

Natuuractiviteitencentrum Oostvaardersveld

Passende beoordeling, toetsing aan de Flora- en faunawet
en het provinciaal EHS-beleid.

projectnr. 182168
revisie 05
29 oktober 2010

Opdrachtgever

Staatsbosbeheer, regio Oost
Binnensingel 3
7411 PL Deventer

datum vrijgave	beschrijving revisie 05	goedkeuring 	vrijgave 	 oranjewoud
29 oktober 2010	definitief	ir. M. Korthorst	ir. E. Koomen	

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	3
1.1	Het projectgebied	3
1.2	Doel van de rapportage	4
2	Voorgenomen activiteit	7
2.1	Aanleiding en doel	7
2.2	Uitgangspunten effectbepaling	10
2.2.1	<i>De planlocatie en ruimtebeslag</i>	11
2.2.2	<i>Verstoring</i>	13
3	Huidige natuurwaarden	15
3.1	Gebiedsbeschrijving	15
3.2	Broedvogels	15
3.3	Niet-broedvogels	19
3.4	Amfibieën en reptielen	19
3.5	Zoogdieren	20
3.6	Flora	22
3.7	Samenvatting aanwezige natuurwaarden	23
4	Natuurbeschermingswet 1998	25
4.1	Wettelijk kader	25
4.1.1	<i>Significantie van effecten</i>	26
4.1.2	<i>Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen</i>	29
4.1.3	<i>Instandhoudingsdoelen Oostvaardersplassen</i>	30
4.2	Effectbepaling	32
4.3	Permanente effecten	32
4.3.1	<i>Broedvogels</i>	32
4.3.2	<i>Niet-broedvogels</i>	37
4.3.3	<i>Bruine- en Blauwe Kiekendief</i>	40
4.4	Tijdelijke effecten	46
4.5	Cumulatieve effecten	48
4.6	Conclusie toetsing Natuurbeschermingswet	50
5	De Flora- en faunawet	51
5.1	Wettelijk kader	51
5.2	Toetsing aan de Flora- en faunawet	54
5.3	Conclusie toetsing Flora en faunawet	56
6	De Ecologische Hoofdstructuur	59
6.1	Wettelijk kader	59
6.1.1	<i>Herbengrenzen EHS om andere dan ecologische redenen</i>	60
6.2	Begrenzing EHS nabij plangebied	62
6.3	Wezenlijke kenmerken en waarden	62
6.3.1	<i>Wezenlijke kenmerken en waarden Praamweggebied</i>	63
6.3.2	<i>Wezenlijke kenmerken en waarden Hollandse Hout</i>	67
6.4	Toetsing aan Provinciaal EHS-beleid	70
6.4.1	<i>Herbengrenzen EHS om andere dan ecologische redenen</i>	73
6.5	Conclusie toetsing aan Provinciaal EHS-beleid	78

7	Samenvatting	79
	Literatuur	81
Bijlage 1 :	Gebiedsinformatie instandhoudingsdoelen Oostvaardersplassen	85
Bijlage 2 :	De verspreiding van broedvogels in het Praamweggebied (2007).	89

1 Inleiding

1.1 Het projectgebied

Natuureducatie, recreatie en toerisme zijn de doelen die Staatsbosbeheer uitdraagt. Samen met de ontwikkeling van het Oostvaarderland en groeiende publieke belangstelling voor het natuurgebied de Oostvaardersplassen heeft Staatsbosbeheer het voornemen een nieuw Natuuractiviteitencentrum (hierna te noemen NAC) te realiseren. Dit ter vervanging van de huidige tijdelijke voorziening aan de Kitsweg 1. De gemeente Lelystad en de Provincie Flevoland ondersteunen dit initiatief.

In de toekomst wordt voor het NAC het bezoekersaantal op 150.000 geschat. De beoogde nieuwe locatie voor het NAC is gesitueerd in het Oostvaardersveld (zie figuur 1.2).

Voor de locatie en het ontwerp van het NAC is door Staatsbosbeheer een ontwerpwedstrijd uitgeschreven in maart 2009. Het ontwerp van Olaf Gispeer Architects is in april 2010 als winnaar gekozen door de jury (figuur 1.1).

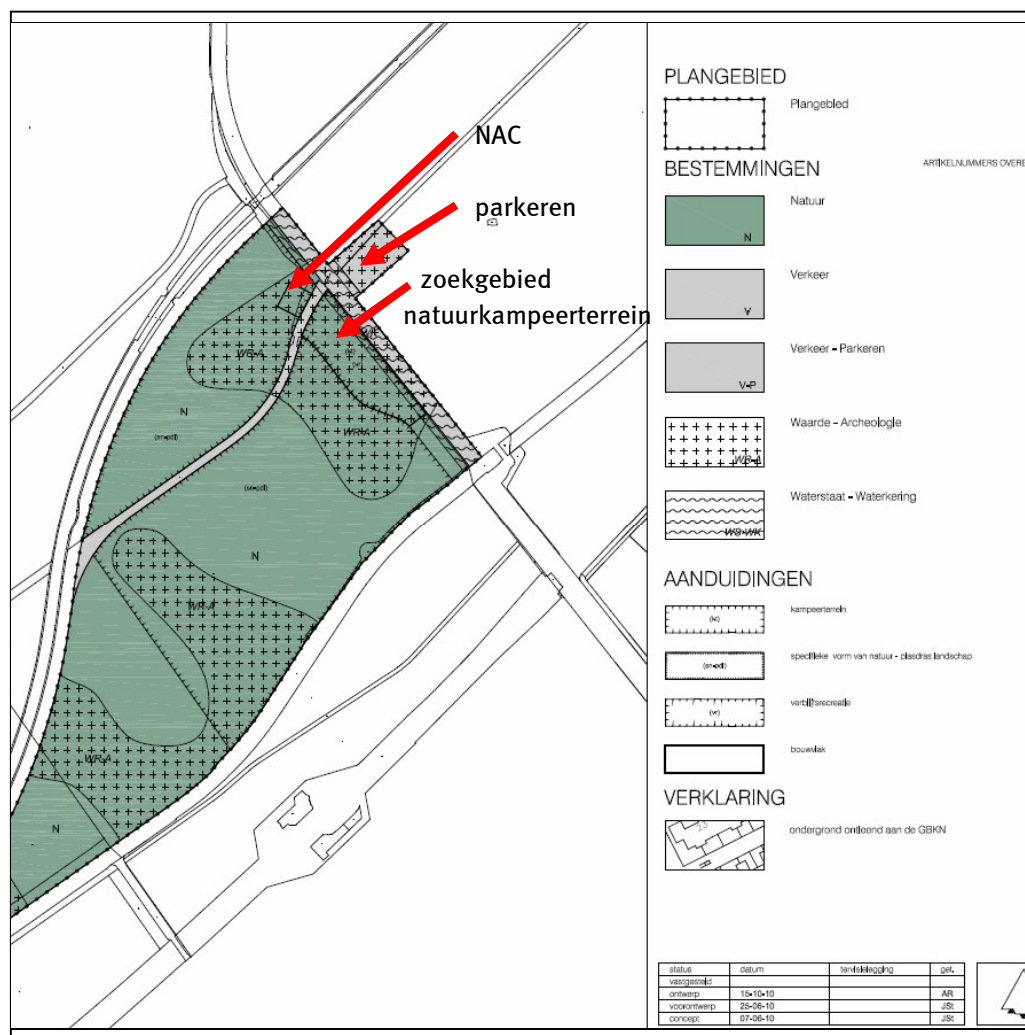

Figuur 1.1: Ontwerp NAC Olaf Gispeer Architects

De beoogde ontwikkeling ligt in de nabijheid van het Natura-2000 gebied 'Oostvaarder-
plassen'. De omgeving van het gebouw wordt ingericht als soort etalage van de
Oostvaardersplassen. De vier elementaire verlandingsstadia (water, riet, struweel en bos)
krijgen vorm in strips die als vier landschapvitruines doorlopen in het gebouw.

Verder naar buiten toe vervaagt de strikte scheiding en komen de verlandingsstadia bij elkaar in de nieuwe wildernis. Het droge grasland wordt deels omgevormd tot natte natuur, er wordt in totaal 25 hectare rietland aangelegd en 25 hectare water.

De beoogde nieuwe locatie voor het Natuuractiviteitencentrum is gesitueerd in het Oostvaardersveld. De locatie is gelegen noordwestelijk van de kruising van de Praamweg met de Knardijk. Zuidelijk hiervan langs de Knardijk wordt gezocht naar een geschikte locatie voor een natuurkampeerterrein van met enkele "ecolodges". Oostelijk van de kruising, onder de bomen van het Hollandse Hout, komt een parkeerterrein voor de bezoekers.

Figuur 1.2: Deel van de ontwerp bestemmingsplankaart Oostvaardersveld (Buro Vijn, 15-10-2010).

1.2 Doel van de rapportage

Het Oostvaardersveld is deels onderdeel van de Ecologische hoofdstructuur (EHS). Het plangebied ligt nabij de Oostvaardersplassen, dit natuurgebied maakt als Vogelrichtlijn-gebied onderdeel uit van het Natura 2000-netwerk.

Om het Natuuractiviteitencentrum mogelijk te maken is een aanpassing (herziening) van het bestemmingsplan nodig. In dit kader is het noodzakelijke de ontwikkeling te toetsen aan de diverse wettelijke kaders van de "Groene wetten".

Het doel van de voorliggende rapportage is de toetsing van de voorgenomen bestemmingplanwijziging aan de beschermingskaders van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en het landelijk en provinciaal beleid op het gebied van de Ecologische hoofdstructuur.

Conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (LNV, 2005) dient vastgesteld te worden of, en zo ja, onder welke voorwaarden realisatie van het Natuuractiviteitencentrum nabij het Natura 2000-gebied kan worden ontwikkeld.

Hoofdstuk 1 tot en met 4 vormen de **Passende beoordeling**. De toets aan de Natuurbeschermingswet is in de vorm van een Passende beoordeling opgesteld aangezien significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het nabijgelegen Natura 2000-gebied niet bij voorbaat zijn uitgesloten. Hoofdstuk 4 geeft in dit kader concreet inzicht in de te verwachten effecten op de relevante vogelsoorten en de significantie van deze effecten, al dan niet in combinatie met andere plannen en projecten.

Naast een toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 is de ontwikkeling in hoofdstuk 5 getoetst aan de **Flora- en faunawet**. Vanuit de Flora- en faunawet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden van de inheemse flora en fauna. Door, voorafgaand aan ruimtelijk ingrepen, stil te staan bij aanwezige natuurwaarden en natuurinclusief te ontwerpen en in te richten, kan onnodige schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Indien schade niet te voorkomen is, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk.

Ten derde wordt de ontwikkeling getoetst aan het **EHS-beleid** van de Nota Ruimte en de Provincie Flevoland aangezien de planlocatie binnen de grenzen van de ecologische hoofdstructuur gelegen is (hoofdstuk 6).

Natuurinclusief ontwerp

Staatsbosbeheer is zich terdege bewust van de natuurwaarden die zich bevinden in het Oostvaardersveld. Vanuit deze natuurwaarden vindt ontwerp, inrichting en situering van voorzieningen plaats met als doel een maximale natuurwinst en zo min mogelijk negatieve effecten. Aldus worden mitigerende maatregelen in het gehele planproces en in de ontwerpogave van de landschappen rondom het NAC benoemd als harde voorwaarde voor ontwikkeling. Dit onderzoek geeft inzicht in de mogelijk effecten en de noodzakelijke mitigerende maatregelen om deze effecten weg te nemen.

projectnr. 182168
oktober 2010, revisie 05

Natuuractiviteitencentrum Oostvaardersveld
Passende beoordeling, toetsing aan de Flora- en faunawet en het provinciaal EHS-beleid
Lelystad

2 Voorgenomen activiteit

2.1 Aanleiding en doel

Zoals omschreven in hoofdstuk 1 is het voornemen om een Natuuractiviteitencentrum op te richten ter vervanging van de huidige noodvoorziening (zie kader 1). Hierbij is de bedoeling om het grootste gedeelte van de grond ter plaatse van de noodvoorziening weer terug te geven aan de natuur.

"Als entree tot de wildernis van Oostvaardersland willen we de bezoekers een gastvrij en inspirerend onthaal bieden in het natuuractiviteitencentrum, een start van een bijzonder en indrukwekkend verblijf. Het innovatieve bezoekerscentrum is de plaats voor oriëntatie, ontmoeting met medewerkers van Staatsbosbeheer en andere bezoekers en voorbereiding voorafgaand en na terugkomst van natuurbeleving in de Oostvaardersplassen.

De Oostvaardersplassen als best bewaarde geheim van Nederland en het natuuractiviteitencentrum vervullen nationaal en internationaal een voorbeeldfunctie op het gebied van dynamische en spontane natuurontwikkeling, interpretatie, unieke natuurbeleving en educatie. Het centrum als centrale plek en de voorzieningen in het gebied zelf vormen samen één geheel."

Kader 1: Missie Natuuractiviteitencentrum

Doelstelling van het centrum is dat jaarlijks minstens 150.000 bezoekers gebruik maken van het centrum als startpunt en/of eindpunt van hun activiteiten in de omgeving. Het huidige bezoekerscentrum aan de Kitsweg trekt jaarlijks 35.000 tot 40.000 bezoekers.

Als activiteiten worden in het rapport 'Inhoudelijk Concept Natuuractiviteitencentrum Oostvaardersplassen' verschillende tochten, observaties en 'safari's' door de natuur genoemd maar ook andere activiteiten zoals picknicken.

Hierbij staat in dit rapport vermeld dat: voor elke activiteit zal moeten worden bekeken in hoeverre deze daadwerkelijk mogelijk zijn zonder te verstoren, gevaar op leveren voor bezoekers of in het gedrang komen met het gevoerde beheer.

Het NAC van Staatsbosbeheer wordt ontwikkeld volgens het concept 'muur naar de natuur'. De omgeving van het gebouw wordt ingericht als een soort etalage van de Oostvaardersplassen. In de directe omgeving van het NAC krijgt de natte moerasnatuur de volle ruimte. In totaal wordt 25 ha water en 25 rietland en moeras aangelegd. De vier verlandingsstadia (water, riet, struweel en bos) krijgen vorm in strips die als vier landschapsvitrines doorlopen in het gebouw. Vlak nabij het NAC wordt een Natuurkampeerterein met 90 kampeerplaatsen en enkele ecolodges gerealiseerd, tevens wordt een parkeerterrein met circa 125 vakken aangelegd. De ligging van de verschillende plandelen wordt op figuur 2.1 getoond.

Het bezoekerscentrum wordt het kloppend hart van het omliggende natuur- en recreatiegebied. Rond het NAC worden korte wilderniswandelingen uitgezet. Vanuit het centrale punt vertrekken al dan niet onder begeleiding van Staatsbosbeheer laarzen-, huifkar- en vaarexcursies het gebied in. Verder komt er een stelsel van paden voor fietsers en wandelaars (maximaal 11 kilometer). In het Praamweggebied wordt bij aanvang van het project 25 ha nieuw water gerealiseerd en daarnaast 25 ha nieuw te ontwikkelen rietland. Er vindt een zorgvuldige zonering plaats van recreatie. Rondom het NAC, tussen het Hoofddiep en de Knardijk worden de intensiefste recreatievormen geconcentreerd (het geel omrande deel op figuur 2.1).

Door het inrichten van de vier verlandingsstadia rondom het NAC kunnen de bezoekers in dit deel reeds alle typen biotopen en landschappen beleven en bestaat voor het grootste deel van de bezoekers niet de behoefte om verder het gebied in te trekken. Op figuur 2.1 is aangegeven voor welk deel van het Oostvaardersveld extensieve recreatie en natuurbeleving is voorzien. Op figuur 2.1 zijn tevens de namen voor de verschillende deelgebieden binnen het gehele Oostvaardersveld aangegeven.

Er vinden geen recreatieve ontwikkelingen plaats op de reeds natuurlijk ingerichte voormalige landbouwpercelen (het zogenaamde Arendbuizerdsveld) in het zuidoostelijke deel van het Oostvaardersveld (zie figuur 2.1).

Het huidige bezoekerscentrum in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen zal buiten gebruik raken na realisatie van het Natuuractiviteitencentrum. Alle gebouwen en parkeerplaatsen op één beheersgebouw na zullen verwijderd worden. De vrijkomende terreinen worden teruggegeven aan de natuur.

Een aantal functies zal in de directe omgeving van het NAC een plek krijgen. Deze zijn in onderstaand kader opgesomd.

- Etalage en contact Staatsbosbeheer;
- Ontmoetingsplaats;
- Transformatie;
- Educatie, voorlichting en informatieverstrekking;
- Hoogwaardige horeca;
- Oostvaardersplassen-natuurbeleving, attractie en verwondering;
- Winkel;
- Alternatief verkeer; wandelen, (electro-)fietsen, solar train, 'boerenkar';
- Parkeren;
- Entree Oostvaardersplassen, startpunt voor excursies;
- 'Studiefaciliteiten' en 'Logeren'.

Figuur 2.1: Globale inrichting van het gehele Oostvaardersveld met het zoekgebied voor water en moeras. Op de kaart zijn de zones met intensieve en extensieve recreatie, het NAC en het zoekgebied voor het natuurkampeerterrein aangegeven (Staatsbosbeheer, 13-10-2010). Tevens zijn de namen voor de verschillende deelgebieden binnen het gehele Oostvaardersveld aangegeven. Met het Praamweggebied wordt het begraasde deel aan weerszijde van de Praamweg bedoeld.

2.2 Uitgangspunten effectbepaling

De feitelijke effectbeoordeling van het NAC is gesplitst in drie delen;

- hoofdstuk 1-4: de toetsing aan de Natuurbeschermingswet in de vorm van een Passende beoordeling;
- hoofdstuk 5: de toetsing aan de Flora en faunawet;
- hoofdstuk 6: de toetsing aan de Nota Ruimte en de beleidslijn van de Provincie Flevoland op het gebied van de Ecologische hoofdstructuur.

Bij de toetsing van de effecten op beschermde natuurwaarden is waar mogelijk onderscheid gemaakt in permanente en tijdelijke effecten, in onderstaande paragraaf zijn de uitgangspunten van de effectbeoordeling beschreven.

Op figuur 1.2 is de bestemmingsplankaart met de locatie voor het NAC, alsmede de locatie voor het parkeerterrein en het zoekgebied voor het natuurkampeerterrein aangegeven. In onderstaande tabel is de omvang van de diverse onderdelen beschreven. In de omgeving van het NAC worden diverse recreatieve activiteiten en ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Er zal ruimte nodig zijn voor de aanleg van voet- en fietspaden. De directe omgeving van het NAC krijgt een recreatief karakter waar de nadruk ligt op de natuurbeleving van moerasnatuur. Het Praamweggebied wordt vernat om moerasvorming tot stand te laten komen.

Naast de eventueel negatieve effecten op de aanwezige natuurwaarden in het Praamweggebied is het van belang om eveneens inzicht te verkrijgen in de positieve effecten van het ontmantelen van het huidige bezoekerscentrum binnen het Natura 2000-gebied. Het huidige bezoekerscentrum aan de Kitsweg zal verwijderd worden na oplevering van het Natuuractiviteitencentrum, van alle beheersgebouwen en schuren zal één schuur gehandhaafd blijven. Er zijn nog geen concrete plannen over de inrichting van de vrijkomende gronden, wel is bekend dat het wordt teruggegeven aan de natuur. Het verwijderen van het huidige bezoekerscentrum zal resulteren in een afname van de recreatiedruk ter plaatse.

Bij de effectbeschrijving zijn de volgende effecten van belang:

- ruimtebeslag van het Natuuractiviteitencentrum;
- recreatieve ontwikkeling rondom het Natuuractiviteitencentrum;
- ruimtebeslag van het parkeerterrein en het natuurkampeerterrein;
- de realisatie van Natuuractiviteitencentrum (bouwwerkzaamheden);
- de realisatie van 25 ha water en 25 ha rietland
- verstoring door een toename van de recreatie in het Praamweggebied over bestaande en nieuwe paden;
- toename van autoverkeer richting het Natuuractiviteitencentrum over de Knardijk;
- het ontmantelen van het huidige bezoekerscentrum van aan de Kitsweg;
- het teruggeven het huidige bezoekerscentrum aan de natuur;
- daling van de recreatiedruk rondom het oude bezoekerscentrum.

Tabel 2.2: Omvang van de diverse plandelen binnen het Oostvaardersveld.

Wijze van inrichting	Ruimtebeslag	
Natuuractiviteitencentrum	1.1 ha	
Parkeerterrein	3.9 ha	
Natuurkampeerterrein	3 ha	
Subtotaal	8 ha	
Natuurontwikkeling		
Rietland		25 ha
Water		25 ha
Subtotaal		50 ha

2.2.1 *De planlocatie en ruimtebeslag*

Ruimtebeslag kan zowel tijdelijk als permanent van aard zijn. Permanent ruimtebeslag treedt op door de fysieke ruimte die het Natuuractiviteitencentrum zal innemen. Tijdelijk ruimtebeslag omvat bijvoorbeeld het gebruik van een opslagterrein, bouwketen en tijdelijke toegangswegen naar het bouwterrein.

Door de ontwikkeling van het Natuuractiviteitencentrum, parkeerterrein en kampeerterrein vindt er **permanent ruimtebeslag** plaats in het Praamweggebied.

Natuuractiviteitencentrum

Het ruimtebeslag door het gebouw beslaat (netto) circa 1.100 m². Dit gebied bestaat in de huidige situatie voornamelijk uit open wilgenbos met een dichte ruige ondergroei van Riet, Grote brandnetel en Wilgenroosje (zie fig. 2.4). Op de beoogde planlocatie bevinden zich geen watergangen of poelen. Zoals aangegeven wordt rondom het NAC 'landschapsvitrines' ingericht om de bezoekers de karakteristieke landschappen van de Oostvaardersplassen te tonen. Nadere uitwerking en ontwerp van het landschap rondom het NAC vindt momenteel plaats.

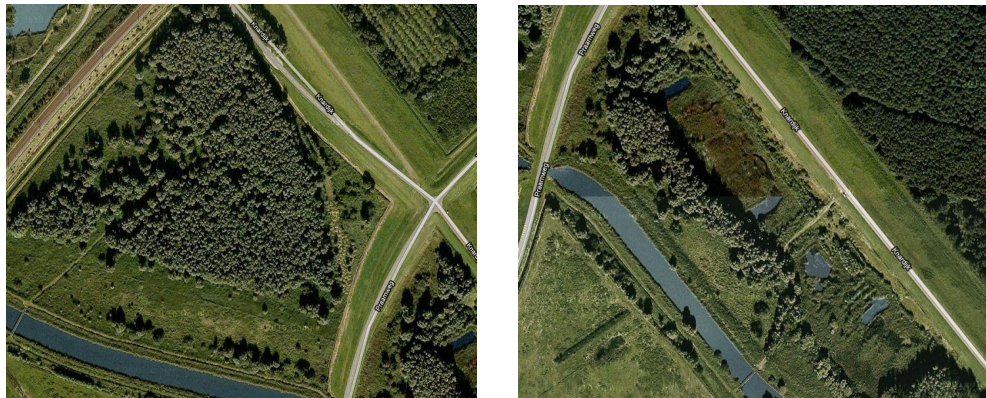
Figuur 2.3: De locaties van het Natuuractiviteitencentrum, het parkeerterrein en natuurkampeerterein zijn indicatief aangegeven.

Parkeerterrein

Oostelijk van de kruising Torenvalkweg en Knardijk in de rand van het Hollandse Hout (zie fig. 2.3) wordt het parkeerterrein gerealiseerd. Het parkeerterrein krijgt een groen karakter, de auto's worden zover mogelijk onder de bestaande bomen geparkeerd. Het aantal parkeerplaatsen is becijferd op circa 125 binnen het gebied zoals aangegeven op de bestemmingsplankaart.

Natuurkampeerterein

Het zoekgebied voor het kampeerterein ligt tussen het Hoofddiep en de Knardijk. Dit gebied bestaat deels uit Wilgenbos en deels uit moeras en plasjes (figuur 2.4). Ingegeven door de natuurwaarden ter plekke, krijgt het natuurkampeerterein binnen dit zoekgebied een maximale omvang van 3 hectares met 90 kampeerplaatsen en maximaal vier ecolodges. De maximale oppervlakte van de ecolodges zal 400 m² beslaan. De maximale bouwhoogte is 10 meter. Het bestemmingsplan geeft verder ruimte voor de oprichting van andere gebouwen (toiletgebouwen etc.) tot een maximaal oppervlak van 250 m². De locatiekeuze en ontwerp van het natuurkampeerterein wordt gestuurd door de aanwezige natuurwaarden (natuurinclusief ontwerp). Het natuurkampeerterein wordt door Staatsbosbeheer dusdanig vorm gegeven dat bestaande en potentiële natuurwaarden zo min mogelijk negatieve effecten ondervinden en dat de verstoringsbronnen geconcentreerd worden.

Figuur 2.4 en 2.5: Detailopname van de beoogde planlocatie voor het Natuuractiviteitencentrum (links) en het zoekgebied van het natuurkampeerterrein met een viertal ecolodges (rechts).

Tijdelijk ruimtebeslag treedt op ter plaatse van het werkgebied. Over het algemeen wordt de werkstrook buiten het plangebied zo beperkt mogelijk gehouden. Op locaties waar kwetsbare natuurwaarden aanwezig zijn, streeft men naar een zo beperkt mogelijk werkgebied.

2.2.2 **Verstoring**

Verstoring van vogels en andere diersoorten kan optreden door bijvoorbeeld de productie van geluid, trilling, door transport, menselijke aanwezigheid in een gebied, recreatie, vervuiling of lichtverstoring. Tijdens de realisatiefase en na de ingebruikname van het Natuuractiviteitencentrum zijn diverse versturende factoren te verwachten voor de aanwezige natuurwaarden in het gebied. Gedurende de realisatiefase zal geluid geproduceerd worden door de bouw- en graafwerkzaamheden. Transport van bouwmaterialen en grond veroorzaakt een toename van verkeer op de Knardijk en Praamweg.

Voor de beoordeling van het Natuuractiviteitencentrum een wezenlijke invloed heeft op de gunstige staat van instandhouding van de soort, de wezenlijke kenmerken of waarden van het EHS gebied of op de instandhoudingsdoelen van het nabijgelegen Natura 2000-gebied zijn de volgende criteria gehanteerd:

- Het aantal en soort vogels waarop effecten optreden;
- Het belang van het gebied als foerageer- of broedgebied;
- De gevoeligheid van de soort voor verstoring;
- De omvang van de populatie op het niveau van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen;
- Trendontwikkeling van de betreffende populatie. Soorten met een positieve trendontwikkeling kunnen het verlies of verstoring van een aantal individuen gemakkelijker te niet doen dan soorten met een negatieve trendontwikkeling;
- Het effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied.

De beoordeling van de effecten op mogelijke significantie wordt beoordeeld op basis van de best beschikbare wetenschappelijke gegevens en aan de hand van de genoemde criteria.

Verstoringsafstand

Om een idee van de effecten op vogels, en broedvogels in het bijzonder, te krijgen is het noodzakelijk om inzicht te hebben in de verstoringafstand van de aanwezige vogelsoorten en soortgroepen.

Deze afstand is bijvoorbeeld voor de aanwezige kwalificerende watervogels (Kuifeend, Slobeend, Krakeend) 300 meter, conform Krijgsveld (2004). Deze verstoringafstand is groter dan voor minder gevoelige broedvogels in het gebied zoals de Dodaars (128 m) of voor alle riet- en zangvogels. Over verstoringafstanden van rietbewonende zangvogels is weinig bekend. Er zijn studies die lagere dichtheden hebben gevonden van met name Rietzangers langs trajecten met een hoge intensiteit aan waterrecreatie, maar in diverse andere studies werden geen effecten van recreatie op soortniveau aangetoond (Krijgsveld et al. 2004).

In bosgebieden hebben met name zangvogels en roofvogels ook te maken met verstoring door recreatie. De verstoringzone van recreatie in een bosgebied is kleiner dan in een open gebied. Roofvogels hebben geen uniform gedrag wat betreft nestplaatskeuze ten opzichte van paden, voor Buizerds is dit ten minste 75 meter. Havik lijkt amper door recreatie verstoord te worden, deze broedt dicht bij intensief gebruikte paden (Krijgsveld et al. 2004). Als maximale verstoringafstand van het parkeerterrein in het Hollandse Hout wordt uitgegaan van een verstoord gebied van circa 100 meter.

Voor de effectbepaling worden de effecten niet kwantitatief uitgewerkt. Meer bepalend zijn de effecten op het leefgebied van de aanwezige soorten en de functionaliteit van het gebied voor de aanwezige soorten.

Verstoring door recreatie

Het bezoekerscentrum wordt het kloppend hart voor het bezoek aan het omliggende natuur- en recreatiegebied. Rond het gebouw zijn korte wilderniswandelingen uitgezet. Vanuit het centrale punt vertrekken begeleidde huifkar- en vaarexcursies het gebied in. Verder komt er een stelsel van (laarzen)paden voor wandelaars en een aansluiting op het reeds bestaande fietspadenstelsel.

Rondom het NAC worden de intensievere vormen van recreatie geclusterd (zie figuur 2.1). Als gevolg van de uiteenlopende vormen van recreatieve activiteiten die hier ontwikkeld worden, zal een permanente vorm van verstoring optreden in dit deel van het Oostvaardersveld. Het Wilgenbos en het Praamweggebied is het gebied waar extensieve recreatie wordt toegestaan met enkele vogelkijkhutten uitkijkend op het Arendbuizerd-veld. Binnen het Arendbuizerd-veld worden geen recreatieve ontwikkelingen toegestaan.

Uitgangspunt van Staatsbosbeheer is dat tijdens de donkere uren lichtuitstraling van het NAC niet aan de orde is door afscherming. Bij de natuurkampeerplaats wordt alleen het toiletgebouw beperkt verlicht. Ook de mogelijke lichtuitstraling van de ecolodges wordt zoveel mogelijk beperkt.

3 Huidige natuurwaarden

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Oostvaardersveld gelegen tussen de spoorlijn Almere - Lelystad en de Lage vaart bestaat uit twee verschillende delen, het westelijk gelegen Arendbuizerdveld en oostelijk gelegen Praamweggebied. Het Praamweggebied bestaat uit het omheinde begraasde open gedeelte en het Wilgenbos. Hier vindt begrazing door Konikpaarden plaats.

Het Arendbuizerdveld bestaat uit het voormalige akkerbouwgebied westelijk van het Wilgenbos. Vanaf 1996 is de landbouw in dit gebied stopgezet. Het gebied heeft een tijd braak gelegen voordat het is heringericht. Het Arendbuizerdveld is recentelijk heringericht, het gebied is vernat en er is open water gegraven. Het gebied zal zich gaan ontwikkelen tot een natuurgebied met een vergelijkbaar uiterlijk als de Oostvaardersplassen.

Na inpoldering van Zuidelijk Flevoland raakte het oostelijke deel van het Oostvaardersveld begroeid met een natuurlijk wilgenbos. Het gebied vormde na de aanleg van de spoorlijn een vergeten hoek die geïsoleerd ligt van de Oostvaardersplassen. De vegetatie heeft zich spontaan kunnen ontwikkelen. Eind jaren zeventig is het Oostvaardersveld grotendeels in cultuur gebracht en omgevormd tot akkerbouwgebied. Een klein gedeelte bleef onaangetast het gaat hier om de nattere delen langs de Knardijk en het ongeveer 50 ha grote Wilgenbos langs de Lage vaart. Het landbouwkundig beheer is voortgezet tot het begin van de jaren negentig. Recentelijk is het dus weer ingericht als natuurgebied.

De Praamweg doorkruist het gebied over de gehele lengte. Het Praamweggebied, waarin het plangebied voor het Natuuractiviteitencentrum is gelegen, is een complex van natuurlijk bos, jonge aanplant, grasland, ruigte, riet en enkele plassen en beslaat bijna 290 ha. (Miedema 2007). Het Praamweggebied kan verdeeld worden in verschillende delen. Een deel bestaat uit het wilgenbossen, gelegen tegen de Knardijk en de Lage vaart. In het midden bevindt zich een meer open natuurlijk ingericht terrein. Dit gebied is heringericht tot natuurgebied waarbij o.a. een grote waterpartij (de poel) is gegraven en waarin jaarrond begrazing plaats vindt door Konikpaarden. Het zuidelijke deel bestaat uit een ruig terrein met veel riet, ruigte en opslag van verschillende soorten populieren, wilgen en gewone vlier.

3.2 Broedvogels

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling en de aanwezigheid van broedvogels in het Praamweggebied. Hiervoor wordt onder meer gebruik gemaakt van de broedvogel inventarisatiegegevens van Miedema (2007) in het Kotterbos en Praamweggebied en van de monitoringsgegevens van Bijlsma (2008) van de buitenkaadse delen van de Oostvaardersplassen.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de monitoringsgegevens van de KNNV Lelystad, relevante literatuur zoals *Nederlandse Wetlands 2004-2007*, achtergrondstudies en verschillende internetbronnen (waarneming.nl). In paragraaf 3.3 wordt ingegaan op de aanwezigheid van niet-broedvogels in het Oostvaardersveld.

In 2007 is een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in het onderzoeksgebied Kotterbos en Praamweg (Miedema, 2007). De inventarisatie is uitgevoerd met behulp van de 'uitgebreide territoriumkartering' methode conform de richtlijnen van SOVON. Deze richtlijnen staan beschreven in de handleiding 'Broedvogels inventariseren in proefvlakken BMP-Algemeen (van Dijk, 2004). Het onderzoeksgebied is vijf maal overdag en tweemaal in de avonden bezocht. Met het onderzoek zijn de territoria van aanwezige vogelsoorten in kaart gebracht. Deze inventarisatie gegevens van Altenburg & Wymenga zijn gebruikt als basismateriaal voor de effectbepaling.

Tevens is gebruik gemaakt van de gegevens van de KNNV, afdeling Lelystad. De KNNV inventariseert sinds 1998 alle vogelsoorten in het oostelijke begraasde deel van het Praamweggebied volgens de BMP methode van SOVON. Het geïnventariseerde deel ligt tussen de Praamweg, de Lage vaart, de Knardijk en langs vogelkijkhut 'De Krakeend'. Het bouwvlak van het NAC grenst aan dit gebied van 50 ha. groot, het zoekgebied voor het natuurkampeerterein ligt binnen het geïnventariseerde gebied van de KNNV. De gegevens van de KNNV leveren waardevolle informatie over het voorkomen van soorten en de populatie-trends van vogelsoorten en vogelgemeenschappen in het gebied.

In het Praamweggebied zijn zowel moerasvogels, eenden, vogels van jong bos en struweel en vogels van opgaand bos aan te treffen. Het Praamweggebied heeft een overeenkomstige vegetatie met het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen (riet, moeras en ruigte). Verschillende broedvogels waarvoor de Oostvaardersplassen zijn aangewezen komen ook tot broeden in het Praamweggebied (Dodaars, Roerdomp, Rietzanger en Blauwborst). De aantallen en de aanwezigheid van soorten wisselen jaarlijks. De Roerdomp was als broedvogel in 2007 verdwenen, deze soort was wel jarenlang in het gebied bekend als broedvogel (KNNV, Lelystad). In 2008 was de soort weer aanwezig als broedvogel.

Daarnaast foerageren vogelsoorten, die in de Oostvaardersplassen broeden, in het Praamweggebied. Het gaat met name om soorten als de Grote zilverreiger, Lepelaar en de Blauwe en Bruine kiekendief (Miedema, 2007/waarneming.nl). Met name voor kiekendieven zijn foerageergebieden buiten de Oostvaardersplassen van groot belang. De effecten van de ontwikkeling van het Natuuractiviteitencentrum op kiekendieven worden beschreven in paragraaf 4.2.3.

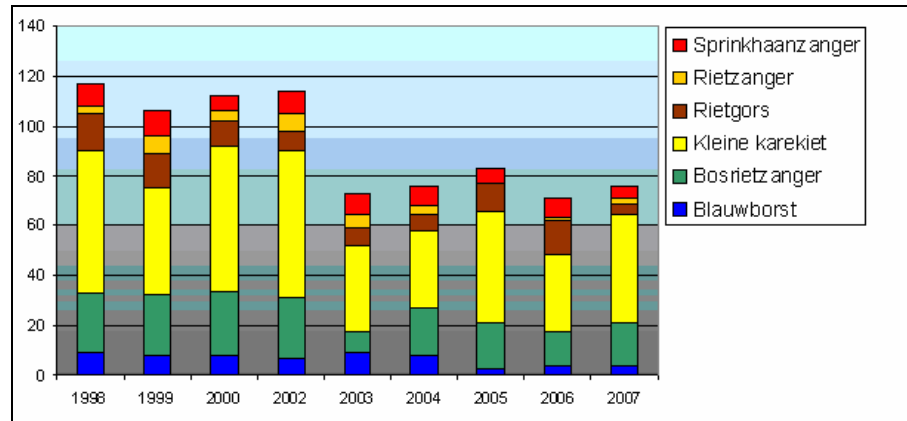
Tabel 3.1 toont het aantal broedvogels met een bijzondere status in het Praamweggebied. Het zijn kwalificerende vogelsoorten van de Oostvaardersplassen of vogelsoorten van de Rode lijst. In 2007 broedde er in totaal 9 (dik gedrukt) kwalificerende vogelsoorten van de Oostvaardersplassen in het Praamweggebied. Voor de Blauwborst, Dodaars en Rietzanger geldt een instandhoudingsdoel als broedvogel, voor de andere soorten geldt een instandhoudingsdoel als niet-broedvogel (zie tabel 4.3). In 2007 hebben 23 Rode lijst soorten in het gebied gebroed. Tabel 3.1 geeft een indicatie van het vogelgemeenschap in het Praamweggebied. De aantallen en soortensamenstelling verschillen van jaar tot jaar, 2007 was uitzonderlijk aangezien de Roerdomp toen niet tot broeden is gekomen.

Tabel 3.1: Aantal broedparen in het Praamweggebied met een bijzondere status (Rode lijst of kwalificerend voor de Oostvaardersplassen) in 2007 (Miedema, 2007).

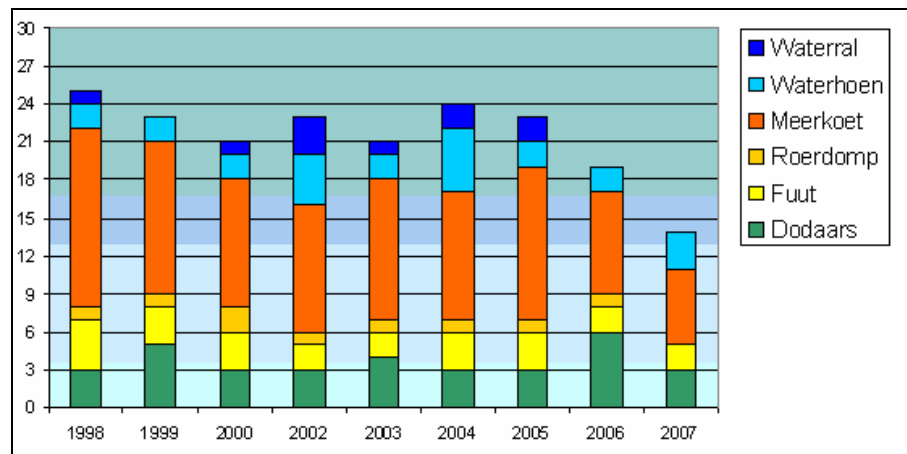
Vogelsoort	Rode lijst	Kwalificerend voor de OVP	Aantal broedparen in het Praamweggebied in 2007
Bergeend		Kwalificerend	1
Blauwborst		Kwalificerend	13
Boerenzwaluw	Rode lijst		2
Boomvalk	Rode lijst		-
Dodaars		Kwalificerend	4
Gele kwikstaart	Rode lijst		-
Graspieper	Rode lijst		1
Grauwe gans		Kwalificerend	11
Grauwe klauwier	Rode lijst		-
Grauwe vliegenvanger	Rode lijst		1
Huiszwaluw	Rode lijst		48
Kneu	Rode lijst		2
Koekoek	Rode lijst		5
Krakeend		Kwalificerend	12
Kuifeend		Kwalificerend	11
Matkop	Rode lijst		9
Nachtegaal	Rode lijst		10
Paapje	Rode lijst	Kwalificerend	-
Ransuil	Rode lijst		1
Rietzanger	Rode lijst	Kwalificerend	9
Roerdomp	Rode lijst	Kwalificerend	-
Slobeend	Rode lijst	Kwalificerend	3
Snor	Rode lijst	Kwalificerend	-
Spotvogel	Rode lijst		3
Tafeleend		Kwalificerend	2
Tureluur	Rode lijst		-
Veldleeuwerik	Rode lijst		6
Wielewaal	Rode lijst		-
Zomertaling	Rode lijst		-
Zomertortel	Rode lijst		4

In figuur 3.1, 3.2 en 3.3 worden de aantalontwikkelingen van een drietal gerelateerde vogelgroepen binnen de periode 1998-2007 in het Praamweggebied gepresenteerd (KNNV, Lelystad).

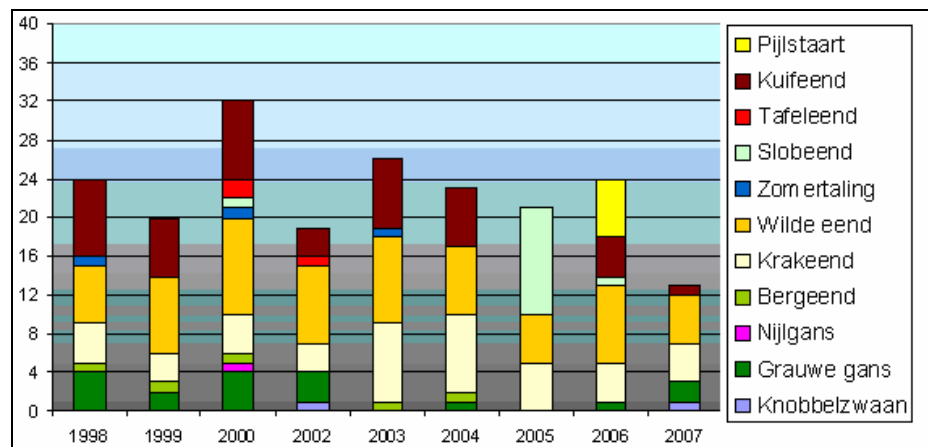
In het gebied zijn **rietbewonende vogels** Blauwborst, Sprinkhaanrietzanger, Rietzanger, Bosrietzanger, Kleine karekiet en Rietgors met grote aantallen aanwezig. Kleine karekiet, gevolgd door de Bosrietzanger zijn daarbij het meest talrijk (figuur 3.1). In het gebied broeden diverse **watervogels** (naamgeving volgens Sierdsma, 1995) zoals Kuifeend, Krakeend, Bergeend, Slobeend en Tafeleend. Door verbossing en afname van het oppervlak riet is het aantal rietbewonende vogels vanaf 2002 circa 30 % lager dan de voorgaande jaren. Het aantal moerasvogels en watervogels vertoont een gelijke maar minder heftig afname van de populatie. Bij de groep vogels **van struweel, opslag en jong bos** zijn de Nachtegaal en Matkop talrijk.

Figuur 3.1: Aantal rietbewonende soorten in het Praamweggebied sinds 1998 (KNNV, Lelystad).

Figuur 3.2: Territoria van het aantal moerasvogels in het Praamweggebied sinds 1998. De Roerdomp en Waterral zijn in 2007 niet meer aangetroffen. Het aantal territoria in deze groep vogels neemt door de toenemende verruiging gestaag af (KNNV, Lelystad).

Figuur 3.3: Territoria van het aantal watervogels in het Praamweggebied sinds 1998 (KNNV, Lelystad).

3.3 Niet-broedvogels

Het Praamweggebied is gedurende de winter een geliefde locatie voor overwinterende roofvogels. Tussen de vele Buizerds is gewoonlijk de jaarlijks terugkerende Ruigpootbuizerd aan te treffen. Daarnaast verblijven enkele Klapeksters in het open gebied van het Praamweggebied. Het gebied is gedurende de wintermaanden onder meer een foerageergebied voor groepen Grauwe ganzen, Kolganzen, Wintertalingen, Krakeenden, Nonnetjes en andere watervogels. De ondiepe waterpartijen zijn in het voor- en najaar in trek bij pleisterende steltlopers (Grutto, Tureluur).

Diverse vogels die in de Oostvaardersplassen broeden foerageren langs in het Praamweggebied. Het gaat daarbij vooral om soorten als Grote zilverreiger, Aalscholver en Lepelaar en om de roofvogels Blauwe en Bruine kiekendief. Het Praamweggebied vervult voor deze vogelsoorten een functie als foerageergebied voor broedvogels van de Oostvaardersplassen (Miedema, 2008). Het gebied heeft gezien de afstand geen relaties met andere Natura 2000-gebieden in de omgeving zoals IJsselmeer, Markermeer of Lepelaarsplassen (Miedema, 2008).

3.4 Amfibieën en reptielen

De planlocatie en omgeving is een leefgebied voor diverse soorten **amfibieën**. In het Praamweggebied komen wijdverspreide soorten voor zoals de Groene kikker, de Bruine kikker, de Bastaardkikker, de Gewone pad en de Kleine watersalamander. Door RAVON (2005) is de verspreiding van de Rugstreeppad in de Provincie Flevoland gebiedsdekkend geteld. De meest nabije locatie van de Rugstreeppad nabij het plangebied is het zanddepot in de Oostvaardersplassen. Bijlma (2008) trof in een zandgat langs de beheersweg (Km-hok 155-493) in de Oostvaardersplassen een drietal roepende exemplaren aan. De Rugstreeppad komt in de provincie Flevoland hoofdzakelijk voor in ondiepe, schaars begroeide landbouwsloten. De soort heeft een sterke voorkeur voor stagnerend water op opgespoten terreinen, bouwterreinen of akkerland. Het plangebied en omgeving is weinig geschikt voor deze soort, vanwege de dichte oevervegetatie en de ongeschiktheid van de waterpartijen in het gebied. Er zijn geen zanddepots of zandgaten aanwezig. Strikt beschermde amfibiesoorten onder de Flora- en faunawet zijn niet te verwachten in de omgeving van het plangebied.

Het Praamweggebied is het enige gebied in Oostelijke en Zuidelijke Flevoland waar reproductie van **Ringslangen** bekend is (Reinhold, 2005). Sinds 1996 is reproductie in het gebied vastgesteld. De reproductie vindt plaats in een aantal aangelegde broedhopen. De broedhopen worden sinds 1998 onderhouden door vrijwilligers van Landschapsbeheer Flevoland. Staatsbosbeheer zorgt voor het rietafval en materiaal waar de broedhoop uit bestaat. In één broedhoop zijn in 2003 1881 eieren gelegd, een record voor Nederland. Dit houdt in dat minstens 60 ringslang vrouwtjes eieren gelegd moeten hebben. Het geeft aan dat de broedhoop van groot belang is voor de soort in de regio.

In 2005 is deze broedhoop niet gecontroleerd, in 2006 viel de reproductie in de broedhoop tegen, de broedhoop bleek dat seizoen te droog en te weinig gecomponeerd. De locatie van de broeihopen in het gebied op is op figuur 3.6 indicatief weergegeven.

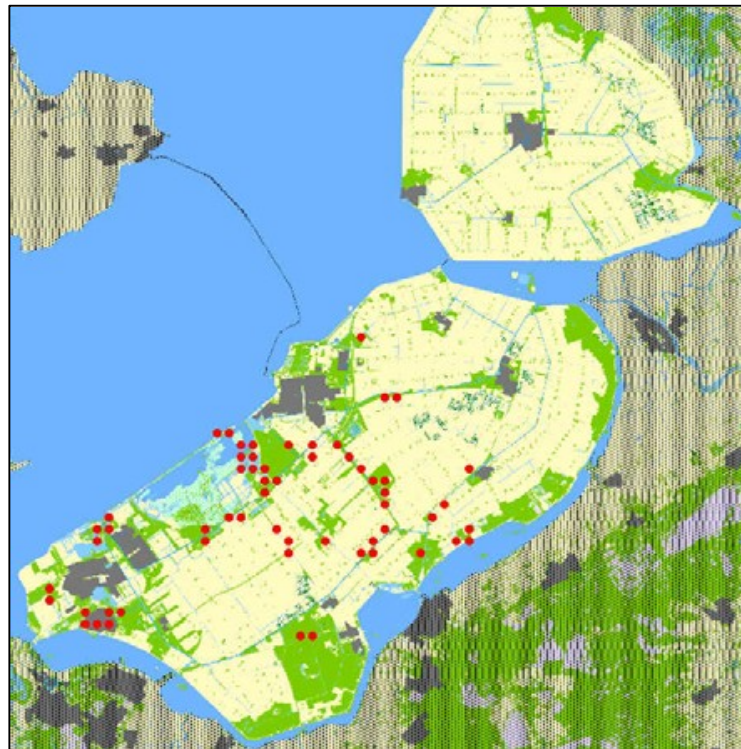
Jaartal	Aantal ringslang eieren
2001	1011
2002	1145
2003	1887
2004	1200
2005	
2006	4
2007	560

Tabel 3.2: Aantal ringslang eieren in de succesvolste broedhoop van het Praamweggebied (gegevens afkomstig van Landschapsbeheer Flevoland). Op de vorige pagina een foto van de broedhoop.

3.5 Zoogdieren

Het Oostvaardersveld is het leefgebied voor diverse zoogdieren. Het Wilgenbos is een geschikt leefgebied voor grote en middelgrote zoogdieren zoals Reeën, Vossen en Konijnen. Naast Egels en Mollen en zijn er diverse soorten muizen te verwachten (o.a. Bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Dwergspitsmuis, Bosmuis, Dwergmuis en Veldmuis). Marterachtige zoals Wezel, Bunzing en Hermelijn zijn er eveneens te verwachten. De KNNV Lelystad meldt het voorkomen van in totaal 18 soorten zoogdieren. Vanaf 1997 zijn er elk jaar Bevers waargenomen in het Oostvaardersveld, in het Wilgenbos zijn een tweetal burchten aanwezig.

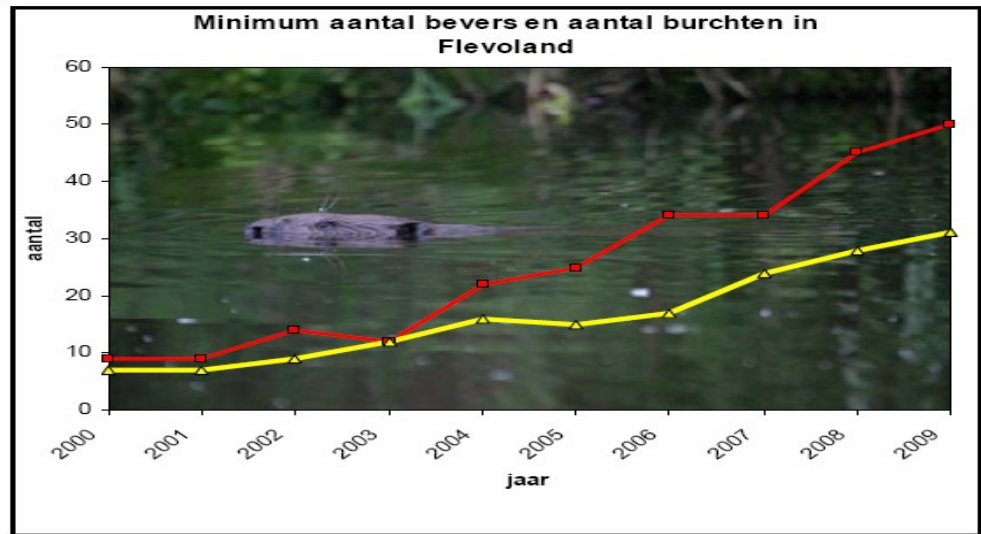
Sinds de ontsnapping van enkele Bevers in 1990 uit het Natuurpark Lelystad stijgt het aantal **Bevers** in de Provincie Flevoland gestaag. De jaarlijkse bevertelling, die

Landschapsbeheer Flevoland samen met de Beverwerkgroep Nederland-VZZ in Flevoland coördineert, toont dat verspreiding (fig. 3.4) en de populatie in de provincie jaarlijks groeit.

In 2009 zijn 50 dieren geteld en 29 burchten (fig. 3.5). Het werkelijk aantal dieren in de provincie bedraagt naar schatting circa 100 bevers (Reinhold, 2007).

Figuur 3.4: Verspreiding van beversporen in Flevoland 2009 (Reinhold, 2009).

Figuur 3.5: Ontwikkeling van het aantal bevers en burchten in Flevoland (Reinhold, 2009).

In het Wilgenbos, langs de Lage vaart en in het Praamweggebied worden geregeld vraatsporen van Bevers aangetroffen. Volgens Reinhold (pers. communicatie) is er een beverwissel aanwezig tussen de Lage vaart en het Hoofddiep door het wilgenbosje langs de Knardijk.

In het gehele Oostvaardersveld is een tweetal beverburchten aanwezig (Reinhold, 2009). In 2009 zijn er 2 adulten en 1 subadulten in het gebied vastgesteld. De ligging van de burchten is indicatief op onderstaande figuur aangegeven.

Figuur 3.6: Ligging broedhoop van de ringslang (gele cirkels) en beverburchten (rode cirkels) en beverwissel (rode pijl).

In het Hollandse hout ten oosten van de Knardijk wordt incidenteel een **Boommarter** waargenomen (pers. comm J, Reinhold). Het aantal waarnemingen van Boommarters binnen de provincie Flevoland is beperkt. Tot 2002 kon niet aannemelijk worden gemaakt dat de Boommarter zich in Flevoland voortplantte. In 2002 kon voor het eerst "voortplanting" binnen de provincie worden vastgesteld door de vondst van een doodgereden drachtig wijfje langs de Torenavalkweg in het Hollandse Hout. Sindsdien zijn er steeds meer waarnemingen van Boommarters vastgesteld in de provincie en plant de soort zich in verschillende bosgebieden voort. Aangenomen kan worden dit er in het Hollandse hout enkele Boommarters jaarrond aanwezig zijn.

In het Praamweggebied zijn verschillende soorten **vleermuizen** aan te treffen. De Lage Vaart is een foerageer- en trekgebied voor de Meervleermuis. Foeragerende soorten boven het Praamweggebied zijn ondermeer de Laatvlieger, Rosse vleermuis, Ruige dwergvleermuis en de Gewone dwergvleermuis (Miedema, 2008). De Ruige dwergvleermuis is in 2001 vastgesteld met vijf exemplaren. In het Hollandse hout zijn waarschijnlijk verblijfplaatsen van de boombewonende vleermuizen Watervleermuis, Rosse vleermuis en Ruige dwergvleermuis aanwezig (Reinhold, 2007). Het Praamweggebied wordt ook als paargebied gebruikt door enkele vleermuissoorten. De wilgen in het Praamweggebied zijn ongeschikt als winter- of kraamkolonie voor boombewonende vleermuizen. Dikke hardhouten bomen met hollen hebben de sterke voorkeur als verblijfslocatie.

Vlinders

In het open begraasd middengebied langs de Praamweg worden met regelmaat bijzondere vlinders waargenomen. Meest bijzondere soort is het Bruin blauwtje (Miedema, 2007), deze soort staat op de Rode lijst van vlinders vermeld. Bijzondere trekvlinders die in het gebied zijn waargenomen zijn Rouwmantel, de Oranje en Gele luzernevlinder en de Kolibrievlinder (Miedema et al., 2008). Vanwege het ontbreken van bloemrijke graslanden of specifieke waardplanten is de soortenvariatie van gebiedsgebonden vlinders beperkt. De KNNV vermeldt het voorkomen van 16 vlindersoorten in het gebied. Het gaat hier om voornamelijk wijd verspreid algemene vlindersoorten die voorkomen langs bosranden en struweel (bv. Bruin zandogje, Landkaartje en Distelvlinder).

3.6 Flora

In het Praamweggebied heeft de vochtige, voedsel- en kalkrijke kleibodem gezorgd voor een uitbundige begroeiing van Riet, Harig Wilgenroosje en Grote brandnetel. In de schaduw onder de vele wilgen en vlieren zijn deze ruigtesoorten sterk dominant. Typische bosflora is nauwelijks aanwezig in het Wilgenbos, de soortenrijkdom op het gebied van planten is beperkt. Langs de gemaaide fiets- en wandelpaden komt schaars de beschermde Rietorchis (tabel 2 Flora- en faunawet) voor. Op de intensief begraasde delen rondom de plassen en de Praamweg is de soortenrijkdom eveneens beperkt. Op onbegraasde delen langs watergangen en rondom poelen groeit met name Riet.

3.7 Samenvatting aanwezige natuurwaarden

Het Praamweggebied, het oostelijke deel in het Oostvaardersveld, lijkt qua biotoop op het nabijgelegen Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. Het gebied maakt geen onderdeel uit van het Natura 2000-gebied. Een groot deel behoort tot Ecologische hoofdstructuur. Het gebied is met name rijk aan watervogels en rietbewonende vogels. In de winter verblijven er grote groepen wintergasten (vooral watervogels en roofvogels).

Er broeden diverse vogelsoorten van de Rode lijst en tevens soorten waarvoor de Oostvaardersplassen een instandhoudingdoel heeft. Deze vogels behoren hier ook tot de wezenlijke kenmerken van de Ecologische hoofdstructuur. Het gebied wordt gebruikt als foerageergebied voor een aantal broedvogelsoorten uit de Oostvaardersplassen.

Binnen het Praamweggebied komen diverse soorten voor die worden beschermd binnen de kaders van de Flora- en faunawet. In het gebied liggen Ringslang broedhopen waarin jaarlijks eieren door Ringslangen worden afgezet. Daarnaast zijn binnen het gebied bewoonde Beverburchten aanwezig. In het Hollandse hout is een beperkte populatie van de Boomarter aanwezig, tevens zijn hier vaste verblijfplaatsen van een aantal vleermuissoorten te verwachten.

In onderstaande tabel zijn alle soorten opgenomen die staan vermeld in tabel 2 (overige soorten) of tabel 3 (streng beschermde soorten) van de Flora- en faunawet die zijn te verwachten in de nabijheid van het plangebied. De soorten waarvoor de vrijstelling geldt (tabel 1 soorten) zijn niet opgenomen, hiervoor geldt uiteraard wel bij werkzaamheden de algemene zorgplicht. Voor tabel 2 en 3 soorten moet ontheffing aangevraagd worden indien ze negatieve effecten zullen ondervinden in het kader van de ontwikkeling van het Natuuractiviteiten-centrum. In geval van een ontheffingsaanvraag zijn specifieke mitigerende en/of compenserende maatregelen noodzakelijk. Daarnaast geldt dat alle broedende vogels door de Flora- en faunawet worden beschermd. Verstoring van broedende vogels leidt voor de meeste soorten tot negatieve effecten, zoals het in de steek laten van eieren of jongen. Vanuit de Flora- en faunawet is het daarom verboden om broedende vogels te verstoren.

Tabel 3.3: Voorkomen beschermde soorten onder de Flora- en faunawet met vermelding van het beschermingsregime nabij het plangebied in het Praamweggebied of Hollandse hout (2=overige soorten, 3=streng beschermde soorten).

	Beschermingskader Flora- en faunawet (tabel 2 of 3)
Planten	
Rietorchis	2
Amfibieën en reptielen	
Ringslang	3
Zoogdieren	
Bever	3
Boomarter	3
Meervleermuis	3
Watervleermuis	3
Ruige dwergvleermuis	3
Gewone dwergvleermuis	3
Laatvlieger	3
Rosse vleermuis	3

projectnr. 182168
oktober 2010, revisie 05

Natuuractiviteitencentrum Oostvaardersveld
Passende beoordeling, toetsing aan de Flora- en faunawet en het provinciaal EHS-beleid
Lelystad

4 Natuurbeschermingswet 1998

4.1 Wettelijk kader

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedbescherming en soortbescherming. De gebiedbescherming omvat de Beschermden natuurmonumenten en de Natura 2000-gebieden (voormalige Vogel- en Habitatrichtlijngebieden), aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het wettelijke toetsingskader van de gebiedsbescherming is verankerd in de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.

De individuele soortenbescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn is geïmplementeerd in de Flora- en faunawet, die in 2002 in werking is getreden (zie paragraaf 5.1). De toetsing van effecten op beschermde soorten wordt getoetst in hoofdstuk 5.

De Natuurbeschermingswet biedt de juridische basis voor de aanwijzing en de vergunningverlening met betrekking tot te beschermen natuurgebieden. Hierbij worden drie typen gebieden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden. Dit zijn de gebieden die zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone (SBZ) in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn;
- Beschermden natuurmonumenten. Dit zijn de gebieden die onder de oude Natuurbeschermingswet waren aangewezen als Staatsnatuurmonument of Beschermd natuurmonument. De status van Beschermd natuurmonument vervalt als een gebied tevens deel uitmaakt van een Natura 2000-gebied;
- Gebieden die de minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichting zoals wetlands.

De Oostvaardersplassen zijn in 1986 aangewezen als Beschermd c.q. Staatsnatuurmonument en in 1989 als SBZ in het kader van de Vogelrichtlijn (LNV, 1989).

De aanwijzingsbesluiten als Beschermd c.q. Staatsnatuurmonument zijn van rechtswege vervallen voor zover de gebieden binnen de Natura 2000-gebieden zijn gelegen. De aanvullende waarden zijn voor zover mogelijk opgenomen in de instandhoudingsdoelstelling.

Zowel op formeel aangewezen gebieden (in het kader van de Vogelrichtlijn) als op bij de Europese Commissie aangemelde gebieden zijn rechtsgevolgen van toepassing op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (art. 19d e.v.). De informatie aangaande begrenzing en vogelsoorten met betrekking tot de aanwijzingen (Vogelrichtlijn) zoals door het ministerie van LNV op haar website www.minlnv.nl blijft daarom van kracht totdat de betreffende Natura 2000-aanwijzingen definitief zijn.

Hierbij wijst het ministerie erop dat blijkens een uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State daarnaast ook rekening dient te worden gehouden met voorgenumen gebiedsuitbreidingen (en mogelijk ook bepaalde andere wijzigingen) zoals opgenomen in de ontwerpbesluiten.

Het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet 1998 kent vier onderdelen:

1. Oriëntatiefase of vooroverleg
2. verstoringstoets/ verslechteringstoets
3. passende beoordeling
4. toets op ADC-criteria (alternatieventoets + dwingende redenen van groot openbaar belang+ compensatie)

In het vooroverleg staat de volgende vraag centraal: *'is er kans op significant negatief effect?'* Afhankelijk van het antwoord op deze vraag dient een verschillend toetsingsspoor gevolg te worden. Aangezien een significant effect als gevolg van de voorgenumen ontwikkeling niet zonder meer kan worden uitgesloten is de toetsing aan de Natuurbeschermingswet opgesteld in de vorm van een passende beoordeling.

In een passende beoordeling dient beoordeeld te worden of het project (afzonderlijk of in combinatie met andere projecten en handelingen) significante gevolgen kan hebben voor het gebied. Het uitvoeren van onderzoek naar het bepalen van de kans op een significant effecten en de passende beoordeling zijn vormvrij: er zijn geen formats voor het uitvoeren van het onderzoek, noch voor het beoordelen van de kwaliteit van het onderzoek (Broekmeyer *et al*, 2008), richtlijnen voor een effectenstudie of significantietoets zijn eveneens niet opgelegd vanuit het bevoegd gezag (Broekmeyer, 2006).

4.1.1 Significantie van effecten

Centraal in een effectbeoordeling in de Passende beoordeling staat steeds de vraag in hoeverre plannen en handelingen tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen leiden. Om te bepalen of een effect significant is in het licht van de doelstelling van de Vogel en Habitatrichtlijn, moet gebruik gemaakt worden van het principe van de gunstige staat van instandhouding van een soort, conform Artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG 2000). Om een soort of habitat in gunstige staat van instandhouding te houden gelden de volgende criteria. De toetsingscriteria worden hier nader toegelicht.

Gunstige staat van instandhouding

In kader 2 is weergegeven wat wordt verstaan onder gunstige staat van instandhouding conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (LNV, 2005).

Kader 2. Tekst en uitleg over het begrip “gunstige staat van instandhouding” uit Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (LNV 2005).

De ‘staat van instandhouding’ van een natuurlijke habitat wordt als ‘gunstig’ beschouwd wanneer:

- het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat en de oppervlakte van die habitat binnen dat gebied stabiel zijn of toenemen, en
- de voor behoud op lange termijn nodige specifieke structuur en functies bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan, en
- de staat van instandhouding van de voor dat habitat typische soorten gunstig is.

De ‘staat van instandhouding’ voor een soort wordt als ‘gunstig’ beschouwd wanneer:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Dit houdt samengevat in dat plannen of activiteiten die bijdragen aan een aantasting van de draagkracht van het gebied voor het voortbestaan van natuurlijke habitats en habitats van soorten beschouwd moet worden als een significante aantasting.

Significantie

Over het begrip ‘significantie’ is de wet- en regelgeving minder duidelijk (zie kader 3).

Kader 3. Tekst en uitleg over het begrip “significantie” uit het document Beheer van Natura 2000-gebieden. De bepalingen van artikel 6 van de Habitatrictlijn (EG, 2000).

Wat als een „significant” gevolg moet worden aangemerkt, is geen kwestie van willekeur. Ten eerste wordt de term in de richtlijn als een objectief begrip gehanteerd (d.w.z. dat de term niet op zodanige wijze wordt gekwalificeerd dat hij op een arbitraire wijze kan worden geïnterpreteerd. Ten tweede is een consequente interpretatie van „significant” noodzakelijk om te garanderen dat „Natura 2000” als een coherent netwerk functioneert.

Aan het begrip „significant” moet een objectieve inhoud worden gegeven. Tegelijk moet de significantie van effecten worden vastgesteld in het licht van de specifieke bijzonderheden en milieukenmerken van het beschermde gebied waarop een plan of project betrekking heeft, waarbij met name rekening moet worden gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied.

Het bovenstaande impliceert dat aan het begrip significantie door de toetsers op projectniveau invulling moet worden gegeven.

Meer duidelijkheid over het begrip 'significante' gevolgen komt voor uit het Kokkelvisserijarrest. Het Europese Hof van Justitie heeft in dit arrest vastgesteld dat er sprake is van significante gevolgen 'als een plan of project de instandhoudingsdoelstelling van een gebied in gevaar dreigt te brengen'.

Het Kokkelvisserij-arrest geeft aan dat 'significante gevolgen' zeer nauw verbonden is met de 'instandhoudingsdoelen' uit het ontwerpbesluit.

Naar de geest van de wet én de interpretatie van het Kokkelvisserijarrest kan de volgende definitie voor significantie gedefinieerd worden; **"Er is sprake van een significant effect als de activiteit afbreuk doet aan de instandhoudingdelen van een Natura 2000- gebied"**.

De bovenbeschreven criteria zijn op de volgende wijze toegepast om te beoordelen of en in welke mate effecten significant zijn en of dit strijdig is met de instandhoudingsdoelen.

De significantie wordt beoordeeld op basis van expert-judgement aan de hand van de volgende vooraf bepaalde kwantitatieve en kwalitatieve beoordelingscriteria.

- Om een indruk te krijgen van de omvang van effect is gekeken naar het (relatieve) voorkomen van de kwalificerende soorten in de omgeving van het plangebied.
- Om een indruk te krijgen van de ernst van een effect wordt gekeken naar de trend van de kwalificerende waarden. Daarnaast wordt ook gekeken naar de staat van instandhouding van de soort. Bij een dalende populatietrend en een ongunstige landelijke staat van instandhouding wordt een effect als ernstiger beoordeeld.
- Ten slotte wordt bepaald hoeverre het effect afbreuk doet aan de instandhoudingsdoel per soort en in welke mate de algemene doelen voor behoud en herstel van Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen worden beïnvloed.

Cumulatieve effecten

Bij het bepalen of de activiteit (significante) gevolgen kan hebben, moet ook rekening worden gehouden met de zogenaamde cumulatieve effecten. Hiervan is sprake van als naast het project of andere handeling in of rondom een Natura 2000-gebied andere projecten, handelingen en plannen plaatsvinden die in combinatie mogelijk schadelijk zijn voor de natuurlijke kenmerken van het gebied. Onderscheid dient gemaakt te worden naar de verschillende stadia van projecten, handelingen of plannen, waarmee ook tijdens de beoordeling op verschillende wijze rekening dient te worden gehouden (LNV, 2005, zie kader 4).

Kader 4. Plannen waarmee rekening moet worden gehouden bij de cumulatieve effecten conform de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (Ministerie van LNV 2005)

- Voltooide plannen en projecten: hoewel reeds voltooide plannen en projecten niet direct hoeven te worden meegenomen, zijn er gevallen voorstelbaar waarbij dat wel moet, met name indien zij blijvende gevolgen voor het gebied hebben en er aanwijzingen bestaan voor een patroon van geleidelijke teloorgang van de natuurlijke kenmerken van het beschermde gebied.
- Goedgekeurde maar nog niet voltooide plannen en projecten: als deze zijn goedgekeurd, maar nog niet voltooid moeten deze volledig in de beoordeling worden meegenomen.
- Voorbereidingshandelingen: in principe behoren ook voorbereidingshandelingen voor een plan of project in de beoordeling te worden meegenomen. Hiervan kan worden afgeweken indien er alleen nog maar sprake is van voorbereidingshandelingen, waarbij de realisatie van het betrokken plan of project een toekomstige onzekere gebeurtenis is. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als in een plan de mogelijkheid tot de ontwikkeling van de activiteit wordt geboden, maar dat nog niet de zekerheid bestaat dat op de vastgestelde locatie daadwerkelijk het project wordt gerealiseerd en er nog een toetsmoment volgt waarop de activiteit (inclusief cumulatie) wordt beoordeeld.

Bij het omgaan met cumulatie zijn er diverse onzekerheden wat betreft de vraag *welke* activiteiten meetellen bij cumulatie en *hoe* deze cumulatieve effecten bijdragen aan het bepalen van de kans op een significant effect. Wetenschappelijk is het optellen van niet of nauwelijks kwantificeerbare effecten van een reeks heel verschillende ingrepen vaak niet mogelijk (Broekmeyer et al, 2008).

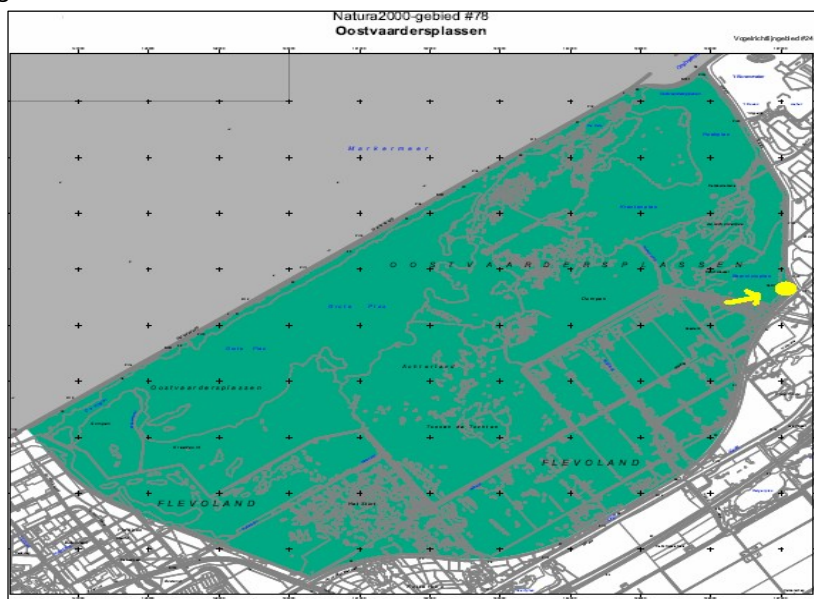
De Provincie Flevoland heeft als bevoegd gezag aangegeven dat zolang het beheerplan ex artikel 19d voor de Oostvaardersplassen nog niet gereed is, behoudens de groei van Lelystad in zuidelijke richting, in ieder geval de volgende in het verleden uitgevoerde ingrepen en vergunde activiteiten die extra milieudruk en met name verstoring van vogels in het gebied betekenen of hebben betekend getoetst moeten worden op cumulatie:

- Verbreding Oostvaardersdijk met verlies van 6 hectare beschermingszone en plaatsing van nieuwe observatiehavens.
- Jaarlijkse Vogelfestival in de Oostvaardersplassen.
- Nieuwe observatieschermen met toegangspaden nabij hectometerpaal 28 aan de Oostvaardersdijk.
- Natuurijs schaatswedstrijden.
- Het Natuurbelevingscentrum aan de zijde van Almere aan het Jan van de Boschpad
- Ontwikkeling van het OostvaardersWold

4.1.2 *Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen*

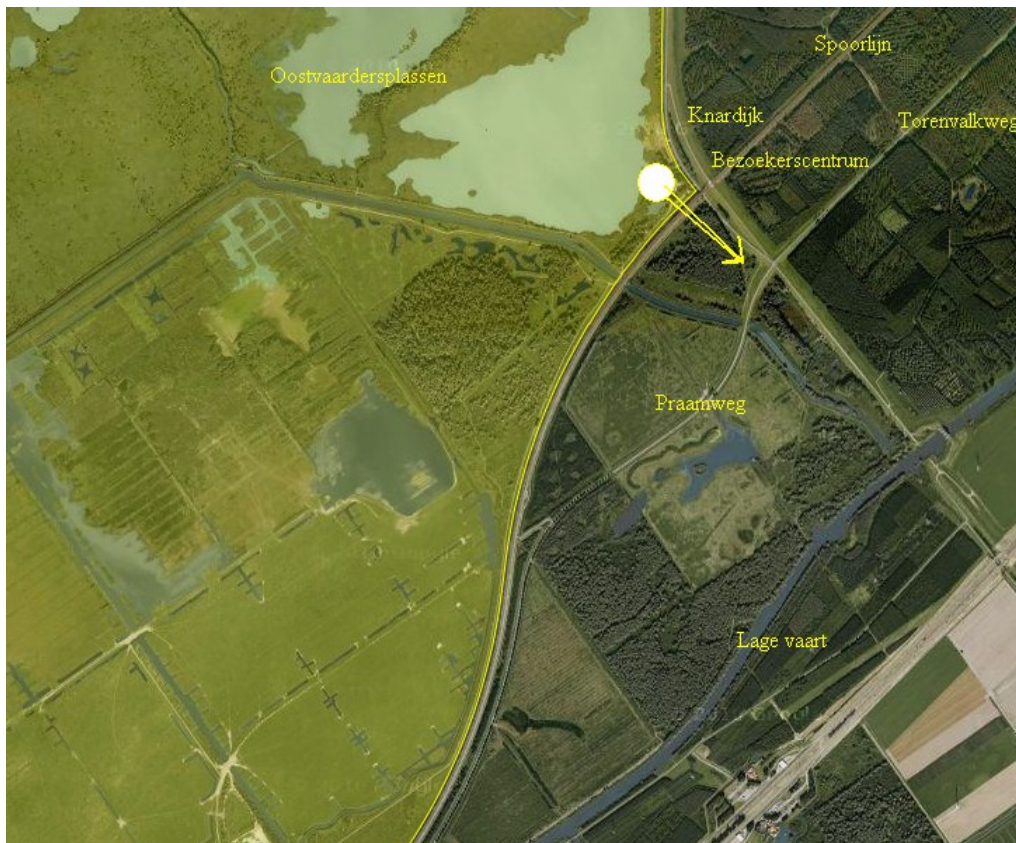
Begrenzing

De grenzen van het Natura 2000-gebied, Wetland en Staats- en Beschermd natuurmonument Oostvaardersplassen is weergegeven in figuur 4.1. In figuur 4.2 is de begrenzing in de omgeving van het plangebied weergegeven. Het huidige bezoekerscentrum ligt nabij de kruising van de Knardijk en de spoorlijn Almere - Lelystad die gezamenlijk de oostelijke en zuidelijke grens vormen van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. De grenzen van het Staats- en Beschermd Natuurmonument en Wetland Oostvaardersplassen komen overeen met de grenzen van het Natura 2000-gebied.

Figuur 4.1: Begrenzing van het Natura 2000-gebied en Beschermd Natuurmonument Oostvaardersplassen. De pijl geeft de ligging van het huidige bezoekerscentrum weer.

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt dat bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uitmaken van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in het aanwijzingsbesluit expliciet van is afgeweken. Dergelijke afwijkingen zijn niet opgenomen in het aanwijsbesluit tot Natura 2000-gebied. Het huidige bezoekerscentrum en omliggende verhardingen behoren dus zelf niet tot het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen.

Figuur 4.2: Begrenzing van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. De huidige en toekomstige locatie van het bezoekerscentrum zijn indicatief aangegeven (www.minlnv.nl & Google earth d.d. sept. 2010).

4.1.3 Instandhoudingsdoelen Oostvaardersplassen

De staat van instandhouding van soorten is weergegeven in de doelen- en gebiedendocumenten (Ministerie van LNV). De instandhoudingsdoelen behelzen het in stand houden van een duurzame populatie van een specifieke vogelsoort. De doelstelling kan worden behaald door behoud of uitbreiding van de kwaliteit van het leefgebied.

Er wordt in het aanwijsbesluit Oostvaardersplassen onderscheid gemaakt in 'algemene doelen' en doelen voor de afzonderlijke vogelsoorten. In het aanwijsbesluit is de aanwijzing tot *Staatsnatuurmonument* opgenomen (kader 5).

Kader 5. Aanwijzingsbesluit Oostvaardersplassen in het kader van de Natuurbeschermingswet

De kwalificerende vogelsoorten zijn opgenomen in het aanwijsbesluit uit 2010 (Ministerie van LNV). Bij het aanwijsbesluit tot Natura 2000-gebied is het aanwijsbesluit tot Staatsnatuurmonument uit 1986 bevoegd.

Het Nb-wet aanwijzingsbesluit 'Oostvaardersplassen' bevat een beschrijving van diverse natuurwaarden die niet worden genoemd in het aanmeldingsbesluit van de Oostvaardersplassen noch zijn beschermd in het kader van de Flora- en faunawet. Soorten op de lijst variëren van algemene soorten (bijvoorbeeld kleine karekiet, buizerd) tot vogelsoorten die meer karakteristiek en kwalificerend zijn voor de Oostvaardersplassen. In deze rapportage wordt uitgegaan van de lijst vogelsoorten opgenomen in het aanwijsbesluit. Aangezien er een landelijk afgewogen afwegingskader aan ten grondslag ligt die uitsluit dat 'kwalificerende' vogelsoorten zijn overgeslagen of vergeten.

Algemene doelen

De volgende vijf algemene doelen zijn geformuleerd voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland.

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staan van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese unie
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor een instandhoudingsdoelstelling zijn geformuleerd.

Vogelsoorten

In het ontwerp aanwijzingsbesluit Oostvaardersplassen zijn instandhoudingsdoelen voor 33 vogelsoorten opgenomen. Voor 14 soorten is het gebied aangewezen als broedgebied. Voor de broedvogels **Woudaapje**, **Blauwe kiekendief** en **Porseleinhoen** is een **uitbreidingsopgave** van omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd.

In tabel 4.1 en 4.2 is een overzicht opgenomen met de kwalificerende vogelsoorten en het instandhoudingsdoel. De lijst met kwalificerende soorten is gebaseerd op het aanwijsbesluit Oostvaardersplassen (Ministerie van LNV, 2010). Voor de 19 niet-broedvogel soorten geldt een **behoud** opgave.

Tabel 4.1: Instandhoudingsdoel Oostvaardersplassen in aantal broedpaar per broedvogel.

Broedvogel	Aantal broedpaar	Broedvogel	Aantal broedpaar
Dodaars	140	Bruine kiekendief	40
Aalscholver	8.000 (Ijs.meergeb.)	Blauwe kiekendief	4
Roerdomp	40	Porseleinhoen	40
Woudaap	3	Blauwborst	190
Kleine zilverreiger	20	Snor	680
Grote zilverreiger	40	Rietzanger	800
Lepelaar	160	Grote karekiet	3

Tabel 4.2: Instandhoudingsdoel Oostvaardersplassen voor de niet-broedvogels.

Niet broedvogel	Seizoensgemiddelde	Niet broedvogel	Seizoensgemiddelde
Grote zilverreiger	30	Pijlstaart	80
Lepelaar	110	Slobeend	1.900
Wilde zwaan	20	Tafeleend	11.900
Kolgans	600	Kuifeend	10.200
Grauwe gans	4.200	Nonnetje	280
Brandgans	1.800	Zeearend	-
Bergeend	90	Kluut	100
Smient	2.100	Kemphaan	210
Krakeend	480	Grutto	90
Wintertaling	1.300		

4.2 Effectbepaling

De ontwikkeling van de Natuuractiviteitencentrum vindt plaats buiten het Natura 2000-gebied. Voor de kwalificerende broed- en niet-broedvogels is nagegaan of er mogelijk (significant) negatieve effecten zijn te verwachten op de instandhoudingsdoelen van de betreffende vogelsoort conform de genoemde criteria in paragraaf 2.3.1 en 2.3.2. In de effectbepaling is per vogelsoort onderscheid gemaakt in negatieve effecten tijdens de aanleg (paragraaf 4.4) en permanente effecten (paragraaf 4.3) als gevolg van de beoogde ontwikkelingen. In een afsluitende tabel is per soort of aangegeven of de optredende effecten ook een effect hebben op het instandhoudingsdoel van de vogelsoort in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen.

4.3 Permanente effecten

4.3.1 Broedvogels

In het Praamweggebied broeden zowel vogelsoorten waarvoor de Oostvaardersplassen een instandhoudingsdoel hebben als vogels die vermeld staan op de Rode lijst (2004). In bijlage 2 worden alle broedvogelterritoria van de geïnventariseerde vogels door Miedema getoond. Alleen de territoria van vogelsoorten met een bijzondere status worden getoond (Vogelrichtlijnsoort met instandhoudingsdoelstelling voor de Oostvaardersplassen of Rode lijst soort).

Broedterritoria van 10 vogelrichtlijnsoorten waarvoor de Oostvaardersplassen een instandhoudingsdoel hebben zijn in 2007 in het Praamweggebied als broedvogel vastgesteld. Voor 3 van de 10 soorten hebben de Oostvaardersplassen een instandhoudingsdoel als broedgebied (Dodaars, Blauwborst, Rietzanger). De andere soorten (zoals Grauwe gans of Kuifeend) zijn ook aanwezig als broedvogel, maar de Oostvaardersplassen hebben voor deze soorten alleen een doelstelling als niet-broedvogel.

In de omgeving van de NAC planlocatie broeden Krakeend, Slobeend, Blauwborst en Rietzanger. De moeraszone langs de Knardijk, het zoekgebied voor het natuurkampeerterrein, kent een hoge vogeldichtheid. Hier broeden Grauwe gans, Dodaars, Blauwborst, en Rietzanger. Dit is ook het gebied waar in andere jaren de Roerdomp broedt. Langs het Hoofddiep broedt de Kuifeend.

Het Hollandse hout is broedgebied voor een aantal Rode lijst soorten (Wielewaal, Koekoek). Dit bosgebied heeft geen waarden voor de kwalificerende soorten uit de Oostvaardersplassen, de ontwikkeling van een parkeerterrein wordt derhalve dan ook niet verder meegenomen in de effectbepaling van de Passende beoordeling.

In onderstaande tabel is voor de relevante vogelsoorten het aantal broedpaar binnen de invloedssfeer van de drie plandelen aangegeven (NAC, natuurkampeerterrein), rekening houdend met de verstoringafstanden van de aanwezige soorten. Voor het NAC zijn dit alle broedparen in het gebied Praamweg, Knardijk, Spoorlijn en Hoofddiep waar de intensiefste vormen van recreatie worden geclusterd (figuur 2.1).

Voor het natuurkampeerterrein zijn dit alle broedparen in het zoekgebied tussen het Hoofddiep en de Knardijk. Verschillende soorten broedvogels waarvoor het Oostvaardersplassen zijn aangewezen volgens de Vogelrichtlijn broeden ook in het Praamweggebied (**Dodaars, Roerdomp, Rietzanger, Blauwborst**), het gebied vormt daarom een aanvulling op het broedbiotoop voor deze soorten in de Oostvaardersplassen. Daarnaast foerageren veel vogels die in de Oostvaardersplassen broeden langs de Praamweg. Het gaat daarbij vooral om soorten als **Grote zilverreiger, Aalscholver en Lepelaar** en om de roofvogels **Blauwe en Bruine kiekendief**. De Praamweg vervult hierdoor een functie als foerageergebied voor deze broedvogels van de Oostvaardersplassen (Miedema, 2008). Relaties met andere Natura 2000-gebieden in de omgeving zoals IJsselmeer, Markermeer en Lepelaarsplassen zijn er gezien de minimaal afstand 4.5 kilometer niet.

Tabel 4.3: Aantal territoria in het Praamweggebied en binnen de directe invloedssfeer van het Natuuractiviteitencentrum en het zoekgebied van het natuurkampeerterrein.

	Broedvogel	Instandhoudings - doel OVP	Aantal territoria Praamweggebied (Miedema 07)	Aantal broedpaar binnen directe invloedsfeer
Vogelrichtlijnsoorten	Aalscholver	8.000	-	-
	Bruine kiekendief	40	-	-
	Blauwe kiekendief	4	-	-
	Blauwborst	190	13	3
	Dodaars	40	4	2
	Grote karekiet	3	-	-
	Grote zilverreiger	40	-	-
	Grauwe gans	4.200	11	1
	Krakeend	480	12	2
	Kuifeend	10.200	11	1
	Lepelaar	200	-	-
	Porseleinhoen	40	-	-
	Rietzanger	800	9	7
	Roerdomp	40	-	-
	Snor	680	-	-
Woudaap	1	-	-	

Voor alle kwalificerende broedvogels en niet-broedvogels van de Oostvaardersplassen wordt achtereenvolgens beoordeeld of (significant) negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de soort in de Oostvaardersplassen als gevolg van permanente effecten te verwachten of uit te sluiten zijn. Trendgegevens de kwalificerende vogels voor de Oostvaardersplassen zijn weergegeven in bijlage 1.

De **Aalscholver** broedt in kolonies rondom het IJsselmeergebied ondermeer in de Oostvaardersplassen en de Lepelaarsplassen. De vogels foerageren individueel of in groepen op vissen in voornamelijk grote wateren zoals het Markermeer en IJsselmeer. De Aalscholver broedt niet in het Praamweggebied. De poel in het Praamweggebied is weinig geschikt voor Aalscholvers als foerageergebied vanwege de beperkte omvang, in het Hoofddiep foerageert de soort wel met regelmaat. Door de aanleg van 25 hectare open water worden de foerageermogelijkheden in beperkte mate voor de Aalscholver vergroot. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de soort als gevolg van de verschillende ontwikkelingen in het Oostvaardersveld kunnen uitgesloten worden.

De **Blauwborst** is een zomergast die broedt in half verruigde rietmoerassen en struwelen. In het oostelijke gedeelte van het Praamweggebied bevonden zich in 2007 13 territoria. Het aantal broedparen in het gebied is sterk teruggelopen sinds 1999. De daling komt overeen met de trend binnen de Oostvaardersplassen. Het aantal broedparen in het buitenkaadse gedeelte van de Oostvaardersplassen is tussen 1997 en 2007 afgenomen van 283 naar 88. De daling in de Oostvaardersplassen komt door de grootschalige omzetting van ruigtevegetatie in intensief begraaasd droog grasland door intensieve begrazing (Bijlsma, 2008). De daling in het Praamweggebied hangt hoogstwaarschijnlijk samen met het gedeeltelijk dichtgroeien van het gebied enerzijds en de hoge begrazingsdruk door Konikpaarden anderzijds. De landelijke trend van de soort is positief. De Blauwborst is een vogel met een territorium van beperkte omvang. Ze foerageren in de directe omgeving van de nestlocatie. Broedvogels vanuit de Oostvaardersplassen foerageren niet in het Praamweggebied.

Binnen de invloedssfeer van het Natuuractiviteitencentrum en natuurkampeerterrein zijn diverse territoria aanwezig. Dit leefgebied wordt ongeschikt of minder geschikt als broedgebied voor de Blauwborst. Door de vernatting van het droge middengebied en de ontwikkeling van 25 hectare plas-dras natuur ontstaat er een veelvoud aan nieuw broedgebied. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de soort in de Oostvaardersplassen als gevolg van de verschillende ontwikkelingen in het Oostvaardersveld zijn uitgesloten.

De **Bruine-** en **Blauwe kiekendief** broeden niet in het Oostvaardersveld maar foerageren wel in het Oostvaardersveld (Miedema, 2007). De effectbeoordeling voor beide soorten wordt beschreven in paragraaf 4.3.3.

De **Dodaars** broedt in de moeraspoelen direct langs de Knardijk. Eén paar heeft gebroed in de centrale poel op het Praamweggebied. De Dodaars schuwt de nabijheid van mensen niet en komt ook veel voor in recreatiegebieden en stadsgrachten (Krijgsveld *et al*, 2006). De soort broedt bijvoorbeeld ook in de plasjes langs het voetpad nabij het huidige bezoekerscentrum. De in het Praamweggebied broedende vogels zijn lokaal broedende vogels. De trend in de Oostvaardersplassen is sinds 1995 positief. Door ruimtebeslag van het Natuuractiviteitencentrum gaat geen leefgebied voor de soort verloren aangezien er geen waterpartijen worden aangetast. Dit geldt echter niet voor het natuurkampeerterrein. Directe fysieke aantasting (demping) van waterpartijen is niet voorzien maar verstoring door recreatie van het broedbiotoop kan wel worden verwacht. Een toename van recreatief medegebruik door gasten in het leefgebied van deze soort langs de Knardijk heeft naar verwachting een beperkt negatief effect op deze broedlocatie. Door het inrichten van 25 hectare open water en 25 hectare rietland ontstaat er een veelvoud aan nieuw leef- en broedgebied. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de soort in de Oostvaardersplassen als gevolg van de verschillende ontwikkelingen in het Oostvaardersveld zijn uitgesloten.

De **Grote karekiet** is een zeer schaarse broedvogel in de Oostvaardersplassen. De instandhouding van drie paar broedvogels komt niet in gevaar door de ontwikkeling van het Natuuractiviteitencentrum. Deze vogels komen niet voor in het Oostvaardersveld en ondervinden geen nadelige effecten van de verschillende ontwikkelingen in het Oostvaardersveld.

De **Grote zilverreiger** is een 'nieuwe' broedvogel in Nederland die optimaal geprofiteerd heeft van de ontwikkeling van de Oostvaardersplassen. De populatie heeft zich explosief ontwikkeld in de Oostvaardersplassen. De soort broedt in een kolonie in de rietmoerassen van de Oostvaardersplassen. De vogels foerageren met name op vis en amfibieën in de Oostvaardersplassen in de moerassen en op de intensief begraasde delen. De populatieomvang van de soort wordt gestuurd door de waterstanden en foerageeromstandigheden voor de soort in de Oostvaardersplassen.

Grote Zilverreigers foerageren in lage dichtheden in de plassen van het Praamweggebied. Dit betreft maximaal enkele exemplaren per dag (waarneming.nl). Door ruimtebeslag van Natuuractiviteitencentrum en intensieve recreatie daar omheen gaat geen leefgebied verloren. Door een toename van recreanten in het Praamweggebied en de ontwikkeling van het natuurkampeerterrein is echter wel een toename van verstoring van foeragerende vogels langs waterpartijen te verwachten. Door de ontwikkeling van 25 hectare open water en 25 hectare rietland ontstaat er een groot areaal aan nieuw foerageergebied.

Ongeacht de beperkte verstoringdruk in dit gebied zal het Praamweggebied meer geschikt voor deze soorten worden dan in de huidige situatie.

De versturende effecten van recreatie binnen het Praamweggebied zullen gezien de zeer positieve populatietrend en de uitbreiding van geschikt foerageergebied niet leiden tot een significant negatief effecten op het instandhoudingsdoel.

De **Kleine zilverreiger** is net als de Grote Zilverreiger een nieuwkomer in de Oostvaardersplassen. De populatie heeft zich ontwikkeld van 1 broedpaar in 1994 tot 22 broedparen in 2003. De draagkracht van het gebied is hoger dan het gemiddelde voorkomen in de periode 1999-2003. De soort foerageert onregelmatig in het Praamweggebied. Verstoring door recreatie in het Praamweggebied kan weliswaar een negatief effect hebben op lokaal foeragerende vogels maar door de aanleg van 50 hectare natte natuur in dit gebied wordt het gebied beter geschikt als foerageergebied. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel zijn uitgesloten.

De **Lepelaar** broedt net zoals de Grote zilverreiger in de rietmoerassen van de Oostvaardersplassen. De Lepelaar foerageert in ondiepe waterpartijen in de Oostvaardersplassen maar ook buiten de Oostvaardersplassen, waaronder de plassen van het Praamweggebied. De trendontwikkeling van de Lepelaar in de Oostvaardersplassen is positief. Door de ontwikkeling van 25 hectare open water en 25 hectare rietland ontstaat er een groot areaal aan nieuw foerageergebied. Ongeacht de beperkte verstoringdruk in dit gebied zal het Praamweggebied meer geschikt worden voor deze soorten worden dan in de huidige situatie. De versturende effecten van recreatie binnen het Praamweggebied zullen gezien de zeer positieve populatietrend en de uitbreiding van geschikt foerageergebied niet leiden tot een significant negatief effecten op het instandhoudingsdoel.

De aantallen broedende **Porseleinhoenen** in de Oostvaardersplassen is afhankelijk van het aanbod open, plas-dras moeras in de vestigingsperiode (mei-juni) van de vogel in Nederland. De soort broedt niet in het Praamweggebied. Het biotoop is ongeschikt voor deze kritische soort. Negatieve effecten op de instandhouding van de soort zijn uitgesloten.

De **Rietzanger** is een zeer veel voorkomende broedvogel in de uitgestrekte rietmoerassen van het binnendijkse gedeelte van de Oostvaardersplassen. De soort is niet schuw en broedt in de Oostvaardersplassen in de directe nabijheid van de wandelpaden. Ook in de extensief beheerde delen van de Oostvaardersplassen is de soort talrijk. In de rietzones in het Praamweggebied zijn in 2007 13 broedparen vastgesteld. De broedgevallen concentreren zich in het oostelijke deel van het Praamweggebied grenzend aan de Knardijk.

Het aantal broedparen in het Wilgenbos is sinds 1999 afgenomen van 19 naar 9 paar (Miedema, 2007). Voor de Oostvaardersplassen is een instandhoudingsdoel van 800 paren vastgesteld.

Binnen de invloedssfeer van het natuurkampeerterrein en Natuuractiviteitencentrum bevinden zich diverse territoria. Door de ontwikkeling van 25 hectare open water en 25 hectare rietland ontstaat er een groot areaal aan nieuw foerageergebied. De optredende negatieve effecten door aantasting van zijn broedgebied nabij het NAC en het natuurkampeerterrein is beperkt in vergelijking met de ontwikkeling van het nieuwe leefgebied. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de Rietzanger in de Oostvaardersplassen zijn uitgesloten.

De **Roerdomp** is een frequente broedvogel in het Praamweggebied. De Roerdomp is een schaarse broedvogel die afhankelijk is van voldoende ondiep water met een dichte uitgestrekte vegetatie van liefst overjarig waterriet waarin de soort kan foerageren op vis en amfibieën. Het aantal broedparen in de Oostvaardersplassen is flink gestegen in de jaren tachtig en negentig (zie bijlage 1). Recentelijk is het aantal broedparen weer ingezakt, tussen 2004 en 2007 nam het aantal broedpaar af van 39 tot 24 (Vogelbescherming, 2008). Volgens Krijgsveld (2006) is de soortgevoeligheid *gemiddeld*, ondanks het teruggetrokken gedrag zijn er geen aanwijzingen voor een negatief effect van recreatie tenzij moerasvegetaties worden betreden of aangetast. Deels broeden ze in recreatie-gebieden, waar nesten soms dicht langs extensief gebruikte wandelpaden liggen.

Effecten op populatieniveau zijn niet uit te sluiten indien de intensiteit van recreatie toeneemt waardoor er wel verstorende effecten optreden op foeragerende of broedende exemplaren (Krijgsveld 2006). De populatietrend van de Roerdomp is de laatste jaren dalend. Als gevolg van het natuurkampeerterrein is een toename van verstoring van het potentiële broedgebied (plasjes langs de Knardijk) te verwachten. Hierdoor is het niet uit te sluiten, ondanks de *gemiddelde* verstoringgevoeligheid, dat het gebied nabij de Knardijk permanent ongeschikt wordt voor de Roerdomp als broedgebied. Negatieve effecten op de Roerdomp kunnen worden uitgesloten door een juiste inpassing van het natuurkampeerterrein. De plasjes en het moerasgedeelte dienen vrijgehouden te worden van intensieve recreatie.

Door de ontwikkeling van 25 hectare open water en 25 hectare rietland ontstaat er een groot areaal aan nieuw foerageer- en broedgebied. De optredende negatieve effecten door aantasting van zijn broedgebied nabij het natuurkampeerterrein zijn beperkt in vergelijking met de gunstige effecten als gevolg van de ontwikkeling van het nieuwe leefgebied. De in de Oostvaardersplassen broedende exemplaren foerageren binnen het moerasgedeelte van de Oostvaardersplassen. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoel van 40 broedparen in de Oostvaardersplassen zijn uit te sluiten.

De **Snor** is een vrij algemene broedvogel in de Oostvaardersplassen. De Snor is een rietbewonende zangvogel met een klein territorium. De soort broedt niet in het Praamweggebied. Negatieve effecten door ontwikkeling van het Natuuractiviteitencentrum op de instandhoudingsdoelstelling van de Snor in de Oostvaardersplassen kunnen uitgesloten worden.

Het **Woudaapje** is een zeer schaarse Nederlandse broedvogel die met slechts enkele paren op onregelmatige basis in de Oostvaardersplassen broedt. De populatie leeft hier een teruggetrokken bestaan en is onafhankelijk van de ontwikkeling in het Praamweggebied, negatieve effecten als gevolg van de beoogde ontwikkeling kunnen uitgesloten worden.

4.3.2 Niet-broedvogels

In het aanwijsbesluit van de Oostvaardersplassen tot Natura 2000-gebied is voor 19 niet-broedvogels een instandhoudingsdoel geformuleerd. Voor enkele soorten, zoals de Grote zilverreiger is zowel een doel als broedvogels als niet-broedvogel geformuleerd. Voor alle soorten is het doel 'behoud omvang en kwaliteit leefgebied' geformuleerd. De aantallen vogels is gedefinieerd met een seizoensgemiddelde (zie tabel 4.2).

Per vogelsoort wordt ingegaan op de relatie tussen de populatie in de Oostvaardersplassen en het Praamweg-gebied en de effecten van de beoogde ontwikkeling.

De **Grote zilverreiger** en **Lepelaar** zijn broedvogels in het moerasgedeelte van de Oostvaardersplassen. De aantallen waargenomen vogels van beide vogels reflecteren in hoge mate de veranderingen in de omvang van de kolonie. Beide vogelsoorten foerageren zowel in het binnenkaadse als in de buitenkaadse gedeelte van de Oostvaardersplassen. Het seizoensgemiddelde van beide soorten is afhankelijk van de omvang van beide broedkolonies en daarmee samenhangend de waterstanden in het binnen- en buitenkaadse gedeelte van de Oostvaardersplassen. Lage aantallen van beide soorten foerageren in het Praamweggebied en het Arendbuizerdvlod. Deze gebieden vormen echter geen essentieel onderdeel van het leefgebied. Door de ontwikkeling van 25 hectare open water en 25 hectare rietland in het Praamweggebied ontstaat een groot areaal aan nieuw foerageer- en broedgebied. Deze ontwikkeling heeft een gunstig effect op beide soorten door een vergroting van het foerageergebied.

De **Wilde zwaan** is een wintergast in de Oostvaardersplassen. De soort is van november tot maart in fluctuerende aantallen met maximaal 100 tot 200 vogels aanwezig. Het Praamweggebied wordt niet gebruikt als overwinteringsgebied. De soort foerageert bij voorkeur op voedselrijke graslanden in de Oostvaardersplassen. De soort is slechts enkele malen waargenomen in het Praamweggebied (waarneming.nl). Effecten op het instandhoudingsdoel van de Wilde zwaan kunnen uitgesloten worden.

De **Kolgans** en **Brandgans** zijn net als de Wilde zwaan voornamelijk wintergasten. Het aantal overwinterende vogels van de Kolgans is in de jaren negentig toegenomen in het buitenkaadse gedeelte, de huidige aantallen fluctueren sterk. De trend van de Brandgans is zeer gunstig, voor beide soorten is de landelijke staat van instandhouding gunstig (zie ook bijlage 1). In het Praamweggebied zijn gedurende de wintermaanden af en toe grote groepen Brandganzen te zien maar met name Kolganzen. De begraasde delen in het Praamweggebied zijn geschikt als foerageergebied, deze delen zijn in vergelijking met de honderden hectares ongestoord gebied in de Oostvaardersplassen beperkt in omvang. Ontwikkeling van het NAC of het natuurkampeerterrein nabij de Knardijk in het Praamweggebied heeft geen negatief effect op foerageerareaal. De ontwikkeling van 25 hectare open water en 25 hectare rietland gaat wel ten koste van het door Koniks kort begraasde grasland in het Praamweggebied. Hierdoor vermindert het foerageerareaal voor beide soorten in het Praamweggebied. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel zijn gezien het zeer beperkte belang van het gebied voor beide soorten én de zeer gunstige populatietrends in de Oostvaardersplassen uitgesloten.

De populatie **Grauwe ganzen** in de Oostvaardersplassen is afhankelijk van de waterstanden en het areaal rietmoeras in de Oostvaardersplassen waarop ze foerageren. De soort is het hele jaar present, met een broedpopulatie van circa 400 paar, met daarnaast een zeer belangrijke concentratie van 20.000 tot 30.000 ruiers afkomstig uit Scandinavië. In het Praamweggebied verblijven het gehele jaar door Grauwe ganzen. In 2007 hebben 11 paar Grauwe ganzen in het gebied gebroed. De landelijke trend is zeer sterk groeiend. Gedurende het najaar en in de winter foerageren hier ook grotere aantallen wintergasten. De ontwikkeling van 25 hectare open water en 25 hectare rietland ten koste van kort begraasd grasland in het Praamweggebied vergroot de foerageermogelijkheden voor deze soort. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van 4.200 Grauwe ganzen binnen de Oostvaardersplassen zijn uitgesloten.

De broedpopulatie van de **Bergeend** populatie in de Oostvaardersplassen is licht dalend. De soort reageert op de ontwikkeling van zijn favoriete biotoop in het buiten- en binnenkaads gebied. Het aantal broedparen in het buitenkaadse gebied van de Oostvaardersplassen is in de periode 1997-2007 afgenomen van 31 naar 19 paar. De landelijke staat van instandhouding van de soort is gunstig. In het Praamweggebied broedt sinds 1997 afwisselend geen of één paar bergeenden. De Oostvaardersplassen hebben een instandhoudingsdoel als niet-broedvogel voor de Bergeenden. De soort is het hele jaar aanwezig, maar met lage aantallen in de ruitijd (juli-september) en doortrekpieken in oktober/november en maart/april. Bergeenden zijn niet talrijk in het Praamweggebied (waarneming.nl). Waarnemingen beperken zich tot kleine groepjes (1 - 5 vogels) foeragerende vogels. De ontwikkeling van 25 hectare open water met plasdras oevers en 25 hectare rietland vergroot de foerageermogelijkheden (grondelen) voor deze soort. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de Bergeend in de Oostvaardersplassen als gevolg van de beoogde ontwikkeling zijn uitgesloten.

De **Smient** is een wintergast in de Oostvaardersplassen waar de soort aanwezig is van september tot april. De trend van de Smient in het gebied is stijgend. De soort wordt maar in beperkte mate in het Praamweggebied aangetroffen. Effecten op de instandhoudingsdoel zijn uitgesloten.

De trend van de **Krakeend** is zowel binnen- als buitenkaads in de jaren negentig sterk toegenomen. De soort is vooral aanwezig in de zomer (juni-augustus), maar ook in de doortrekperiodes in september en in het buitenkaadse gebieden ook in maart en april (LNV, aanwijzingsbesluit Oostvaardersplassen). De soort broedt jaarlijks in het Praamweggebied met 4 tot 8 paar (KNNV, Lelystad); deze populatie staat los van de broedende vogels in de Oostvaardersplassen. In 2007 is in het buitenkaadse gedeelte 46 paar vastgesteld (Bijlsma, 2008). De landelijke trend van de soort is gunstig. De ontwikkeling van 25 hectare open water met plasdras oevers en 25 hectare rietland vergroot het leefgebied van deze grondeend. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de Krakeend in de Oostvaardersplassen als gevolg van de beoogde ontwikkeling zijn uitgesloten.

De **Wintertaling** is het gehele jaar in de Oostvaardersplassen aanwezig, de aanwezigheid van de soort is sterk geconcentreerd in de periode augustus - november. Eind jaren tachtig was sprake van zeer hoge aantallen in het westelijk compartiment van de Oostvaardersplassen (meer dan 125.000 vogels in oktober 1988). Momenteel komt de soort sterk geconcentreerd voor in het oostelijke gebied van de Oostvaardersplassen. De soort verkeert in een matig ongunstige staat van instandhouding. De soort is verdwenen als broedvogel in het buitenkaadse gebied van de Oostvaardersplassen in 2007 (Bijlsma, 2008). In het Praamweggebied zijn gedurende het najaar maximaal enkele tientallen exemplaren aanwezig, de soort broedt niet in het gebied. De ontwikkeling van 25 hectare open water met plasdras oevers en 25 hectare rietland vergroot het leefgebied van deze watervogel. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de Wintertaling in de Oostvaardersplassen als gevolg van de beoogde ontwikkeling zijn uitgesloten.

Slobeend, Kuifeend, Tafeleend en Pijlstaart zijn eenden die in afnemende mate in het Praamweggebied broeden of hebben gebroed (figuur 3.3). Dit heeft te maken met de verbossing enerzijds en de overbegrazing rondom de centrale waterpartijen anderzijds. Het instandhoudingsdoel voor deze soorten in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen heeft betrekking op het gebied als slaapplek of als doortrekgebied. De trend van de Slobeend in de Oostvaardersplassen is gestaag stijgend, die van de Pijlstaart is dalend. De Slobeend verblijft met name in de Hoekplas en het Aalscholverbos.

De aantallen in de Oostvaardersplassen worden niet beïnvloed door de ontwikkelingen in het Praamweggebied. De Oostvaardersplassen heeft voor de Kuifeend en Tafeleend een slaappleaatsfunctie. De soorten foerageren 's nachts in de omliggende grote meren (Markermeer, IJsselmeer).

Deze slaappleaatsfunctie van de Grote Plas en de Hoekplas wordt niet negatief beïnvloed door de ontwikkelingen in het Praamweggebied. De Pijlstaart is een doortrekker in de Oostvaardersplassen, het aantal pleisterende vogels is mede afhankelijk van beschikbaarheid van geschikt foerageergebied.

De Pijlstaart verblijft nauwelijks in het Praamweggebied. De waterpartijen in het Praamweggebied zijn wel geschikt foerageergebied voor de Slobeend. Er verblijven gemiddeld enkele tientallen vogels in het gebied, dit geldt ook voor de Kuifeend en Tafeleend (waarneming.nl). De ontwikkeling van 25 hectare open water met plas-dras oevers en 25 hectare rietland vergroot het leefgebied van deze soorten.

De ontwikkelingen in het Praamweggebied hebben naar verwachting geen gunstig effect op het instandhoudingsdoel van de soorten in de Oostvaardersplassen gezien de geringe toename van het foerageergebied van deze soorten in vergelijking met het areaal van het reeds aanwezige leefgebied.

De Oostvaardersplassen hebben een slaappleaatsfunctie voor het **Nonnetje**. De soort verblijft op de grote plassen in het kerngebied. De trend in het gebied is fluctuerend, de landelijke trend is licht ongunstig. De Oostvaardersplassen hebben geen deel aan deze ontwikkelingen (LNV, aanwijsbesluit Oostvaardersplassen). De soort wordt onregelmatig in kleine aantallen op de waterpartij in het Praamweggebied aangetroffen. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van net Nonnetje in de Oostvaardersplassen als gevolg van de beoogde ontwikkeling zijn uitgesloten.

De trend van de **Kluut, Kemphaan en Grutto** in de Oostvaardersplassen komt sterk met elkaar overeen. De trend van deze doortrekkende vogels is dalend; dit komt vooral door de ongunstige internationale trend van deze vogels. De oorzaken van de negatieve trend doen zich voor in de broedgebieden waarvoor dan ook een herstelopgave geldt (Grutto). De soorten foerageren op uitgebreide plas-dras zones in het buitenkaads gedeelte van de Oostvaardersplassen. De ontwikkeling van 25 hectare open water met plas-dras oevers en 25 hectare rietland vergroot het foerageergebied van deze soorten. Negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van deze steltlopers in de Oostvaardersplassen als gevolg van de beoogde ontwikkeling zijn uitgesloten.

De **Zeearend** is een nieuwe broedvogel in de Oostvaardersplassen. De soort foerageert en broedt binnen de Oostvaardersplassen. De ontwikkeling van de populatie en de instandhoudingsdoelen staan los van de ontwikkelingen in het Praamweggebied.

4.3.3 Bruine- en Blauwe Kiekendief

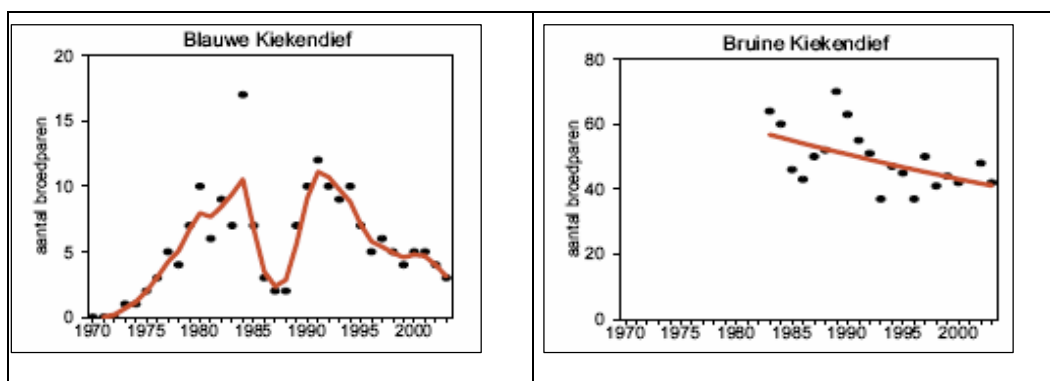
In voorgaande paragraaf zijn de effecten van de ontwikkeling van het NAC binnen het Praamweggebied getoetst op broedvogels en niet-broedvogels waarvoor voor de Oostvaardersplassen een instandhoudingsdoel geformuleerd is. Mede gezien het feit dat de ontwikkeling plaats vindt buiten de Oostvaardersplassen zijn effecten op broedvogels binnen de Oostvaardersplassen uit te sluiten. Dit geldt met name voor de weinig mobiele soorten die onafhankelijk zijn van de ontwikkelingen van de gebieden buiten de Oostvaardersplassen.

Voor de **Bruine-** en **Blauwe kiekendief** is echter een uitgebreidere toetsing noodzakelijk, omdat voor beide soorten geldt dat ze binnen de Oostvaardersplassen broeden, maar voor hun voedselvoorziening (gedeeltelijke) aangewezen zijn op foerageergebieden buiten het Natura 2000-gebied.

De toetsing van de effecten op Bruine- en Blauwe kiekendief is gebaseerd op een kwantitatieve beoordeling aangevuld met een expert-judgement. Aangezien er geen gedetailleerde gegevens voorhanden zijn over foerageertijden en aantallen foeragerende kiekendieven in het Praamweggebied, is een inschatting gemaakt van de huidige geschiktheid van het gebied als foerageergebied voor kiekendieven. Hierbij wordt rekening gehouden met voedselvoordeur van de Bruine- en Blauwe kiekendief, de habitatvoordeur en de afstand tot de broedlocatie. Deze voorwaarden worden gekoppeld aan de huidige inrichting van het Praamweggebied in relatie tot de toekomstige geschiktheid van het Praamweggebied als foerageergebied.

Na vestiging van de **Blauwe kiekendief** begin jaren zeventig in de Oostvaardersplassen groeide de populatie uit tot circa 10 paar begin jaren tachtig. Na een snelle afname herstelde de populatie zich weer in de jaren negentig. De soort profiteerde in de eerste helft van de jaren negentig van een opstartend beweidingsbeheer (met veel veldmuizen) in de randzone van de Oostvaardersplassen, nieuwe bosaanplant (o.a. Kotterbos) en opstartende bouwactiviteiten in Almere en in mindere mate Lelystad (Brenninkmeijer, 2006).

Na deze tijdelijke opleving nam de populatie weer gestaag af. Het huidige aantal broedparen dreigt sedert enkele jaren onder het gewenste instandhoudingsdoel van 4 broedparen te zakken. Recente gegevens geven aan dat het huidige aantal daadwerkelijk lager is dan het instandhoudingsdoel; in 2006 en 2007 broedde slechts 2 paar Blauwe kiekendieven in de Oostvaardersplassen (Vogelbescherming, 2008).

Figuur 4.6: Aantal broedparen van de Bruine- en Blauwe kiekendief in de Oostvaardersplassen in de periode 1970 - 2004 (Roomen et al, 2005)

Net als de Blauwe kiekendief was het aantal broedparen van de **Bruine kiekendief** in de Oostvaardersplassen begin jaren tachtig op zijn hoogste niveau. De soort profiteerde van dezelfde ontwikkelingen als de Blauwe kiekendief. De afname van het aantal broedparen is echter minder heftig dan bij de Blauwe kiekendief. Sinds 1993 is sprake van een stabiel aantal broedparen, echter op een lager niveau (Beemster & Altenburg 2005). Het aantal broedparen lag net boven het gewenste aantal broedparen (40 broedparen) volgens de instandhoudingsdoelen.

Het aantal broedparen aan de oostelijke zijde van de Oostvaardersplassen bedroeg gedurende de periode 2000-2006, 5 tot 6 broedparen. Bijlsma (2008) geeft aan dat de ontwikkeling in het buitenkaadse gebied (intensieve begrazing, verdroging, verdwijnen Veldmuis) en in de omgeving van de Oostvaardersplassen (stedenbouw, intensieve landbouw) de soort op termijn parten gaat spelen. Recente monitoringsgegevens geven aan dat in 2007, 35 broedparen in de Oostvaardersplassen hebben gebroed, hetgeen lager is dan het instandhoudingsdoel.

Voedselkeuze

De voedselkeuze van de Blauwe kiekendief bestaat hoofdzakelijk uit muizen en kleine vogels. Het kleinere mannetje vangt vaker vogels dan het vrouwtje. Voor beide sexen is de Veldmuis echter het belangrijkste prooidier. In jaren met veel veldmuizen is het aantal broedparen hoger, wordt vroeger gebroed en worden meer jongen groter gebracht.

Bij de grotere Bruine kiekendief jaagt het mannetje relatief veel op muizen en het vrouwtje meer op kleine tot middelgrote vogels (vooral jonge Meerkoeten). Net als bij de Blauwe kiekendief is ook voor de Bruine kiekendief de Veldmuis een belangrijk prooidier. In jaren met veel veldmuizen is het aantal broedparen hoger, wordt vroeger gebroed en worden meer jongen groot gebracht (Dijkstra *et al.* 1996).

Geconcludeerd wordt dat het vrouwtje van de Bruine kiekendief vooral jaagt op vogels. Het mannetje van de Bruine kiekendief en het mannetje én vrouwtje van de Blauwe kiekendief jagen vooral op veldmuizen (Brenninkmeijer *et al.*, 2006).

Foerageerhabitat

Kiekendieven jagen laag vliegend boven de vegetatie en proberen hun prooi ongemerkt te benaderen om ze bij verrassing te pakken. Hierdoor hebben jagende kiekendieven een zekere dekking van lage vegetatie nodig om onopgemerkt hun prooidieren (veldmuizen, zittende of foeragerende vogels) te benaderen. Ontbreekt deze dekking, zoals bijvoorbeeld op pas gemaaid of geoogst land, dan worden jagende kiekendieven eerder opgemerkt door prooidieren waardoor deze minder snel gevangen kunnen worden.

Het verschil tussen beide kiekendieven in grootte, en het grote verschil tussen de sexen, bepaalt mede het voorkeurshabitat om te foerageren. De Blauwe kiekendief bejaagt gemiddeld minder dichte vegetaties dan de Bruine kiekendief. Mannetjes van de Bruine kiekendief foerageren gemiddeld ca. 70 % van hun tijd buiten de Oostvaardersplassen, de vrouwtjes Bruine kiekendief foerageren vrijwel uitsluitend binnen de Oostvaardersplassen.

Het kleine, lichte mannetje van de Blauwe kiekendief bejaagt de meest open vegetatie, het zware, relatief wendbare vrouwtje van de Bruine kiekendief de meest dichte vegetaties. De Blauwe kiekendief foerageert niet of nauwelijks binnen de Oostvaardersplassen (Brenninkmeijer *et al.*, 2006).

Afstand tot broedplaats

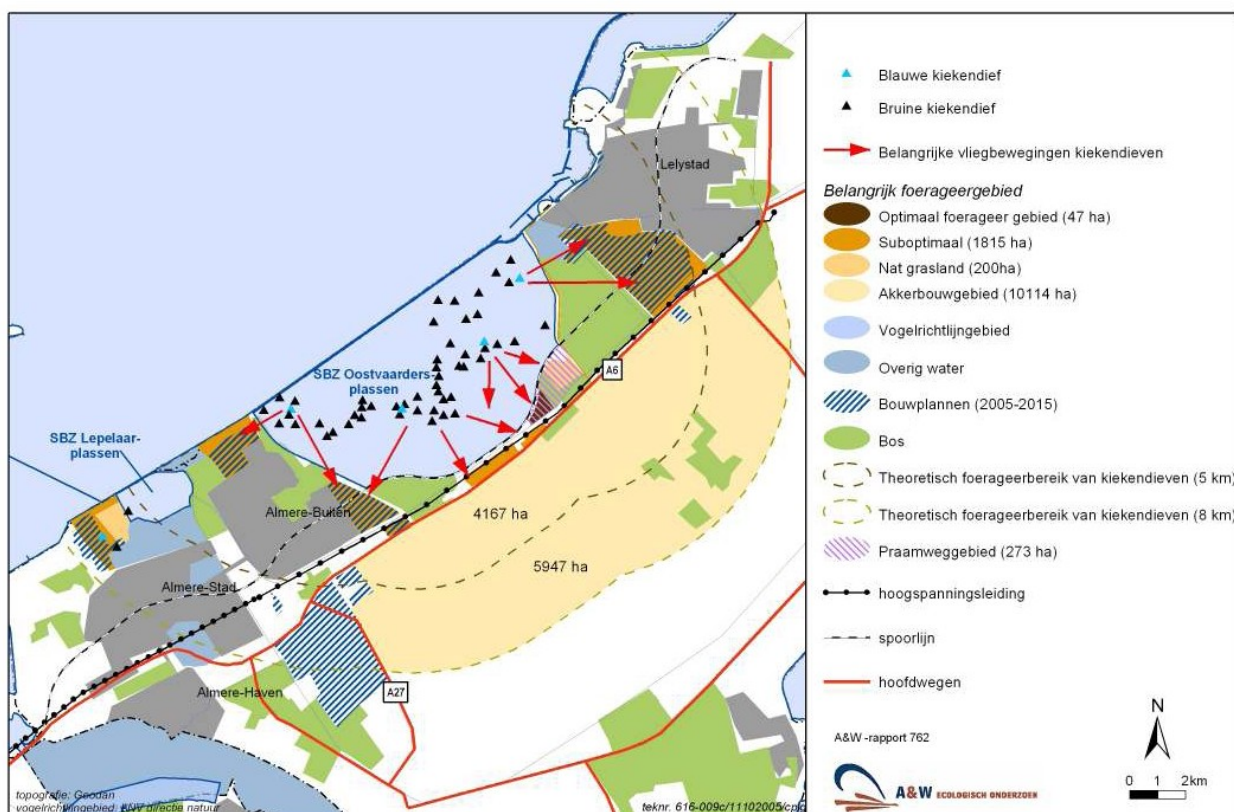
Blauwe en bruine kiekendieven foerageren tot een afstand van maximaal 5 tot 8 kilometer vanaf de nestlocatie. Maar bij voorkeur niet verder van 5 kilometer in verband met de verhoogde inspanning om de afstand tussen broedplaats en foerageergebied te overbruggen (Brenninkmeijer *et al.*, 2006). Er zijn aanwijzingen dat grote bosoppervlakten en bebouwd gebied worden gemeden op vliegroutes richting foerageerhabitat (Beemster, 2007).

Verstoringsafstand

De verstoringafstand van een recreant (wandelaar, fietser) op een jagende kiekendief is onbekend. Voor roofvogels in het algemeen varieert de verstoringafstand van 20 tot 160 meter met een gemiddelde van ca. 110 meter (Krijgsveld *et al*, 2004).

De kwaliteit van het Praamweggebied als foerageergebied

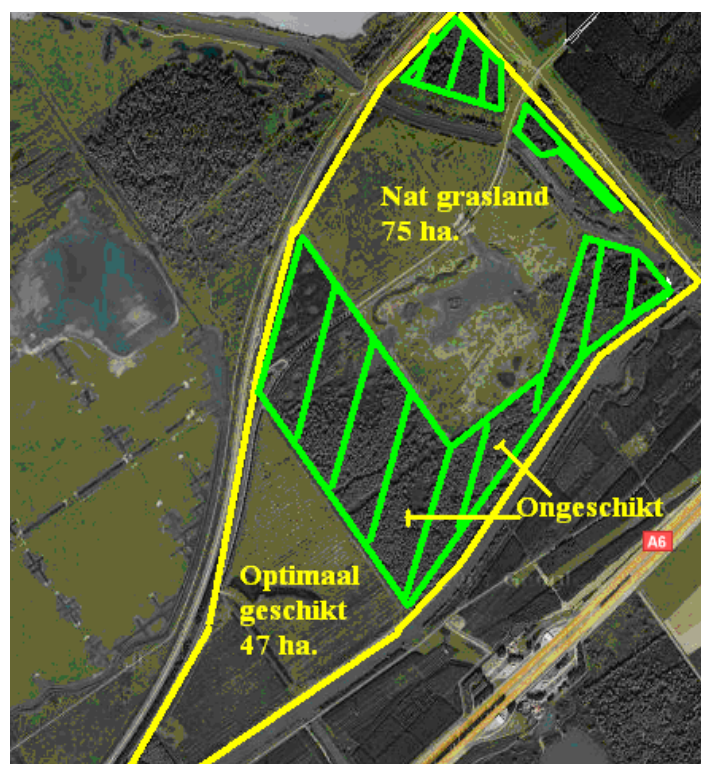
Brenninkmeijer (2006) heeft de geschiktheid van het foerageergebied voor de Blauwe en Bruine kiekendief rondom de Oostvaardersplassen en Lepelaarsplassen, in verband met de stedelijke uitbreiding van Lelystad en Almere, gedetailleerd in kaart gebracht. In figuur 4.7 wordt inzicht gegeven in het huidige areaal geschikt en theoretisch geschikt foerageergebied in de directe omgeving van de Oostvaardersplassen en Lepelaarsplassen.

Figuur 4.7: Ligging nestlocaties van de Bruine kiekendief (2004) en de Blauwe kiekendief (2002-2004). Door middel van kleuren is de geschiktheid als foerageergebied van de omliggende gebieden aangegeven (A&W-rapport 762).

In figuur 4.7 zijn tevens de nestlocaties van beide kiekendiefsoorten weergegeven. In het Oostvaardersveld broeden geen kiekendieven. In het figuur is te zien dat de intensief begraasde delen binnen de Oostvaardersplassen niet gebruikt worden als broedgebied. Het buitenkaads gebied was in 2007 onaantrekkelijk als foerageergebied voor de Bruine kiekendief. Door verdroging, overbegrazing en vertrapping van de vegetatie zijn de veldmuizen uit het gebied verdwenen (Bijlsma, 2008). De kiekendieven broeden in de moeraszones in de kern van de Oostvaardersplassen. Het Praamweggebied is, rekening houdende met de maximale foerageerafstand, alleen voor de broedparen vanuit de oostelijke helft van de Oostvaardersplassen een potentieel foerageergebied.

Momenteel is rond de Oostvaardersplassen en Lepelaarsplassen voor kiekendieven circa 2.065 ha potentieel geschikt foerageergebied aanwezig. Het Oostvaardersveld beslaat in totaal circa 273 ha waarvan 47 ha optimaal foerageergebied voor kiekendieven (Brenninkmeijer, 2006). Dit betreft het voormalige landbouwgebied, het Arendbuizerd veld (zie figuur 4.7 en 4.8). Het intensief begraasde deel aan beide zijden van de Praamweg is minder geschikt foerageergebied voor de Bruine kiekendief. Door de begrazingsdruk wordt de vegetatie kort gehouden, waardoor de vangstefficiëntie voor Bruine kiekendieven beperkt is. Andere delen zijn weer juist sterk aan het veruigen met een dominantie van Akkerdistel, Riet en Koninginnekruid. Beide kiekendieven foerageren niet in bosgebieden, de (wilgen)bossen (de planlocatie voor het NAC, natuurkampeerterrein en de parkeerplaats) zijn ongeschikt als foerageergebied.

Figuur 4.8: Optimaal geschikt foerageergebied voor kiekendieven in het Arendbuizerd veld en het Praamweggebied. Bos is ongeschikt foerageerbiotoop.

Effecten op kiekendieven

Het Natuuractiviteitencentrum zelf wordt gevestigd in een voor kiekendieven ongeschikt foerageerbiotoop (bos). De realisatie van het NAC, natuurkampeerterrein of parkeerplaats claimt derhalve door ruimtebeslag geen direct foerageergebied van de kiekendieven. Negatieve effecten op foeragerende kiekendieven zijn met name te verwachten indien de open foerageergebieden ongeschikt raken als foerageergebied.

De open gebieden in het Praamweggebied en met name het westelijk gedeelte (Arendbuizerd veld) is optimaal geschikt gebied voor kiekendieven als foerageerhabitat. Staatsbosbeheer heeft door eerdere compensatieverplichtingen, de plicht om in het nieuwe deel van het Oostvaardersveld minimaal 20 ha in stand te houden als optimaal foerageergebied. Hiervoor heeft Provincie Flevoland een vergunning in het kader van Natuurbeschermingwet afgegeven (3 juli 2006, kenmerknr: 427163).

Biotische en abiotische factoren (beheer, begrazing, waterstanden) zijn van zeer grote invloed op de geschiktheid van een gebied als foerageergebied voor kiekendieven. Binnen enkele jaren kan een gebied geschikt of juist ongeschikt raken als foerageergebied. In Brenninkmeyer (2006) is bepaald hoeveel hectaren foerageergebied per type foerageerhabitat nodig is per paar Bruine of Blauwe kiekendief (tabel 4.9). Deze gegevens zijn gedeeltelijk gebaseerd op expert oordeel van N. Beemster en inventarisatiegegevens; het geeft volgens Brenninkmeijer (2006) een globale inschatting.

Op basis van het aantal beschikbare hectaren kan geconcludeerd worden dat het gehele Oostvaardersveld voor 0.3 tot 0.6 broedparen Blauwe kiekendief foerageergebied kan opleveren. Voor de Bruine kiekendief geldt dit voor 1.1 tot 2.2 broedparen (tabel 4.10). Uitgezet tegen het gemiddeld aantal broedparen (tabel 4.1) in de Oostvaardersplassen over de periode 1999-2003 (Roomen et al, 2005) is dat een omvang van 12.5 % voor de Blauwe kiekendief populatie en 4 % voor de Bruine kiekendief populatie.

Tabel 4.9: Het minimaal en maximaal aantal benodigde hectares foerageergebied per habitattypen voor Blauwe en Bruine kiekendief (uit Brenninkmeyer, 2006).

Foerageergebied	Nodig voor 1 paar Blauwe kiekendief	Nodig voor 1 paar Bruine kiekendief
Optimaal	75-150 ha	23-47 ha
Suboptimaal	600-1.500 ha	59-69 ha
Nat grasland	ongeschikt	350-700 ha

Tabel 4.10: Aantal broedparen (minimum-maximum) van de Blauwe kiekendief en Bruine kiekendief dat gebruik kan maken van het huidige areaal aan beschikbaar foerageergebied in het Oostvaardersveld.

Foerageergebied	Beschikbaar (ha)	Ruimte beschikbaar voor # broedparen Blauwe kiekendief	Ruimte beschikbaar voor # broedparen Bruine kiekendief
Optimaal	47	0.3-0.6 bp	1.0-2.0
Suboptimaal	-	-	-
Nat grasland	75	ongeschikt	0.1-0.2
Totaal		0.3-0.6 b.p.	1.1- 2.2 b.p.

Tabel 4.11: Procentuele omvang Oostvaardersveld als foerageergebied in vergelijking met de Oostvaardersplassen.

Foerageergebied	Gemiddeld # b.p. in de OVP, 99-03 (Roomen et al, 2005)	Ruimte beschikbaar	Procentuele omvang van totaal # b.p. in de Oostvaardersplassen
Blauwe kiekendief	4	0.3- 0.6 b.p.	7.5 - 15 %
Bruine kiekendief	44	1.1- 2.2 b.p.	2.5 - 5%

Vanwege de beperkte omvang van de Blauwe kiekendief populatie in de Oostvaardersplassen is de procentuele omvang van het beschikbaar foerageergebied (max. 15 %) in het Oostvaardersveld groter dan die van de Bruine kiekendief (max 5%).

Bij het volledig ongeschikt raken van het Praamweggebied en/ of het Arendbuizerdvlod als foerageergebied voor kiekendieven is met name voor de Blauwe kiekendief een negatief effect te verwachten waardoor het instandhoudingsdoel in gevaar komt, mede gezien de ongunstige trendontwikkeling van de Blauwe kiekendief in de Oostvaardersplassen.

Binnen het Arendbuizerdvlld zijn geen ruimtelijke ingrepen of recreatieve ontwikkelingen voorzien. Behoudens wellicht een enkele vogelkijkhut aan de rand van het Wilgenbos vinden er geen recreatieve ontwikkelingen plaats in dit deel van het Oostvaardersveld. Negatieve effecten op de 47 ha optimale foerageerhabitat voor de Blauwe kiekendief in dit deel van het Oostvaardersveld zijn derhalve uitgesloten. De beoogde ontwikkelingen zijn niet in strijd met de plicht om in het Oostvaardersveld minimaal 20 ha optimaal kiekendieffoerageergebied in stand te houden.

Het Praamweggebied en omgeving van het NAC wordt dusdanig ingericht dat het een representatief etalage gebied vormt van de Oostvaardersplassen. Er wordt in totaal 25 hectare rietland en 25 hectare open water in gebied ingepast. Het aanleggen van water en moeras gaat ten koste van wilgenbos, verruigd grasland en begraasd grasland. Door de inwisseling van biotopen wordt de functie van het Praamweggebied als foerageergebied niet negatief beïnvloed. Het creëren van open water beperkt deels het foerageerareaal voor de Bruine kiekendief. Door de omvorming van bos en verruigd dichtgroeïend grasland tot riet en plas-dras moeras wordt foerageerareaal toegevoegd in het gebied. De intensiefste recreatieve vormen worden rondom het NAC geclusterd (zie figuur 2.1) in een deel van het Praamweggebied dat momenteel geen functie heeft als foerageergebied voor de Bruine - of Blauwe kiekendief. Door de verstoring van foeragerende vogels in het water en moerasrijke Praamweggebied uitgesloten waardoor negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van beide soorten zijn uit te sluiten.

4.4 Tijdelijke effecten

Nagenoeg alle aanwezig aangewezen vogelsoorten van het nabijgelegen Natura 2000-gebied die in het Praamweggebied aanwezig zijn ondervinden verstoringen als gevolg van de aanleg van de verschillende plandelen. De ontwikkeling van 50 hectare natte natuur aan beide zijden van de Praamweg zorgt voor verstoring door de aanwezigheid van graafmachines en vrachtwagens in het gebied.

De aanwezigheid van mensen en bewegend materieel zorgt voor een tijdelijke verstoringzone rondom het werkterrein. Deze verstoringzone verplaatst zich gedurende de werkzaamheden over het Praamweggebied. Gedurende de uitvoering wordt onder meer geluid geproduceerd door de graafmachines en dumpers. Voor vrachtwagens en dumpers ligt de contour van 45 dB(A) als piekniveau (dus bijvoorbeeld bij snel optrekken) op 240 m. Dit houdt in dat tijdens uitvoeringswerkzaamheden verstoring kan optreden tot ongeveer deze afstand rond het gebied en de route van de uitvoeringswerkzaamheden (zie Memo Geluidsberekening NAC Oostvaardersveld, Oranjewoud, 2010). Delen van het Praamweggebied zijn hierdoor gedurende de uitvoeringsfase minder geschikt als rust- of foerageergebied voor de aangewezen vogelsoorten van de Oostvaardersplassen. Aangezien de grootschalige verstoring (graaf)werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd is verstoring van broedende vogels in het Oostvaardersveld en van de aangewezen vogelsoorten in de Oostvaardersplassen uitgesloten.

De realisatie van het natuurkampeerterrein en in mindere mate het NAC in het wilgenbos langs de Knardijk zal tevens zorgen voor een tijdelijke verstoring van de daar aanwezige moeras- en watervogels.

Verstorende werkzaamheden zoals het (ver)graven van waterpartijen in het Praamweggebied worden buiten het broedseizoen uitgevoerd. Door te werken buiten het broedseizoen wordt de verstoring van broedende vogels uitgesloten (zorgplicht).

In onderstaande tabel is voor de vogelsoorten met een instandhoudingsdoel in de Oostvaardersplassen per soort aangegeven of de ze effecten ondervinden als gevolg van de beoogde ontwikkelingen. In de tabel is onderscheid gemaakt in tijdelijke en permanente effecten. In de laatste kolom wordt geconcludeerd of er effecten optreden op het instandhoudingsdoel van de soort in de Oostvaardersplassen. Voor geen enkele soort wordt een negatief of positief effect verwacht op het instandhoudingsdoel.

Tabel 4.12: Overzicht van tijdelijke en permanente effecten op de aangewezen vogelsoorten van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen in het Oostvaardersveld als gevolg van de verschillende ontwikkelingen. Er is onderscheid gemaakt in tijdelijke en permanente effecten. (legenda; -- sterk negatief effect, - licht negatief effect, o neutraal effect, + gunstig effect, ++ zeer gunstig).

Vogelsoort	Tijdelijke effecten	Permanente effecten				Totaal effect op het instandhoudingsdoel van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen
	Realisatie-fase	NAC	Kampeert-terrein	Recreatie	Natte natuur (50 ha)	
Broedvogel						
Dodaars	-	0	-	-	++	0
Aalscholver	0	0	-	0	+	0
Roerdomp	-	0	-	-	+	0
Woudaap	0	0	0	0	0	0
Kl. zilverreiger	-	0	0	-	+	0
Gr. zilverreiger	-	0	-	-	+	0
Br. kiekendief	-	0	0	-	+	0
Bl. kiekendief	0	0	0	-	0	0
Porseleinhoen	0	0	0	0	0	0
Blauwborst	-	-	-	-	++	0
Snor	0	0	0	0	+	0
Rietzanger	-	-	-	-	++	0
Grote karekiet	0	0	0	0	0	0
Lepelaar	-	0	0	-	+	0
Niet broedvogel						
Grote zilverreiger	-	0	-	-	+	0
Lepelaar	-	0	0	-	+	0
Wilde zwaan	0	0	0	0	0	0
Kolgans	-	0	0	-	-	0
Grauwe gans	-	0	-	-	++	0
Brandgans	-	0	0	-	-	0
Bergeend	-	0	0	-	++	0
Smient	-	0	0	-	+	0
Krakeend	-	0	-	-	++	0
Wintertaling	-	0	-	-	++	0
Pijlstaart	0	0	0	0	++	0
Slobeend	-	0	-	-	++	0
Tafeleend	-	0	0	-	++	0
Kuifeend	-	0	-	-	++	0
Nonnetje	0	0	0	-	+	0
Zeearend	0	0	0	0	0	0
Kluut	0	0	0	-	+	0
Kemphaan	0	0	0	-	+	0
Grutto	0	0	0	-	+	0

4.5 Cumulatieve effecten

In een passende beoordeling op grond van de Natuurbeschermingswet dienen de mogelijke effecten van een voorgenomen ontwikkeling op de instandhoudingsdoelstellingen ook te worden beschouwd in combinatie met effecten van andere ingrepen. De "Interpretation manual" van de Europese Commissie (Beheer van Natura 2000-gebieden; de bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn, Europese Gemeenschap, 2000) geeft in dit kader aan dat het 'met het oog op juridische zekerheid wenselijk lijkt', de 'combinatie'-bepaling 'uitsluitend toe te passen op andere plannen en projecten die werkelijk zijn voorgesteld. In de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (LNV, 2005), geeft het Ministerie van LNV als richtsnoer om met betrekking tot de 'cumulatie-eis' uit te gaan van plannen en projecten waarover reeds een definitief besluit is genomen.

Reeds voltooide plannen en projecten vallen volgens de concept-handreiking voor de bescherming van de Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden' van LNV niet onder het beoordelingsvoorschrift van artikel 6 lid 3 van de EU-Habitatrichtlijn.

De Provincie Flevoland heeft aangegeven dat "zolang het Beheerplan ex artikel 19b Nbwet nog niet gereed is, behoudens de groei van Lelystad in zuidelijke richting, naar onze mening in ieder geval de volgende in het verleden uitgevoerde ingrepen en vergunde activiteiten die extra milieudruk en met name verstoring van vogels in het gebied betekenen of hebben betekend:

- Verbreding Oostvaardersdijk met verlies van 6 hectare beschermingszone en plaatsing van nieuwe observatiehavens.
- Jaarlijkse Vogelfestival in de Oostvaardersplassen.
- Nieuwe observatieschermen met toegangspaden nabij hectometerpaal 28 aan de Oostvaardersdijk.
- Natuurijs schaatswedstrijden.
- Het Natuurbelevingscentrum aan de zijde van Almere aan het Jan van de Boschpad."

Vier van de vijf door de Provincie Flevoland aangedragen projecten zijn te scharen onder recreatieve projecten in of langs de randen van de Oostvaardersplassen. In hoeverre deze recreatieve projecten gezamenlijk een negatief effect op de instandhoudingsdoelen kunnen hebben wordt in onderstaande paragrafen beoordeeld. Voor de effectbepaling is het van belang om inzicht te hebben in de tijd en ruimte van de effecten. Er wordt met name ingezoomd op de vogelsoorten waarop als gevolg van de realisatie van het NAC, natuurkampeerterrein en 50 ha natuurontwikkeling tijdelijke negatieve effecten door verstoring niet zijn uitgesloten.

Schaatswedstrijden en schaatsrecreanten in de Oostvaardersplassen zijn dermate zeldzaam zijn dat deze geen effect hebben op de instandhoudingsdoelen. Winters die dermate streng zijn dat er geschaatst kan worden in de Oostvaardersplassen vinden eens in de paar jaar plaats. Versturende effecten door schaatsrecreatie in het gebied zijn incidenteel en kortdurend, alleen de (nog) aanwezige wintergasten worden mogelijk verstoord. Schaatsen gedurende de winter in de Oostvaardersplassen heeft geen effect op de instandhoudingsdoelen van broedvogels. Overwinterende watervogels verlaten het gebied gedurende langdurige perioden met vorst om (zuidelijker gelegen) gebieden met open water te vinden.

Verstoring door schaatsers op eenden en steltlopers is nagenoeg uitgesloten. In het gebied overwinterende ganzen verblijven op de graslanden waar geen verstoring zal plaatsvinden. Door de ontwikkeling van het NAC en de ontwikkeling van 25 ha open water in het Praamweggebied zal een deel van de schaatsrecreanten in het Praamweggebied gaan schaatsen. De recreatiedruk in het Natura 2000-gebied rondom het huidige bezoekerscentrum aan de Kitsweg zal hierdoor naar verwachting dalen.

Het vogelfestival is een (bijna) jaarlijks terugkerend driedaags festival in augustus rondom het huidige bezoekerscentrum waarop vele duizenden bezoekers af komen. In 2009 is het festival niet doorgedaan, ook in 2010 zal het niet plaatsvinden. Gedurende het festival is door de zeer hoge recreatiedruk de omgeving van het bezoekerscentrum tijdelijk minder geschikt is als foerageergebied voor de aangewezen kiekendieven, eenden, ganzen en reigerachtige. Het festival is bewust in augustus gepland zodat verstoring van broedvogel is uitgesloten. De verstoring is kortdurend (één weekend) en beperkt zich tot een klein gebied. Wanneer het festival weer doorgang vindt, wordt dit gehouden rondom het NAC buiten het Natura 2000-gebied waardoor het verstoringsgebied zich naar buiten het Natura gebied verplaatst.

Het natuurbelevingscentrum in Almere ligt op de grens van het Natura 2000-gebied aan de westelijke zijde van de Oostvaardersplassen. Dit gebied grenst direct aan het Kotterbos en de bebouwing van Almere. De afstand tot het Natuuractiviteitencentrum is circa 9.5 km. Recreatie rondom het natuurbelevingscentrum vindt plaats buiten de Oostvaardersplassen in voor kiekendieven ongeschikt foerageergebied (langs en in het Kotterbos). Vanuit het belevingscentrum lopen geen wandel- of fietspaden de Oostvaardersplassen in. Er gaat geen foerageergebied voor de kiekendieven verloren door de ontwikkeling, evenmin is foerageer- of rustgebied voor eenden of ganzen verloren gegaan. Er kan aangenomen worden dat het natuurbelevingscentrum in combinatie met het Natuuractiviteitencentrum geen extra negatief effect veroorzaakt op foeragerende kiekendieven of moeras- en watervogels.

De verbreding van de Oostvaardersdijk, het verlies van 6 hectare Natura 2000-gebied, en de plaatsing van de vogelschermen kan gesplitst worden in het permanent verlies van natuurgebied door oppervlakteverlies en tijdelijke verstoring door recreatief gebruik. Het gebruik van de kijkschermen zal een verwaarloosbaar effect hebben op de natuurwaarden binnen de Oostvaardersplassen. Het permanent verlies van de 6 hectare natuurgebied is marginaal (0.1 %).t.o.v. de totale omvang van de Oostvaardersplassen (5501 ha). Het is niet aannemelijk dat een dermate marginale effect in combinatie met ontwikkeling van het Natuuractiviteitencentrum en de andere genoemde ontwikkelingen/ activiteiten meetbare effecten heeft op de instandhoudingsdoelen van de Oostvaardersplassen.

Naast de genoemde cumulatieve effecten uit projecten met een mogelijk negatief effect op de instandhoudingsdoelen is er ook een grootschalige natuurontwikkelingsproject relevant. De Provincie Flevoland gaat 2.000 hectare landbouwgrond in het open midden gebied tussen het Horsterwold en de Oostvaardersplassen omvormen tot natuur- en recreatiegebied. Dit gebied, het OostvaardersWold, zal voor een belangrijk deel bestaan uit (nat) grasland en moerasnatuur. Een deel van het gebied wordt specifiek ingericht en beheert als kiekendief foerageergebied. Ontwikkeling van het OostvaarderWold heeft een gunstig effect op nagenoeg alle natuurdoelen van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen.

Geconcludeerd wordt dat significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen als gevolg van de ontwikkeling van het NAC, natuurkampeerterrein en parkeerterrein in combinatie met effecten van genoemde projecten zijn uitgesloten.

4.6 Conclusie toetsing Natuurbeschermingswet

Het Natuuractiviteitencentrum, natuurkampeerterrein en parkeerplaats liggen op een afstand van minimaal circa 0.5 kilometer buiten het Natura 2000-gebied. De aantallen kwalificerende broedvogels en foeragerende niet-broedvogels die in de omgeving van de verschillende plandelen voorkomen zijn beperkt. De ontwikkelingen vinden met name plaats in de met wilgenbossen begroeide delen van het Praamweggebied. Deze bossen zijn van weinig belang voor de moeras- en watervogels van de Oostvaardersplassen en vertonen weinig gelijkenis met de waardevolle biotopen in de Oostvaardersplassen (moeras, rietland, ondiep water, voedselrijke natte graslanden).

Volgens (Miedema, 2008) heeft het Oostvaardersveld echter wel een functie voor een aantal soorten uit de Oostvaardersplassen als overloop- of foerageergebied. Uit de effectbepaling volgt dat versturende effecten op een aantal vogelsoorten gedurende de uitvoeringsfase zijn te verwachten. Voor een deel betreft dit foeragerende vogels uit de Oostvaardersplassen, voor een groot deel betreft het echter vogels waarvoor het Praamweggebied een autonoom leefgebied vormt. Ondanks de intensivering van recreatie in het deel van het gebied nabij het NAC en door het oprichten van het natuurkampeerterrein kunnen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Oostvaardersplassen uitgesloten worden. De ontwikkeling van 50 natte natuur in het huidige schrale droge deel van het Praamweggebied heeft een gunstig effect op voor een groot aantal watergebonden vogelsoorten waarvoor de Oostvaardersplassen een instandhoudingsdoel heeft.

Voor de kiekendief geldt dat de instandhouding van de populatie binnen de Oostvaardersplassen aantoonbaar afhankelijk is van de ontwikkelingen van de foerageergebieden buiten grenzen van het Natura 2000-gebied. Op basis van de geschiktheid van het Praamweggebied en Oostvaardersveld voor **kiekendieven** is in 2006 bepaald dat het Praamweggebied en het Oostvaardersveld geschikt is als foerageergebied voor 0.3-0.6 paar Blauwe kiekendief en 1.1-2.2 paar Bruine kiekendief.

Door de realisatie van het Natuuractiviteitencentrum en het natuurkampeerterrein vindt geen directe aantasting plaats van het optimaal foerageergebied (Arendbuizerdsveld) of suboptimaal foerageergebied in het Praamweggebied. Er wordt in totaal 25 hectare rietland en 25 hectare open water in gebied ingepast. Het aanleggen van water en moeras gaat ten koste van wilgenbos, verruigd grasland en begraasd grasland. Door de inwisseling van biotopen wordt de functie van het Praamweggebied als foerageergebied voor de Bruine kiekendief niet negatief beïnvloed.

5 De Flora- en faunawet

5.1 Wettelijk kader

De Nederlandse natuurwetgeving valt uiteen in gebiedbescherming en soortbescherming. Onder de gebiedbescherming vallen bijvoorbeeld gebieden die aangewezen zijn in het kader van de Vogel- en/of de Habitatrichtlijn (Natura 2000) of onderdeel zijn van de Ecologische Hoofdstructuur.

De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet. Deze geldt overal in Nederland. De Flora- en Faunawet regelt de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten en dieren in Nederland. De wet gaat uit van het nee, tenzij-beginsel. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Voor Initiatiefnemers die activiteiten of plannen willen uitvoeren, zijn met name de 'zorgplicht' en de verbodsbepalingen uit de Flora- en Faunawet relevant.

De zorgplicht houdt in dat er bij de uitvoering rekening gehouden moet worden met de aanwezigheid van planten en dieren en dat schade zoveel mogelijk voorkomen moet worden. De zorgplicht geldt altijd voor alle individuen van in Nederland voorkomende planten en dieren, ongeacht of de soort beschermd is en er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Verbodsbepalingen

Voor de in de wet opgenomen beschermde soorten gelden de volgende verbodsbepalingen:

- Art. 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen;
- Art. 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen;
- Art. 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten;
- Art. 11: Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren;
- Art. 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen;

In een aantal gevallen is het mogelijk vrijstelling of ontheffing te verkrijgen voor het overtreden van de verbodsbepalingen uit artikel 8 tot en met 12. Dit is afhankelijk van het niveau van de bescherming van de aanwezige beschermde soorten en van het type handeling. In een Algemene Maatregel van Bestuur zijn voor 3 tabellen met soorten en voor alle vogels verschillende beschermingsregimes vastgesteld.

Per ingreep, tabel en verbodsbepaling is vastgesteld of een vrijstelling geldt of dat voor de vrijstelling volgens een vastgestelde gedragscode gewerkt moet worden of dat er een ontheffing van de verbodsbepalingen aangevraagd moet worden (zie tabel 1).

Tabel 5.1: Toetsingsschema Flora- en faunawet.

Toetsingsschema					
	art 8	art 9	art 10	art 11	art 12
Soort vermeld in tabel 1	Algehele vrijstelling				
Soort vermeld in tabel 2	Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet; ontheffing aanvragen				
Soort vermeld in tabel 3	Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen		Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing wordt niet verleend	Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen	
Vogels	Nvt	Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet ontheffing aanvragen	Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen (als de handeling of activiteit niet van wezenlijke invloed is, is geen ontheffing vereist)	Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen; voor broedende vogels wordt in beginsel geen ontheffing verleend	N.v.t

Voor soorten van tabel 2 geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling voor artikel 8 t/m 12 mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Deze gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Een initiatiefnemer mag gebruik maken van door anderen opgestelde en goedgekeurde gedragscodes. Zolang de aanvrager niet beschikt over een gedragscode zal ook voor tabel 2 soorten via een lichte toets een ontheffing aangevraagd moeten worden. In een lichte toets dient aangetoond te worden dat het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt.

Voor soorten van tabel 3 is bij een ruimtelijke ontwikkeling via een uitgebreide toets een ontheffing nodig.

Een ontheffingsaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan drie criteria:

1. er is sprake van een bij de wet genoemd belang (onder andere uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling),
2. er is geen alternatief,
3. doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets.

De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). Tot tabel 3 behoren alle soorten van de Europese Habitatrichtlijn aangevuld met soorten die in Nederland kwetsbaar en zeldzaam zijn. Alle vogels behoren tot tabel 2, maar zolang er geen beschikking over een gedragscode is, geldt ook voor vogels de uitgebreide toets.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet; alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden.

Jaarrond beschermde nesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009) en omvatten Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendif en Zwarte wouw.

Indien de werkzaamheden effect hebben op deze soorten is een ontheffing nodig. Voor vogels kan alleen een ontheffing worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dit zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b);
- Veiligheid van het luchtverkeer (c);
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d).

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik zijn alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Voor deze soorten* is geen ontheffing nodig, indien werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden of maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat deze soorten zich vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mag van deze soorten het nest worden verplaatst of verwijderd.

* Een deel van deze soorten zijn ondergebracht in categorie 5 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Hoewel het onderbrengen van deze soorten op deze lijst anders doet vermoeden is de vaste rust- en verblijfplaats van deze vogels niet jaarrond beschermd. Dit betreffen namelijk vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor gebroed hebben of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

De Rode lijsten

De Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet zijn juridische teksten met bindende kracht. Dit geldt niet voor diverse Rode lijsten. De Rode lijsten hebben voornamelijk een signaalfunctie en zijn in de eerste plaats bedoeld als een instrument om de aandacht in beleid en beheer te richten op bedreigde en kwetsbare soorten binnen een bepaalde Flora- en faunagroep, de lijsten hebben uitsluitend een beleidsmatig karakter. De betekenis ligt in het feit dat van overheden en gemeenten in hun beleid rekening kunnen houden met het voorkomen van soorten van deze lijsten. In 2004 zijn de Rode lijsten voor alle soortgroepen opnieuw vastgesteld.

5.2 Toetsing aan de Flora- en faunawet

Uit hoofdstuk 3 blijkt dat er in het in het Praamweggebied diverse beschermde soorten voorkomen die vermeld zijn in tabel 2 of 3 van de Flora en faunawet.

Negatieve effecten op met name **Bever, vleermuizen** en **Ringslang** zijn niet bij voorbaat uit te sluiten. Voor deze soorten geldt bij negatieve effecten het strengste toetsingskader (aangezien allemaal tabel 3-soorten) waarbij moet worden aangetoond dat er sprake is van een in of bij de **wet genoemd belang**, er **geen alternatieven** zijn en de ingreep geen afbreuk doet aan de **gunstige staat** van instandhouding van de soort.

Zoogdieren

De populatie **Bevers** ontwikkelt zich goed in Flevoland. De populatie breidt zich uit in areaal en de absolute aantallen nemen toe. Bevers zijn schuwe dieren die met name in de nacht actief zijn, burchten kunnen echter op geringe afstand van menselijke activiteiten gebouwd worden. Bevers verblijven overdag hoofdzakelijk in hun burcht. De burchten in het Wilgenbos ligt op circa 1 km afstand van het NAC. Deze burchten zullen, vanwege deze afstand, niet verstoord worden door bouwactiviteiten van het NAC. Grootschalige graafwerkzaamheden in het Praamweggebied, zal afhankelijk van de locatie, verstorend kunnen werken op de aanwezige burchten. De ontwikkeling van 50 natte natuur heeft een gunstig effect op het leefgebied van de Bever. Het foerageer- en leefgebied van de soort binnen het Praamweggebied wordt sterk vergroot. Om verstoring gedurende de uitvoeringsfase te beperken te mitigeren zijn specifieke maatregelen noodzakelijk. Negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding van de Bever in het gebied zijn uitgesloten.

Trekkende en foeragerende vleermuizen zoals de Meervleermuis zijn over het algemeen gevoelig voor verstoring van licht op het wateroppervlak. De Lage vaart is een belangrijke trekroute tussen oostelijke en westelijk Flevoland. Negatieve effecten op deze migratieroute zijn ongewenst. Negatieve effecten op deze migratieroute zijn uitgesloten gezien de ligging van de Lage vaart t.o.v. het natuurkampeerterrein en het NAC. Het Praamweggebied heeft een foerageerfunctie voor boombewonende vleermuizen uit het Hollandse hout, tevens zijn er paarverblijven aangetoond van de Ruige dwergvleermuis (Reinhold, pers. comm). Dagrecreatie in het Praamweggebied heeft geen effect op de functies voor vleermuizen in dit gebied. De bomen (wilgen, vlieren) die gekapt moeten worden op de planlocatie van het NAC zijn ongeschikt als winterverblijfplaats. Op het natuurkampeerterrein zal in zeer beperkte mate verlichting aanwezig zijn. Uitgangspunt van Staatsbosbeheer is dat tijdens de donkere uren lichtuitstraling van het NAC niet aan de orde is door afscherming. Op het natuurkampeerterrein wordt alleen het toiletgebouw beperkt verlicht. Lichtuitstraling van de ecolodges wordt beperkt. Effecten van licht op de foerageerfunctie van vleermuizen in het Oostvaardersveld wordt dan ook als neutraal beoordeeld. Het natuurkampeerterrein wordt dusdanig ingepast in het landschap dat het foerageer karakter van het gebied voor vleermuizen niet wordt aangetast.

In het Hollandse hout verblijven boombewonende vleermuizen. Deze bomen mogen niet gekapt worden, hierbij zal bij het ontwerp van het parkeerterrein rekening gehouden moeten worden. Het ruimtebeslag van het NAC in relatie tot de omliggende ongestoorde gebieden is dermate beperkt dat negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding van de aanwezige vleermuizen zijn uit te sluiten.

In het projectgebied worden diverse **overige** algemeen beschermde zoogdieren verwacht. Grotere zoogdieren als Buning of Konijn zijn te verwachten binnen het plangebied. Deze mobiele soorten zullen bij de realisatiefase het projectgebied verlaten. Negatieve effecten op deze soorten zijn daarom niet te verwachten. De grootschalige graafwerkzaamheden kunnen met name schade veroorzaken aan de kleine soorten, zoals muizen. Deze schade is maar moeilijk te voorkomen omdat deze soorten bij gevaar hun hol in vluchten. Muizen leven niet in kolonies, en planten zich bij gunstige omstandigheden het gehele jaar voort. Hierdoor zal de schade op populatieniveau niet plaatsvinden.

De effecten van verstoring op een soort zijn het grootste in het voortplantingsseizoen. Negatieve effecten op de aanwezige zoogdieren kunnen dan ook worden verminderd door de werkzaamheden buiten de voortplantingsperiode te plannen. De voortplantingsperiode begint rond half maart en loopt door tot eind augustus. Ook jonge dieren zijn dan bij verstoring in staat om te vluchten. Door bovendien zoveel mogelijk gefaseerd te werken, krijgen kleine zoogdieren optimaal de kans om het werkgebied te ontvluchten.

Amfibieën en reptielen

Aan het eind van de Knardijk, buiten het zoekgebied voor het natuurkampeerterrein, is een belangrijke broeihoop van de **Ringslang** aanwezig. De Ringslang staat vermeld in tabel 3 van de Flora- en faunawet, de soort is daarmee strikt beschermd. De broeihoop is de enige bekende broeihoop in Flevoland waar (bijna) jaarlijks voorplanting van Ringslangen is vastgesteld. Elk negatief effect op de reproductie van Ringslangen heeft derhalve een effect op de populatieomvang van deze soort in de regio. Gezien de grote afstand tussen het NAC en de broedhopen (circa 1.0 kilometer) is directe verstoring van beide broedhopen uit te sluiten. De broedhopen of directe omgeving wordt niet fysiek aangetast, er vinden geen ruimtelijke ingrepen plaats.

Negatieve effecten op volwassen individuen door een toename van verstoring van recreatie of aanrijdingen van Ringslangen op de Knardijk en de Praamweg is echter niet uit te sluiten. Gedurende de uitvoeringsfase zijn op het land aanwezige Ringslangen kwetsbaar bij graafwerkzaamheden en transport van grond. Om het aanrijden van Ringslangen op met name de Praamweg te voorkomen zijn fauna- geleidende maatregelen noodzakelijk. Om de negatieve effecten te mitigeren worden meerdere nieuwe broedhopen aangelegd. Als ontwerpogave zal de omgeving noodzakelijkerwijs ontzien worden van recreatie.

In het projectgebied kunnen naast Ringslangen, diverse soorten **algemeen beschermde** amfibiesoorten voor. Deze soorten staan vermeld in tabel 1 van de Flora en faunawet. Amfibieën zijn weinig mobiel, en bij graafwerkzaamheden lopen individuen van deze groep dan ook het gevaar om gedood te worden. Er vinden geen werkzaamheden plaats in voortplantingswateren, er worden geen poelen of watergangen gedempt of vergraven. Het plangebied is beperkt van omvang in relatie tot het areaal geschikt leefgebied voor amfibieën in de directe omgeving.

Vlinders en libellen

In de omgeving van het plangebied zijn geen populaties aanwezig van door de Flora- en faunawet strikt beschermde libellen of vlindersoorten. Er zijn geen bloemrijke graslanden aanwezig die voor beschermde vlindersoorten van belang zouden kunnen zijn. Negatieve effecten op beschermde soorten zijn uitgesloten, een ontheffingstraject in het kader van de Flora- en faunawet is derhalve niet noodzakelijk.

Flora

In het Praamweggebied is onder meer de beschermde Rietorchis te verwachten. Bij verstoring van groeiplaatsen van deze beschermde plant is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Vogels

In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in het wilgenbos tijdens het broedseizoen sterke negatieve effecten hebben op de aanwezige broedvogels door vernietiging van hun broedplaatsen en verstoring van de reproductie.

In het kader van de Flora- en faunawet is geen ontheffing mogelijk voor het verstoren van vogels en het vernietigen van broedplaatsen en vaste rust- of verblijfplaatsen. Dit betekent in de praktijk dat in het plangebied verwachte of waargenomen vogels niet verstoord mogen worden tijdens het broedseizoen. Dit seizoen loopt van circa 15 maart tot circa 15 juli. Werkzaamheden als het kappen van struiken en bomen of het maaien van riet(ruigte) moet buiten deze periode plaats vinden aangezien er een hoge dichtheid aan broedvogels is te verwachten (m.n. zangvogels). Om negatieve effecten op vaste verblijfplaatsen (roofvogelhorsten) uit te sluiten is het noodzakelijk om deze locaties exact in beeld te brengen en indien noodzakelijk mitigerende maatregelen te nemen tijdens de ontwerpfase.

5.3 Conclusie toetsing Flora en faunawet

De ontwikkeling van het Natuuractiviteitencentrum heeft mogelijk een negatief effect op de aanwezige Ringslangen gedurende de uitvoeringsfase. Door een toename van recreatief verkeer op de toegangswegen richting het NAC is een toename van het aantal verkeersslachtoffers niet uit te sluiten. Door mitigerende maatregelen gedurende de uitvoeringsfase mee te nemen, worden negatieve op de gunstige staat van instandhouding uitgesloten.

Directe effecten van het Natuuractiviteitencentrum op de **Beverburchten** in het Praamweggebied zijn vanwege de ligging niet te verwachten. Recreatie in de vroege morgen of late avond kan verstoring werken op foeragerende Bevers in het Wilgenbos of Bevers die het Hoofddiep gebruiken als migratieroute. Tijdens de uitvoeringsfase zijn mitigerende maatregelen noodzakelijk om verstoring van de aanwezige burchten te voorkomen. Vanwege de gunstige populatieontwikkeling van de soort in de Flevopolders, de uitbreiding van het leefgebied met 50 ha in het Praamweggebied en de ligging van de bestaande burchten t.o.v. van het Natuuractiviteitencentrum en het natuurkampeerterrein, worden geen negatieve effecten verwacht op de staat van instandhouding van de soort in het gebied.

Het ruimtebeslag van het NAC, natuurkampeerterrein en parkeerterrein in relatie tot de omliggende ongestoorde gebieden is dermate beperkt dat negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding van de aanwezige vlemmuizen zijn uit te sluiten. Het gebied blijft geschikt als foerageergebied. De instandhouding van de trekkende of foeragerende vlemmuizen langs de ecologische verbindingzone 'Lage Vaart' wordt niet aangetast als gevolg van de realisatie van het Natuuractiviteitencentrum, aangezien het centrum op een behoorlijke afstand van de Lage vaart is gelegen. Bij de nadere uitwerking en inpassing van verschillende projectonderdelen is het van belang zijn om meer inzicht te krijgen in eventuele vaste verblijfplaatsen van vlemmuizen in het gebied. Mogelijk zijn er paarverblijven van vlemmuizen in het gebied aanwezig.

Deze informatie is niet direct van belang voor de besluitvorming over het bestemmingsplan maar mogelijk wel voor het concreet ontwikkelen van bepaalde deelgebieden of activiteiten.

De gunstige staat van instandhouding van de algemene zoogdiersoorten in het plangebied en omgeving zal niet worden aangetast als gevolg van de voorgenomen ingrepen. In de wijde omgeving blijft voldoende ongestoord terrein aanwezig.

Voor het verstoren van beschermde planten zoals de **Rietorchis** is een ontheffing noodzakelijk.

projectnr. 182168
oktober 2010, revisie 05

Natuuractiviteitencentrum Oostvaardersveld
Passende beoordeling, toetsing aan de Flora- en faunawet en het provinciaal EHS-beleid
Lelystad

6 De Ecologische Hoofdstructuur

De EHS wordt gedefinieerd als “het samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke, duurzaam te behouden ecosystemen”. Uit deze definitie wordt duidelijk welk doel de EHS moet dienen, namelijk: het duurzaam behouden van ecosystemen die in nationaal of zelfs internationaal opzicht belangrijk zijn. Het middel om dat doel te bereiken is het tot stand brengen van een samenhangend netwerk van natuurgebieden met daartussen ecologische verbindingen. Opgemerkt moet worden dat de EHS er is voor ecosystemen, niet voor afzonderlijke soorten. Anders gezegd: in de EHS gaat het om min of meer complete levensgemeenschappen bestaande uit onderling van elkaar afhankelijke soorten en hun fysieke milieu. Om welke ecosystemen het gaat, is eerder systematisch uitgewerkt in het Handboek Natuurdoeltypen (Bal et al., 1995, herziening 2001), dat het hele scala beschrijft. In feite behoort echter ook herstel en ontwikkeling van ecosystemen tot het doel van de EHS. Dit heeft een concrete vertaling gekregen in het financieren van regulier beheer, effectgerichte maatregelen, omvorming en natuurontwikkeling. De natuurdoeltypen zijn per 1 januari 2010 omgezet in 18 natuurtypen en 58 beheertypen en doorvertaald in provinciale Natuurbeheerplannen (Provincie Flevoland, 2011).

6.1 Wettelijk kader

De provincie Flevoland wil natuur beschermen en ontwikkelen, maar ook ruimte hebben om andere maatschappelijke ontwikkelingen zoals woningbouw en recreatie optimaal vorm te geven. De EHS kent een “nee, tenzij” beginsel: ontwikkelingen in en nabij de EHS mogen geen significant negatieve effecten hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden, tenzij aangetoond wordt dat sprake is van groot openbaar belang, geen reële alternatieven aanwezig zijn en effecten worden voorkomen. Resteffecten moeten worden gecompenseerd.

Provincie Flevoland profileert zich als een ontwikkelingsgerichte provincie, die streeft naar ruimte voor oplossingen. Om die reden wil de provincie het “nee, tenzij” beginsel ombuigen naar een “ja, want” benadering. De provincie wil hiervoor gebruik maken van een systeem van saldobenadering. Het uitgangspunt van deze benadering is het hanteren van een natuurinclusieve werkwijze waarbij de ruimtelijke ontwikkelingen en ecologische ontwikkelingen zodanig vorm worden gegeven dat zij elkaar niet belemmeren, maar juist versterken. In het Omgevingsplan 2006 hebben Provinciale Staten dan ook opdracht gegeven om het onderdeel *saldobenadering* uit te werken. Het door Provinciale Staten bedoelde “ja, want” benadering is later tot uiting gekomen in de landelijk Spelregels EHS (Provincie Flevoland, 2010).

Rijk, provincies en gemeenten zijn verantwoordelijk voor bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige bijzondere waarden en kenmerken van de volgende gebieden: de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000 gebieden), de Natuurbeschermingswetgebieden en de Ecologische Hoofdstructuur. Begrenzing van de EHS vindt plaats door de provincie met uitzondering van de buitendijkse Rijkswateren. Overeenkomstig de Nota Ruimte is het Rijk bevoegd om de Rijkswateren te begrenzen. Conform diezelfde nota moeten gemeenten de EHS overnemen in passende bestemmingen in hun bestemmingsplannen.

In het Omgevingsplan 2001 en Omgevingsplan 2006 van de provincie Flevoland is de EHS begrensd. De EHS in Flevoland bestaat uit bestaande natuur, nieuwe natuur, landgoederen en ecologische verbindingen (inclusief de robuuste verbinding). De begrenzing van de EHS zoals vastgesteld in 2006 is in 2010 ten behoeve van de Spelregels EHS herzien. Bij die begrenzing van de EHS heeft Provincie Flevoland een aantal vaste uitgangspunten gehanteerd dat ook in de toekomst gebruikt zal worden bij begrenzing en herbegrenzing van de EHS in Flevoland. Zo is aangegeven welke bestemmingen “passend” zijn in de EHS. Gebieden met vigerende bestemmingen Bos, Ecologische verbindingzone, Water, Natuur, Groen (niet zijnde groenvoorziening), Strand, Dagrecreatie of Verblijfsrecreatie zijnde een Natuurkampeerterrein, zijn binnen de EHS-begrenzing toelaatbaar geacht. Daarbij moet worden opgemerkt dat bij de bestemming “Dagrecreatie” bedoeld wordt extensieve vormen van dagrecreatie zoals recreatiweiden.

Bestemmingen die een beheergebouw van een terreinbeheerder of natuurbelevingscentrum mogelijk maken zijn meebegrensd als EHS omdat dergelijke gebouwen bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen van de EHS. Indien deze gebouwen voor een substantieel deel bestaan uit horeca en/of, vergadercentra, etc. vallen deze niet onder de doelstellingen van EHS.

Spelregels EHS

In de 'Spelregels EHS', die door het Rijk als handreiking is opgesteld, is beschreven onder welke voorwaarden en met welke instrumenten ruimtelijke ontwikkelingen in en nabij de EHS in beginsel wel mogelijk zijn. Daarnaast is het compensatiebeginsel conform het reeds bestaande “nee, tenzij” beginsel in de Spelregels EHS nader uitgewerkt. Twee instrumenten kunnen ingezet worden om de EHS-begrenzing aan te passen. Het betreft de instrumenten herbegrenzing en saldobenadering.

Het instrument “herbegrenzing” kan ingezet worden bij individuele ontwikkelingen in en rond EHS-gebieden op lokaal niveau met een individueel belang en een beperkte invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden van een EHS-gebied. Het instrument “saldobenadering” kan ingezet worden indien een combinatie van projecten of handelingen worden ingediend die tevens tot doel heeft om de kwaliteit en kwantiteit van de EHS op gebiedsniveau per saldo te verbeteren. Er moet dus een duidelijk onderlinge samenhang zijn tussen de betreffende plannen, projecten of handelingen. Een en ander impliceert dat het hier meerdere belangen en een ontwikkeling op regionaal niveau betreft (Provincie Flevoland, 2010).

6.1.1 *Herbegransen EHS om andere dan ecologische redenen*

Gelet op het nee, tenzij beginsel is voorgestane ruimtelijke ontwikkeling niet mogelijk omdat geen sprake is van groot openbaar belang en reële alternatieven aanwezig zijn. In de provinciale “Spelregels EHS”, is beschreven dat met het instrument herbegrenzing om andere dan ecologische redenen onder voorwaarden de voorgestane ruimtelijke ontwikkelingen in beginsel wel mogelijk zijn.

Het instrument “herbegrenzing” kan namelijk ingezet worden bij individuele ontwikkelingen in en rond EHS-gebieden op lokaal niveau met een individueel belang en een beperkte invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden van een EHS-gebied.

Herbegrenzing kan plaatsvinden om andere dan ecologische redenen, indien het initiatief leidt tot een versterking van de EHS in de betreffende regio. Het instrument herbegrenzen EHS om andere dan ecologische redenen is dan ook in geen geval bedoeld om het 'nee, tenzij'- beschermingsregime te omzeilen. Voorwaarde bij de toepassing van deze vorm van herbegrenzing is dat een initiatief (een ruimtelijke ingreep) leidt tot een versterking van de EHS in de regio, bijvoorbeeld door het oplossen van knelpunten in de EHS en door een kwaliteitsverbetering. De hieronder genoemde voorwaarden bieden een kader voor tussentijdse aanpassingen van de EHS-begrenzing als gevolg van kleinschalige ruimtelijke ingrepen in de EHS. Het gaat hierbij om tussentijdse incidentele aanpassingen van de EHS-begrenzing.

Voorwaarden herbegrenzen EHS om andere dan ecologische redenen

Kleinschalig herbegrenzen van de EHS om andere dan ecologische redenen dient in elk geval aan de volgende voorwaarden te voldoen. Wordt hieraan niet voldaan dan is het plan niet aanvaardbaar. Bij toepassing van het instrument herbegrenzen EHS om andere dan ecologische redenen geldt dat het tijdstip van het besluit over de ingreep ook het tijdstip is waarop besloten wordt over de aard, wijze en het tijdstip van de realisatie van de kwaliteits- en kwantiteitswinst. In principe wordt deze kwaliteits- en kwantiteitswinst zo snel mogelijk door de initiatiefnemer gerealiseerd.

Herbegrenzing van de EHS in het Praamweggebied dient in elk geval aan de volgende voorwaarden te voldoen (Provincie Flevoland, 2010);

1. Er vindt door de voorgestelde ruimtelijke ingreep slechts een beperkte aantasting plaats van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS en van de samenhang van de EHS;
2. Het initiatief moet uiteindelijk leiden tot een kwalitatieve en kwantitatieve versterking van de EHS in het betreffende gebied;
3. Bij een 'versterking van de EHS' is sprake van winst en moet meer gebeuren dan is verwoord in de regels voor behoud van kwaliteit bij de toepassing van het compensatiebeginsel in de EHS.
4. Er vindt een zorgvuldige onderbouwing van de ruimtelijke ingreep op de gegeven locatie plaats, waarbij een afweging van alternatieven plaatsvindt;
5. Ter plekke worden zodanige maatregelen genomen dat er sprake is van een goede landschappelijke en natuurlijke inpassing.

Op basis van de compensatieregels geldt dat voor het kwaliteitsverlies van de bestaande natuurwaarden gedurende de ontwikkelingsperiode van het vervangende gebied een toeslag op de fysieke compensatie berekend wordt, zowel in oppervlak, als in extra budget om de extra kosten tijdens de beginjaren van omvormingsbeheer te ondervangen. Hiertoe worden vier categorieën onderscheiden:

1. Natuur met een ontwikkeltijd van 5 jaar of minder: geen toeslag in oppervlak.
2. Tussen 5 en 25 jaar te ontwikkelen natuur: toeslag van 1/3 in oppervlak, plus de gekapitaliseerde kosten van het ontwikkelingsbeheer.
3. Tussen 25 en 100 jaar te ontwikkelen natuur: toeslag van 2/3 in oppervlak, plus de gekapitaliseerde kosten van het ontwikkelingsbeheer.
4. Bij een ontwikkelingsduur van meer dan 100 jaar, is er een grote onzekerheid over het weerontwikkelen van de verloren gegane kwaliteit. In die situatie moet van geval tot geval worden bekeken of, en zo ja, hoe de zeldzame kwaliteit weer kan worden geregenereerd.

Criteria voor het proces;

- De initiatiefnemer committeert zich aan het uitvoeren van de kwalitatieve en kwantitatieve versterking van de EHS en er worden afspraken gemaakt over de wijze en momenten waarop de initiatiefnemer de provincie zal informeren over de voortgang van de uitvoering;
- De kwaliteitswinst wordt niet gefinancierd uit reguliere EHS-middelen;
- Herbegrenzing is enkel toepasbaar bij kleinschalige ontwikkelingen en blijft beperkt tot het oplossen van knelpunten en het bieden van maatwerk.

6.2 Begrenzing EHS nabij plangebied

Figuur 6.1 toont de begrenzing van de EHS in het Oostvaardersveld. Een groot deel van het Oostvaardersveld is als waardevol EHS (*oranje*) bestempeld. Het huidige bezoekerscentrum ligt in het Natura 2000-gebied, dit is begrensd als prioritair gebied (*geel*). Het Hollandse Hout behoort ook tot de waardevolle gebieden. Een deel van het Oostvaardersveld, westelijk van het Hoofddiep, maakt geen onderdeel uit van de Ecologische hoofdstructuur. De Lage vaart en de Knardijk zijn van belang zijnde ecologische verbindingzones binnen de Provincie Flevoland (Provincie Flevoland).

Figuur 6.1: Begrenzing ecologische hoofdstructuur in het Praamweggebied. (Flevoland, 2010) (*geel= prioritaire gebieden; oranje= waardevolle gebieden*).

6.3 Wezenlijke kenmerken en waarden

De wezenlijke kenmerken en waarden van het Praamweggebied en Hollandse Hout zijn nog niet vastgesteld. Wel is uit de beschrijving van genoemde terreinen opgenomen in het Natuurbeheerplan Flevoland 2011. Op 7 september 2010 heeft GS van Flevoland het Natuurbeheerplan 2011 vastgesteld.

Het Natuurbeheerplan Flevoland 2011, treedt in werking per 1 november 2010. Het vervangt het vorig jaar vastgestelde Natuurbeheerplan Flevoland 2010 welke weer het gebiedsplan voor 'Natuur en landschap Flevoland' uit 2002 vervangt. Ook is ten behoeve van het kunnen vaststellen van de wezenlijke kenmerken en waarde een rapport verschenen waarin de natuurwaarden van genoemde terreinen zijn beschreven (Miedema, 2008). Daarnaast blijkt uit het Omgevingsplan 2006 dat het natuurbeleid van de provincie zich vooral richt op natte natuur met kenmerkende soorten. Indien het voorstel voor de leefgebiedenbenadering van het Platform Soortbeschermende Organisaties (PSO) bestudeerd wordt valt op dat in Flevoland grote kansen liggen voor aan watergebonden soorten. Omdat de wezenlijke kenmerken en waarden nog niet zijn vastgesteld worden voor de beoordeling de kenmerken en waarden uit genoemde documenten gehanteerd.

In het Natuurbeheerplan 2011 zijn de natuurdoelen concreet vertaald naar natuurtypen en beheertypen door het financieren van regulier beheer, effectgerichte maatregelen, omvorming en natuurontwikkeling. Onderstaande paragrafen uit het Natuurbeheerplan 2011 en Miedema 2008 beschrijven globaal de wezenlijke kenmerken en waarden van het Oostvaardersveld en het Hollandse Hout. De Provincie Flevoland is voornemens in 2011 de 'wezenlijke kenmerken en waarden' van de verschillende delen van de ecologische hoofdstructuur binnen de provincie Flevoland vast te leggen. Als leidraad wordt hierbij gebruikt van het onderzoek uitgevoerd door Altenburg & Wymenga 'Ecologische waarden van drie natuurgebieden in Flevoland (Miedema, 2008)' en het Natuurbeheerplan 2011. In onderstaande paragrafen zijn de belangrijkste wezenlijke kenmerken en waarden van beide gebieden samengevoegd.

6.3.1 Wezenlijke kenmerken en waarden Praamweggebied

Gebiedskenmerken

Wettelijk- en beleidskader

- EHS: Waardevol gebied (zie figuur 6.1)

Gebiedskenmerken

Het Praamweggebied is gelegen ten westen van Lelystad. Het is een circa 212 ha groot afwisselend natuurgebied, bestaande uit bos, riet en ruigte. Het gebied is in beheer bij Staatsbosbeheer. Het gebied is ontwikkeld sinds de drooglegging van de Zuidelijk Flevoland. Het gebied is onderverdeeld in het Oostvaardersveld en het Wilgenbos. Het gebied is door de aanleg van de spoorlijn Almere-Lelystad afgesneden van de Oostvaardersplassen. In een deel van het gebied heeft de vegetatie zich spontaan kunnen ontwikkelen.

De grenzen van het gebied worden aan de noordwestkant gevormd door de spoorlijn Almere-Lelystad met daarachter het natuurgebied Oostvaardersplassen. Aan de zuidoostkant wordt het gebied begrensd door de Lage Vaart, aan de noordoostkant door de Knardijk en aan de zuidwestkant door het Kotterbos. Parallel aan de Lage Vaart loopt een fietspad door het gebied. Vooral in de spits wordt de Praamweg door automobilisten gebruikt als sluiproute. Sinds 1997 zijn hier verkeersvertragende maatregelen genomen. Het gehele gebied is vrij toegankelijk. Langs de Lage Vaart zijn voorzieningen aanwezig voor waterrecreatie, zoals aanlegsteigers en picknicktafels. In het Wilgenbos ligt een wandelroute en staan twee vogelkijkhutten. Invloed van geluid is vooral afkomstig van sportvliegtuigjes vanaf Vliegveld Lelystad die te laag over het gebied vliegen.

Abiotische kenmerken

De ondergrond van het Praamweggebied bestaat uit kalkrijke, jonge zeekleigronden. Deze bodem bestaat uit een 1 tot 6 m dikke laag op een pleistocene zandondergrond. De bodem is weinig gevoelig voor verzuring. Het maaiveld ligt op ongeveer 4,5 m beneden NAP. Het grondwaterpeil in het gebied ligt op ongeveer 1,1 m onder maaiveld. Het gebied valt hiermee in de grondwatertrap VI. De afwatering vindt plaats op de Lage Vaart via het Hoofddiep.

Actuele waarden en beheer

N04.02 Zoete plas (9,9 ha)

In het natuurontwikkelingsgebied Oostvaardersveld zijn plassen en slenken gegraven in 2007/2008. In de beginfase maakten vooral pioniersoorten als de Kleine plevier gebruik van deze plassen, terwijl ook verschillende malen Grote zilverreigers zijn waargenomen. In het centrale open deel ten zuiden van de Praamweg zijn in de jaren negentig twee plassen aangelegd, één diepere plas met rietoevers en een ondiepe plas met een eiland. Ook twee langzaam dichtgroeïende plassen langs de Knardijk behoren tot dit natuurbeheertype. Tot slot valt ook het Hoofddiep hieronder. Langs de oevers van de plassen in het gebied broeden o.a. Ijsvogel en Slobeend (Miedema, 2007).

N05.01 Moeras (116,3 ha)

Het in 2007/2008 als natuurgebied ingerichte Oostvaardersveld valt onder het natuurbeheertype 'moeras'. Dit gebied is nog in ontwikkeling en de natuurwaarden zijn nog beperkt. Wel maken de Grote zilverreiger en de Bruine kiekendief al regelmatig gebruik van het gebied om er te foerageren.

Ook het centrale deel van het Praamweggebied aan weerszijden van de Praamweg wordt beheerd als moeras. Dit gebied wordt opgehouden door begrazing met Konikpaarden. In de winter houden ook ganzen het gras kort. Langs de westrand van dit gedeelte neemt de begroeiing met struiken toe. In het open gebied broeden weidevogels als Veldleeuwrik en Graspieper en de struweelvogels Paapje en Grauwe klauwier (Miedema, 2007). Tussen het Hoofddiep en de Knardijk vindt geen begrazing plaats en daar overheerst Riet en ruigte (wilgenstruwelen). In dit gedeelte broeden veel moerasvogels.

N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland (1,0 ha)

Dit betreft enkele graslanden nabij de Praamweg en Lage Vaart.

N14.03 Haagbeuken- en essenbos (85,3 ha)

Het Wilgenbos bestaat bijna geheel uit Schietwilgen die hier vanaf de drooglegging van Zuidelijk Flevoland zijn opgeschoten. De dichte ondergroei bestaat vooral uit Grote brandnetel en Kleefkruid en op open plekken Riet. Omdat verschillende wandelpaden door het bos zijn afgesloten, kreeg het gebied steeds meer het aanzien van een ondoordringbaar oerbos. Sinds 2008 is het Wilgenbos opengesteld voor grazende Konikpaarden. Hierdoor is inmiddels een groot deel van de ondergroei verdwenen en zijn veel bomen geschild. In het bos broeden bosvogels als Matkop, Ransuil, Zomertortel, Grauwe vliegenvanger en Spotvogel (Miedema, 2007).

In het bos vinden ook veel zoogdieren een schuilplaats (Ree, Vos, Bunzing, Boomarter, Bever). Het gebied staat bekend om de vele Ringslangen die er worden waargenomen. Naast het bosgebied, dragen ook de natuurlijke oevers van de Lage Vaart, de waterparijen en het ruigteveld bij aan het leefgebied van de Ringslang. Het Praamweggebied geldt als broedkamer van waaruit de Ringslang zich verspreidt over Flevoland.

Relaties met omliggende gebieden

Natura 2000-gebieden

Verschillende soorten broedvogels waarvoor het Oostvaardersplassen zijn aangewezen volgens de Vogelrichtlijn broeden ook in het Praamweggebied (Dodaars, Roerdomp, Rietzanger, Blauwborst), het gebied vormt daarom een aanvulling op het broedbiotoop voor deze soorten in de Oostvaardersplassen. Daarnaast foerageren veel vogels die in de Oostvaardersplassen broeden langs de Praamweg. Het gaat daarbij vooral om soorten als Grote zilverreiger, Aalscholver en Lepelaar en om de roofvogels Blauwe en Bruine kiekendief. De Praamweg vervult hierdoor een functie als foerageergebied voor broedvogels van de Oostvaardersplassen. Relaties met andere Natura 2000-gebieden in de omgeving zoals IJsselmeer, Markermeer en Lepelaarsplassen zijn er niet of nauwelijks (minimaal 4.5 kilometer (Miedema, 2008).

EHS-gebieden

Het gebied Praamweg ligt op een strategisch belangrijke plek, tussen andere natuurgebieden in Zuidelijk Flevoland (Oostvaardersplassen, Kotterbos, Energiestrook, Reigerplas/Ooievaarsplas en Hollandse Hout). Daarnaast grenst het gebied aan twee belangrijke ecologische verbindingzones, Knardijk en Lage Vaart. Het gebied vormt daarom een belangrijke stapsteen in twee verbindingzones.

Belang en schaalniveau

Het Praamweggebied vormt een belangrijke stapsteen in de ecologische verbindingzones Lage Vaart en Knardijk. Daarnaast levert het gebied een belangrijke bijdrage aan de binnendijkse moeraselementen in Flevoland. Het gebied is een belangrijk foerageergebied voor veel vogelsoorten die in de Oostvaardersplassen broeden. Het Wilgenbos vormt ook één van de weinige natuurlijke wilgenbossen in Flevoland. Tot slot is het Praamweggebied van groot belang voor de Ringslang in Flevoland. Het gebied fungeert als brongebied, van waaruit de soort zich verspreidt over de omgeving.

Potentiële waarden

De meest zuidelijke hoek van het gebied, nabij het Kottersbos, wordt tot het beheergebied betrokken. Dit gebied zal worden beheerd als Haagbeuken- en essenbos (N14.03).

Belangrijkste knelpunt in het gebied is de doorsnijding door de Praamweg en het gebruik als sluiproute van deze weg in de spits. Het afsluiten van de Praamweg voor autoverkeer biedt grote mogelijkheden om de natuurwaarden van het gebied te vergroten. Soorten die hier van kunnen profiteren zijn o.a. Ringslang, Rugstreeppad, Bever, Boomarter en wellicht Otter.

Door het gebied zich op een natuurlijke wijze verder te laten ontwikkelen, kunnen plasdras gedeelten op termijn overgaan in wilgenvloedbos. Vooral voor mossen biedt dit mogelijkheden. Door in het moerasgedeelte langs de Knardijk de waterstand te verhogen, het riet regelmatig te maaien (ca. één keer per drie jaar) en opslag van wilgen te verwijderen, kan de afname van moerasvogels waarschijnlijk worden gestopt.

Soorten

Broedvogels

Het Praamweggebied is van belang als broedgebied voor bosvogels, moerasvogels en struweelvogels. Daarnaast komen er in de winter veel trekvogels naar het gebied, waaronder bijzonder veel soorten roofvogels. In totaal zijn 20 rode lijstsoorten als broedvogel waargenomen, waaronder Roerdomp, Zomertaling, Slobeend, Boerenwaluw, Huiswaluw, Gele kwikstaart, Graspieper, Veldleeuwerik, Ransuil, Houtsnip, Zomertortel, Koekoek, Paapje, Matkop, Spotvogels, Nachtegaal, Grauwe vliegenvanger, Wielewaal, Kneu en Grauwe klauwier. Tijdens een volledige inventarisatie in 2007 werden de volgende rode lijst soorten niet meer aangetroffen: Roerdomp, Zomertaling, Gele kwikstaart, Paapje en Grauwe klauwier (Miedema, 2008).

Niet-broedvogels

Het Oostvaardersveld is voor diverse soortgroepen vogels van belang die er niet broeden maar die van het gebied gebruik maken gedurende de vogeltrek in het voorjaar of najaar of die in die (in de omgeving) overwinteren of foerageren. De volgende niet-broedvogels behoren volgens Miedema (2008) tot de wezenlijke natuurwaarden; Ruigpootbuizerd, Bruine kiekendief, Blauwe kiekendief en Klapekster. Daarnaast zijn er nog diverse waarnemingen van met name bijzondere roofvogelsoorten, tevens wordt het gebied gebruikt als foerageergebied voor vogels die in de Oostvaardersplassen broeden: Grauwe gans, Lepelaar, Grote en Kleine zilverreiger (Miedema, 2008).

Zoogdieren

Er worden veel vleermuizen waargenomen in dit gebied. De meest bijzonder vleermuissoort is de Meervleermuis, andere soorten zijn de Laatvlieger, Rosse vleermuis, Ruige dwergvleermuis en de Gewone dwergvleermuis. Verder is het gebied bijzonder rijk aan Vossen, Reeën en Konijnen. Vanaf 1997 worden in dit gebied ook Bevers waargenomen en is er zelfs een burcht (Flevoland, 2010).

Amfibieën en reptielen

Het Praamweggebied staat bekend om de vele Ringslangen die in het gebied worden waargenomen. De aanwezigheid van de Lage vaart met haar natuurvriendelijke oevers, de moerasgebiedjes en de vele waterpartijen in het gebied dragen hieraan bij. Het Praamweggebied geldt als broedkamer van waaruit de **Ringslang** zich langzaam verspreidt over Flevoland. Ook worden in het gebied veel amfibieën waargenomen, waaronder de Kleine watersalamander (Flevoland, 2010).

Planten

De vochtige, voedsel- en kalkrijke kleibodem heeft in de beboste gedeelten gezorgd voor een uitbundige begroeiing van Riet en Grote brandnetel. Hierin is vooralsnog weinig ruimte voor de ontwikkeling van een bosflora. Voor zover bekend zijn er tot nu toe geen waarnemingen gedaan van bosplanten met zware zaden. Dankzij de kalkrijkdom van de bodem, worden er op open plekken, bermen en paden, soms soorten als Rietorchis, Late ogentroost en Fraai duizendguldenkruid gevonden.

Na verloop van tijd verdwijnen deze soorten en worden ze vervangen door hogere en ruigere vegetatie. De Eikvaren is al aangetroffen. Uit de aanwezigheid van kwelindicatoren (Watergras en Stomp vlotgras) blijkt dat de waterlopen in dit gebied deels met grondwater worden gevoed (Flevoland, 2010). Ook bijzonder is het voorkomen van Krabbescheer. Een soort die nauwelijks in Flevoland voorkomt de plant is echter slechts één keer waargenomen en zou dus via tuinafval in gebied zijn gekomen (Miedema, 2008).

Mossen

In het Oostvaardersveld komen diverse mossoorten voor van de Rode lijst, waaronder Gewoon pelsmos, Stijf kroesmos en Boompjesbos (Miedema, 2008).

Insecten

In het open middengebied langs de Praamweg worden regelmatig bijzondere vlinders waargenomen. Meest bijzondere waarneming is het Bruine blauwtje. Het lijkt erop dat deze soort profiteert van de begrazing van het open middengebied langs de Praamweg. Andere soorten die als trekvlinder waargenomen zijn: o.a. Rouwmantel, Oranje en Gele luzernevlinder en de Kolibrievlinder (Flevoland, 2011).

6.3.2 Wezenlijke kenmerken en waarden Hollandse Hout

Gebiedskenmerken

Wettelijk- en beleidskader

- EHS: Waardevolle EHS & Overig gebied (zie figuur 6.1)

De Hollandse Hout ligt ten zuidwesten van Lelystad en ten oosten van de Knardijk in Oostelijk Flevoland. Het is een circa 849 ha groot bosgebied dat in beheer is bij Staatsbosbeheer. Het bos is aangelegd in de perioden 1972-1973 en 1979-1980 op IJsselmeerklei en zware zavel en is bedoeld als buffer tussen Lelystad en de Oostvaardersplassen. In het gebied domineren bomen (vooral populieren) en komen plaatselijk kleine oppervlakten grasland voor. Enkele delen van het gebied zijn omrasterd ten behoeve van begrazing door runderen. Het gebied wordt doorsneden door de spoorlijn Amsterdam-Lelystad en de Torenavalkweg. De westelijke grens wordt gevormd door de Knardijk. De recreatieve voorzieningen in het gebied zijn geconcentreerd in het noordelijke deel, tussen de Buizerdweg en de recreatieplas 't Bovenwater (buiten de EHS). Dit betreft voorzieningen voor verblijfsrecreatie als dagrecreatie. Recreatieve 'hot-spots' zijn de camping en het strand aan het 't Bovenwater. Deze zijn te bereiken via de aanwezige wandel- en fietspaden.

Beschrijving gebied

Ten zuidwesten van Lelystad bevindt zich het Hollandse Hout. Dit is een groot bosgebied (895 ha) met overwegend loofbomen. Het bos is bedoeld als buffer tussen Lelystad en de Oostvaardersplassen en functioneert ook als zodanig. Een gedeelte van het Hollandse Hout is aangewezen als bosreservaat (40 ha). De Lage Dwarsvaart, die langs het bosgebied loopt, komt in aanmerking voor een meer natuurvriendelijke inrichting, waardoor deze vaart meer als onderdeel van het bosgebied kan gaan functioneren.

De Hollandse Hout ligt op een strategische positie aan de verbindingzone Knardijk, met aan de andere zijde Natura 2000-gebied de Oostvaardersplassen en EHS-gebied Praamweg.

Aan de zuidoostkant grenst het bos aan de belangrijke ecologische verbindingszone Lage Vaart. Daarachter ligt weer het gebied de Burchtkamp. Aan de noordzijde grenst het gebied aan recreatieplas 't Bovenwater, met daarachter Natura 2000-gebied Markermeer. Daarmee vormt het Hollandse Hout een belangrijke stapsteen in twee belangrijke ecologische verbindingszones in Flevoland.

Abiotische kenmerken

De bodem in het gebied bestaat geheel uit poldervaaggronden op kalkrijke, lichte zeeklei. Het gebied ligt op een hoogte van ongeveer 4,5 m – NAP.

Het polderpeil van de Hollandse Hout ligt op 1,10 m onder maaiveld en de boswachterij valt hiermee in grondwatertrap VI. Door de beheerste polderpeilen is de fluctuatie in de grondwaterstand vrij gering. Binnen het bos komen op hetzelfde tijdstip echter aanzienlijke verschillen voor, waarbij het grondwater zich tussen 0,7 en 2 m beneden maaiveld kan bevinden. Hogere grondwaterstanden komen vooral voor in het westelijke deel van het gebied. De waterkwaliteit van de vaarten in het gebied is vergelijkbaar met die van de Lage Vaart, omdat ze daar in open verbinding (Provincie Flevoland, 2010)

Beheertypen

N04.02 - Zoete plas (17,8 ha)

Door de Hollandse Hout lopen twee vaarten: de Lage Dwarsvaart en de Torenavalktocht. Daarnaast liggen er twee poelen in het westelijke deel van het gebied. De Lage Dwarsvaart wordt gebruikt door de scheepvaart en is breed en diep, terwijl langs de oevers beschoeiing is aangebracht.

N05.01 Moeras (5,0 ha)

Langs de noordostrand van de Hollandse Hout ligt aan weerszijden van de Torenavalkweg een moerasgebiedje, bestaande uit riet en ruigte.

N12.02 - Kruiden- en faunarijk grasland (18,8 ha)

In de Hollandse Hout is grasland aanwezig. Deze grasvelden zijn gelegen ten zuiden van de Buizerdweg en worden begraaasd met runderen.

N 14.03 - Haagbeuken- en essenbos (43,3 ha)

Een deel van het bos tussen het spoor en de Torenavalktocht valt onder dit natuurbeheertype.

N16.02 - Vochtig bos met productie (763,9 ha)

Een groot deel van de Hollandse Hout bestaat uit vochtig loofbos met vooral populieren en een klein deel naaldhout (46 ha). In het oostelijke deel van de Hollandse Hout laat de beheerder sinds enige tijd dode en omgezaagde bomen (vooral wilgen) liggen om zodoende de kwaliteit van het bos te vergroten. In de Hollandse Hout heeft zich op de bosbodem (nog) geen varenrijke ondergroei ontwikkeld. De laatste 10 jaren zijn Eikvarens verschenen op bomen met diepe spleten in de schors, met name op lepen, wilgen en elzen. Het ouder worden van het bos en de daarmee gepaard gaande verandering in het microklimaat hebben bijgedragen aan de vestiging van Eikvarens. De overige ondergroei van het bos heeft een beperkte botanische waarde en beperkt zich tot de pionierbegroeiing van open gedeelten langs paden en gegraven plasjes.

Relaties met omliggende gebieden

Natura 2000-gebieden

De Hollandse Hout is alleen door de Knardijk gescheiden van Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. De Hollandse Hout bestaat voor het overgrote deel uit bos en de Oostvaardersplassen bestaan grotendeels uit water, moeras en ruigte. De vogelsoorten waarvoor de Oostvaardersplassen is aangewezen komen niet of nauwelijks voor in de Hollandse Hout. Door grote verschillen in biotoop, vindt er weinig uitwisseling van natuurwaarden plaats tussen de Hollandse Hout en het Natura 2000-gebied Markermeer en IJmeer.

Ecologische Hoofdstructuur

Kerngebied voor bos- en struweelvogels. Strategisch gelegen nabij natuurgebieden Oostvaardersplassen, Markermeer, Praamweg en de Burchtkamp. Ook belangrijke stapsteen langs de ecologische verbindingzones Knardijk en Lage Vaart. De oevers van de Lage Vaart functioneren als verbindingroute voor Meervleermuis, Bever en Ringslang.

Belang en schaalniveau

De Hollandse Hout levert met ruim 800 ha bos een belangrijke bijdrage aan de doelstelling van de EHS van Flevoland voor bosvogels en voor andere soorten die van bos afhankelijk zijn, zoals Boommarter. Het bos is groot genoeg om levensvatbare populaties van bosvogels plaats te bieden. Het natuurgebied ligt op een strategische plaats langs twee ecologische verbindingzones (Knardijk en Lage Vaart) en grenzend aan vier andere natuurgebieden (Oostvaardersplassen, Praamweg, Burchtkamp, Markermeer).

Potentiële waarden

De beheerambities bestaan uit het opnemen van twee waterplassen (N04.02) tussen de Torenavalkweg en de Lage Vaart en een kleine uitbreiding aan areaal vochtig bos met productie (N16.02). De voorkomende bijzondere plantensoorten van zandige milieus verdwijnen uit het bos door meer schaduw en verruiging van de vegetatie. Naarmate het bos in de Hollandse Hout ouder wordt en zich op een natuurlijke wijze kan ontwikkelen, zullen de bosvogels in aantal toenemen en zullen zich in de ondergroei ook botanische waarden vestigen. Als er Edelherten en andere grote grazers in het gebied worden toegelaten vanuit de Oostvaardersplassen, dan zal het begraasde deel van het Hollandse Hout een opener karakter krijgen (mogelijkheden voor bloemrijk grasland en dode bomen). Deze ontwikkeling zal negatieve gevolgen hebben voor bosvogels, maar biedt wel mogelijkheden voor reigers en ganzen om te foerageren.

Kenmerken - Natuur

Vegetatie

De ondergroei van dit bos is, net als andere Flevolandse bossen op klei, ruig met veel Grote brandnetel en Riet. Echte bosplanten zijn nog nauwelijks aangetroffen en de botanische waarde beperkte zich aanvankelijk tot de tijdelijke pionier begroeiing van open gedeelten langs paden en gegraven plasjes. Hier worden af en toe plantensoorten van zandige milieus gevonden, zoals Rietorchis, Bleekgele droogbloem, Fraai duizendguldenkruid. Deze soorten verdwijnen uit een bos door meer schaduw en verruiging van de vegetatie. De laatste jaren zijn er, als gevolg van een verbeterd bosklimaat, eikenvarens verschenen. De bosstructuur is vrij eenvormig, een omvorming naar bos met verhoogde natuurwaarden zal de kwaliteit duidelijk kunnen verhogen. Wellicht kunnen grote grazers vanuit de Oostvaardersplassen daaraan bijdragen.

Hierbij is het voor de ontwikkeling van het bos belangrijk dat er geen hoge aantallen worden toegelaten.

Mossen

Behalve een aantal algemeen voorkomende mossoorten zijn er ook een aantal zeldzame soorten aangetroffen, waaronder Gekromd vedermos en Trompetkroesmos.

Vogels

Opvallend is een hoge dichtheid van de Appelvink en een goede roofvogelstand (o.a. Wespendief, Boomvalk, Havik en Sperwer). Ook het voorkomen van Kleine bonte specht, Boomklever en Gekraagde roodstaart zijn opvallend. In totaal zijn er 7 Rode Lijsoorten vastgesteld als broedvogel in gebied Zomertortel, Koekoek, Ransuil, Nachtegaal, Grauwe vliegenvanger, Spotvogel en Matkop. Ten opzichte van de 'natuurlijke' referentie, het droge essen-iepenbos, scoort het bos nog zeer laag in termen van soortensamenstelling en dichtheden. Dit heeft alles te maken met de ouderdom en het multifunctionele karakter van het bos (Miedema, 2008).

Insecten

Er zijn weinig waarneming van vlinders bekend. Bijzonder is wel de eenmalige waarneming van rode lijstsoort Sleedoornpage in 2002. Libellenwaarnemingen van de Azuurwaterjuffer, de Maanwaterjuffer en de Noordse witsnuitlibel zijn interessant omdat zij buiten het reguliere verspreidingsgebied liggen. Van alle drie de soorten ligt het zwaartepunt van de verspreiding op de zandgronden (Miedema, 2008). Provincie Flevoland benoemt ook de Glassnijder en Vroege glazenmaker (2010).

Zoogdieren

In de Hollandse Hout worden regelmatig vleermuizen waargenomen, waarvan de volgende soorten op de lijst van kenmerkende soorten van de Provincie Flevoland staan Laativlieger, Meervleermuis, Rosse vleermuis en Ruige dwergvleermuis.

De Ree, Haas, Konijn, Mol en Vos worden regelmatig waargenomen. De Hermelijn en Wezel zijn incidenteel waargenomen, beide soorten zijn wel met jongen gezien. Bijzonder zijn enkele waarnemingen van Boommarter.

Andere functies

Het bos wordt doorsneden door de spoorlijn Lelystad – Almere. Het is de bedoeling de recreatieve toegankelijkheid van het bos te vergroten, het bos kan dan een uitloopgebied worden voor de nog te ontwikkelen woonwijk Lelystad-zuid. Streven is te komen tot een logische recreatieve zoning vanaf de stad naar de Oostvaardersplassen.

De recreatieve voorzieningen in het gebied zijn geconcentreerd in het noordelijke deel. Het gaat om camping 't Oppertje, educatieve zorgboerderij en visvijver De Huif, Bed & Breakfast 'Het Boshuys', surfcenter Paradiso en jachthaven 't Bovenwater. Daarnaast is er op de rand van het Hollandse Hout en het Bovenwater een strand aangelegd, waar 's zomers druk gebruik van wordt gemaakt.

6.4 Toetsing aan Provinciaal EHS-beleid

De wezenlijke kenmerken en waarden voor het Praamweggebied en Hollandse Hout zijn in voorgaande paragrafen samengevat en opgesomd. Deze waarden bestaat niet alleen uit de actuele en potentiële waarden maar ook uit de beheertypen, gebiedskenmerken, abiotische en biotische randvoorwaarden en aandachtsoorten (zie paragraaf 6.3.1 en 6.3.2).

In onderhavige planontwikkeling is de realisatie van het NAC voorzien alsmede de aanleg van een natuurkampeerterrein, 4 ecolodges en parkeerplaatsen.

Volgens de provinciale handreiking Spelregels EHS kan een bestemming die het mogelijk maakt om een bezoekerscentrum te realiseren als EHS worden begreemd. Een uitzondering daarop vormt een bezoekerscentrum waarbij een substantieel deel bestaat uit horecavoorziening en vergaderruimten. Omdat de exacte invulling van het NAC en het gebruik ervan nog niet tot in details duidelijk zijn is uit voorzorg besloten voor te stellen om de locatie waar het bezoekerscentrum moet komen uit de EHS te halen.

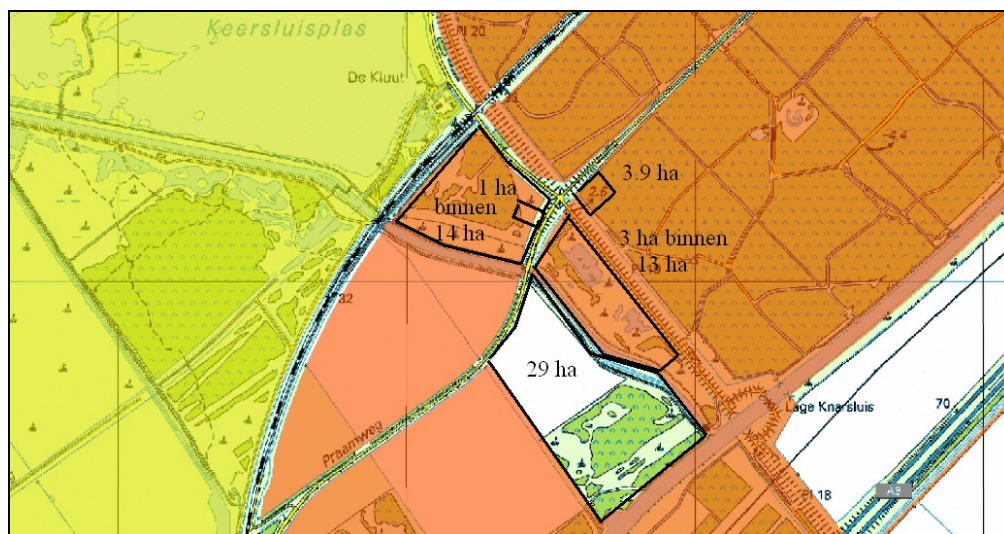
Voor het natuurkampeerterrein wordt in het bestemmingsplan een zoekgebied aangegeven. Daarbinnen wordt het kampeerterrein gerealiseerd inclusief de ecolodges. In principe kan het natuurkampeerterrein onder de EHS vallen. De ecolodges zijn primair bedoeld voor onderzoekers die onderzoek doen in de Oostvaardersplassen en Oostvaardersland. De ecolodges worden deels ook verhuurd aan particulieren, derhalve is het voorstel om deze niet onder de EHS te laten vallen. Omdat Staatsbosbeheer het zoekgebied overeind wil houden, is besloten voor te stellen om ook het natuurkampeerterrein uit de EHS te halen. Het parkeerterrein krijgt een bestemming verkeersdoeleinden. Deze bestemming is volgens de gehanteerde uitgangspunten bij de begrenzing van de EHS in Flevoland geen passende bestemming. Om die reden wordt voorgesteld om ook het parkeerterrein uit de EHS te halen.

De wezenlijke kenmerken en waarden ondervinden negatieve en versturende effecten gedurende de realisatiefase en na afronding van de bouwfase. Voor het Oostvaardersveld spelen ruimtebeslag, de aanleg van rietland/moeras en water en verstoring door recreatie een rol. Effecten op het Hollandse Hout zijn te verwachten als gevolg door het ruimtebeslag van de parkeerplaats, er vinden geen recreatieve ontwikkelingen plaats in het bos.

Om de ontwikkeling mogelijk dient te worden voldaan aan de voorwaarden voor het 'herbegrenzing van EHS om andere dan ecologisch redenen'. De omvang van de verschillende plandelen is als volgt;

Tabel 6.1: Oppervlakte verschillende plandelen.

Wijze van inrichting	Ruimtebeslag op EHS (ha)	
	-	+
Natuuractiviteitencentrum	1.1 ha	
Parkeerterrein	3.9 ha	
Natuurkampeerterrein	3 ha	
Subtotaal	8 ha	
Natuurontwikkeling		
Rietland		25 ha
Water		25 ha
Subtotaal		50 ha

Figuur 6.2: Oppervlakten van de verschillende gebiedsdelen in het Praamweggebied (ondergrond EHS Provincie Flevoland, 2010).

Het instrument herbegrenzen kan, zoals aangegeven, alleen worden ingezet indien aan de 5 gerefereerde voorwaarden wordt voldaan. Staatsbosbeheer heeft als doelstelling om de natuurkwaliteit rondom het NAC te versterken door een landschap te creëren dat gelijkenissen vertoont met het landschap van de Oostvaardersplassen. Men is voornemens door grootschalige natuurontwikkeling in het Oostvaardersveld invulling te geven aan de 5 noodzakelijke voorwaarden voor herbegrenzing van de EHS.

In de volgende paragraaf wordt puntsgewijs toegelicht dat de ontwikkeling van het NAC in het Oostvaardersveld in aanmerking komt voor het instrument herbegrenzing.

De (mitigerende) randvoorwaarden vanuit de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Ecologische hoofdstructuur vormen gezamenlijk één van de belangrijkste ontwerpgegevens bij het landschappelijke inpassingsplan en de verdere detaillering van de verschillende plandelen.

Om tot een kwalitatieve en kwantitatieve versterking van de EHS in het Praamweggebied te komen geldt vanuit de verschillende kaders de onderstaande ontwerpgegevens aangezien negatieve effecten op deze wezenlijke kenmerken en waarden niet zijn uit te sluiten;

- behoud en ontwikkel voldoende rietmoeras voor de aanwezige moerasvogels zoals Roerdomp, Dodaars, Rietzanger en Blauwborst
- behoud en ontwikkel de overloop functie voor broedvogels uit de Oostvaardersplassen. Het gebied heeft een foerageerfunctie voor de volgende aangewezen broedvogels uit de Oostvaardersplassen; Grote zilverreiger, Aalscholver; Lepelaar; Blauwe en Bruine kiekendief (Miedema, 2008).
- behoud en ontwikkel voldoende rust en ruimte voor Bever en Ringslang
- concentreer de verstoringsbronnen

6.4.1 Herbegrenzen EHS om andere dan ecologische redenen

criterium 1:

Er vindt door de voorgestelde ruimtelijke ingreep slechts een beperkte aantasting plaats van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS en van de samenhang van de EHS.

Door het ruimtebeslag van het NAC gaat een beperkt deel van de EHS verloren, de omvang van de ingreep (1.1 ha) is beperkt in omvang in vergelijking met de omvang van het Oostvaardersveld (550 ha) en het Praamweggebied (212 ha). Het deel van het Oostvaardersveld waarin het NAC is gelegen bestaat uit Wilgenbos met opslag van Vlier. Deze natuurwaarden maken maar in beperkte mate deel uit van de wezenlijke kenmerken en waarden in dit gebied. Het ruimtebeslag (3 ha.) van het natuurkampeerterrein en de ecolodges is eveneens gering in vergelijking met het gehele Oostvaardersveld. Het natuurkampeerterrein wordt op een dusdanige manier ingepast binnen het zoekgebied zodat de schade aan de kenmerken natte plas- en moeras delen in dit gebied beperkt blijft. De aanleg van het natuurkampeerterrein zal met name ten koste gaan van wilgenbos.

Het ruimtebeslag van de parkeerplaats van circa 3.9 ha in relatie tot de omvang van het Hollandse Hout (895 ha) is beperkt. In het Hollandse Hout is een bosreservaat aanwezig, de parkeerplaats is niet in of nabij dit bosreservaat gelegen. Het parkeerterrein is direct gelegen aan de Torenavalkweg.

criterium 2:

Het initiatief moet uiteindelijk leiden tot een kwalitatieve en kwantitatieve versterking van de EHS in het betreffende gebied.

- **Kwalitatieve versterking**

Bij herbegrenzing van de EHS moet ook sprake zijn van een kwaliteitswinst waarbij nadrukkelijk gekeken moet worden naar de positieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden. In paragraaf 6.3.2 is geconstateerd dat de wezenlijke kenmerken en waarden nog niet zijn vastgesteld maar er kan uitgegaan worden van de opgesomde kenmerken en waarden uit Miedema (2008) en het Natuurbeheerplan (2011) genoeg inzicht geven in deze kenmerken en waarden. Voor het gebied zijn in het Natuurbeheerplan Flevoland 2011 natuurtypen vastgelegd. De 8 ha EHS die verloren gaan bestaan uit de natuurtypen Haagbeuken- en essenbos. In de 29 ha dat als EHS wordt begrensd worden de natuurtypen water en moeras aangelegd. In totaal wordt 25 ha water aangelegd en 25 ha moeras en rietland aangelegd.

Om een inschatting te maken van de kwalitatieve versterking van de EHS door herbegrenzing zijn in tabel 6.2 de effecten kwalitatief per soort of soortgroep in beeld gebracht. Hierbij zijn de effecten van het NAC en het natuurkampeerterrein, de ecolodges en de ontwikkeling van water en moeras beoordeeld. In de effectbeoordeling worden zowel de effecten van de aanleg als door het gebruik (verstoring) getoetst. De in paragraaf 6.3 genoemde soorten en waarden zijn in de tabel overgenomen als de wezenlijke waarden. Daarbij geldt dat de soorten staan voor de aanwezigheid van een bepaald ecosysteem en habitat en dat de wezenlijke kenmerken gevormd worden door de natuurdoelen in combinatie met soorten.

Als ontwikkelingsopgave voor het Oostvaardersveld stelt Miedema (2008) het volgende; Voor de vogelrichtlijnsoorten Roerdomp, Dodaars, Rietzanger en Blauwborst kan het gebied beter geschikt gemaakt worden. Vernatten van het gebied, en het creëren van nieuwe rietvelden zouden hieraan bij kunnen dragen, zodat betekenis van Praamweg als aanvulling op de Oostvaardersplassen kan toenemen.

De grootschalige ontwikkeling van moeras, water en rietland in het Oostvaardersveld biedt nieuw en extra foerageergebied voor broedvogels uit de Oostvaardersplassen die dat nu ook al regelmatig doen.

Uit de beschrijving van de waarden en kenmerken blijkt dat voor naast de genoemde natuurtypen het gebied ook voor een groot aantal aan water gebonden soorten van belang is. De locatie van de beoogde 29 ha in het Praamweggebied is relatief droog. Open water, moeras en nat grasland is, in aanvulling op het reeds bestaande droge grasland, een grote biotoopverbetering voor een groot aantal soorten. Voor bijvoorbeeld Bruine en Blauwe kiekendief en andere moerasvogels afkomstig uit de Oostvaardersplassen levert het een belangrijke uitbreiding van het foerageergebied. Aangezien er in totaal 25 ha rietland en 25 ha water in het plan is opgenomen, scoort het overal effect op de vogels uit de Oostvaardersplassen die gebruik van het Oostvaardersveld gunstig ondanks het ruimtebeslag van 8 ha en de te verwachten negatieve effecten van verstoring.

De ontwikkeling van natte natuur heeft eveneens een sterk gunstig effect op de reeds aanwezige moerasvogels van de Rode lijst. Door verdroging en successie naar droog riet en wilgenopslag is het aantal broedende moerasvogels sterk afgenomen in de moerasgebiedjes tegen de Knardijk (Miedema, 2008) (zie ook paragraaf 3.2, broedvogels). Door de beoogde natte natuur ontwikkeling krijgen deze soorten weer de ruimte. Naast de genoemde soorten in Miedema (2008) heeft de ontwikkeling ook een zeer gunstig effect op eenden (Kuifeend, Krakeend, Pijlstaart, Bergeend), reigerachtige, zangvogels en steltlopers (Kluut, Grutto, Kempshaan). De inwisseling van droge ruigte voor natte natuur is niet gunstig voor alle soortgroepen. Het onttrekken van het huidige bezoekerscentrum en bijgebouwen uit de Oostvaardersplassen worden gezien als kwaliteitswinst voor de EHS. De effecten op de aanwezige bos-, grasland- en struweelvogels zijn lokaal licht negatief door het ruimtebeslag van de NAC, natuurkampeerterrein en parkeerterrein. Het aanplanten van struweel rond de parkeerplaatsen en het NAC creëert extra leefgebied voor een groot aantal insecten en struweelvogels, dit zal weer bijdragen aan een kwalitatieve versterking van de EHS. Tevens moet opgemerkt worden dat een groot deel van de aanwezige waarden op het Natuurkampeerterrein worden behouden en voorzieningen worden ingepast in lijn met de leefgebiedenbenadering.

De grootschalige ontwikkeling van moeras en rietland heeft een zeer gunstig effect op het leefgebied van de Ringslang. Droog begraasd grasland wordt omgevormd tot water en rietland waardoor het leefgebied van de Ringslang, nabij de belangrijke broedhopen, sterk wordt vergroot, daarnaast worden nieuwe broedhopen in het gebied aangelegd. Het vernatte Oostvaardersveld vormt tevens leefgebied voor allerlei andere amfibieën. De effecten op epifytische mossoorten (aan boomschors gehecht) zijn negatief door een afname van het bosoppervlak. Het vernatte Oostvaardersveld vormt nieuw leefgebied voor de Bever en Meervleermuis, de effecten worden als gunstig beoordeeld.

Tabel 6.2: Effectbepaling op de wezenlijke kenmerken en waarden (Miedema, 2008, Natuurbeheerplan, 2011) van het Oostvaardersveld. Het eindoordeel is mede gebaseerd op het oppervlakte waarop de effecten optreden.

(legenda; -- sterk negatief effect, - licht negatief effect, 0 geen effect, + gunstig effect, ++ zeer gunstig effect)

Wezenlijke kenmerken en waarden Oostvaardersveld (Miedema, 2008)	Verstoring tijdens realisatie	NAC		Natuurkampeerterrein		Water en Moeras	Eindoordeel
		Ruimte beslag	Verstoringsring	Ruimte - beslag	Verstoringsring		
N04.02 Zoete plas	0	0	0	0	0	+	+
N05.01 Moeras	0	0	0	-	-	++	++
N12.02 Kruidenrijk- en faunarijk grasland	-	0	0	0	0	0	0
N14.03 Haagbeuken- en essenbos	0	-	-	-	-	-	-
Relatie met nabij gelegen N2000-gebieden, broedvogels van de Oostvaarderplassen							
- Dodaars	-	0	0	0	-	++	+
- Rietzanger	-	0	-	-	-	++	+
- Blauwborst	-	-	-	-	-	++	+
- Roerdomp	-	0	0	-	-	++	+
Relatie met niet -broedvogels van de Oostvaardersplassen							
- Grote zilverreiger	-	0	0	-	-	++	++
- Aalscholver	0	0	0	0	0	+	+
- Lepelaar	-	0	-	-	0	+	+
- Blauwe kiekendief	0	0	0	0	-	++	++
- Bruine kiekendief	-	0	0	0	-	++	++
- Overige (eenden, ganzen, steltlopers)	-	-	-	0	-	++	++
Relatie andere EHS-gebieden							
- Belangrijke stapsteen in EVZ Lage vaart en EVZ Knardijk	0	-	0	-	0	++	+
- Belangrijke bijdrage aan binnendijkse moerasedementen	0	-	-	-	-	++	+
Botanische waarden							
- Rietorchis	-	0	0	0	0	0	0
- Late ogentroost	0	0	0	0	0	0	0
- Fraai duizendguldenkruid	0	0	0	0	0	0	0
Amfibieën en Reptielen							
- Ringslang	0	0	-	0	-	++	++
Mossen - Gewoon pelsmos , stijf kroesmos	0	-	0	-	0	-	-
Broedvogels van de rode lijst							
- Bosvogels (Ransuil, Houtsnip, Zomertortel, Koekoek, Matkop, Grauwe vliegenvanger, Spotvogel Wielewaal)							
- Moerasvogels (Roerdomp, Zomertaling, Slobeend, IJsvogel)	-	0	-	-	-	++	+
- Struweelvogels (Paapje, Kneu, Grauwe klauwier, Nachtegaal)	-	-	-	-	-	0	-
Overige soorten							
- Gele kwikstaart, Graspieper, Veldleeuwerik	-	0	0	0	0	-	-
- Boerenwaluw, Huiswaluw	0	0	0	0	0	0	0
Niet broedvogels							
- Ruigpootbuiszand, Klapekster	-	0	0	0	0	-	-
- Bruine kiekendief, Blauwe kiekendief	-	0	0	0	-	+	+
- Lepelaar, Gr. / Kl zilverreiger, eenden, ganzen, steltlopers	-	0	0	0	0	++	++
Vleermuizen - Meervleermuis	0	0	0	0	0	+	+
Zoogdieren - Bever	-	0	0	-	-	++	++
Vlinders - Bruin blauwtje	0	0	0	0	0	-	-

De ontwikkelingsmogelijkheden voor de EHS in het Oostvaardersveld zijn zeer gunstig. Door het vernatten wordt de verbindende functie van het EHS gebied tussen de Oostvaardersplassen en de Lage vaart versterkt. Watergebonden organismen kunnen via de Hoofddiep en de daaraan vastliggende rietmoerassen eenvoudiger migreren tussen de Oostvaardersplassen en de Lage vaart. Het netwerk van de Provincie Flevoland kenmerkende natte natuurwaarden worden hiermee verder versterkt.

De invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden van het Hollandse Hout wordt beperkt tot het ruimtebeslag van het parkeerterrein zelf en door het gebruik van het parkeerterrein en het uitstralende effect daarvan (geluid van auto's en mensen, straatverlichting). Door het ruimtebeslag van het parkeerterrein in het Hollandse Hout gaat een deel loofbos verloren. Het oppervlakte verlies (3.9 ha) is beperkt in vergelijking met het totale oppervlakte (bijna 900 ha).

De wezenlijke kenmerken van het Hollandse Hout liggen vooral in het voorkomen van bosvogels. De effecten op deze vogelgemeenschap zijn negatief. Gezien de beperkte omvang van het plangebied zijn de effect op het gehele bosgebied als licht negatief ingeschat. Vanwege de zeer beperkte omvang van het plangebied worden de effecten op botanische waarden en de verbindende functie van het Hollandse Hout als neutraal beoordeeld.

Tabel 6.3: Effectbepaling op de wezenlijke kenmerken en waarden (Miedema, 2008) van het Hollandse Hout.

(legenda; -- sterk negatief effect, - licht negatief effect, o neutraal effect, + gunstig effect, ++ zeer gunstig)

Wezenlijke kenmerken en waarden Hollandse Hout (uit Miedema, 2008)	Ruimtebeslag door parkeerterrein	Gebruik van parkeerterrein	Eindoordeel
Botanische waarden	0	0	0
- Rietorchis, Bleekgele droogbloem, - Fraai duizendguldenkruid, Eikvaren, Beekpunge	0	0	0
Mossen	-	0	0
- Gekromd vedermos, Trompetkroesmos			
Vogels (7 Rode lijstsoorten)	-	-	-
- Zomertortel, Koekoek, Ransuil, Nachtegaal, Spotvogel, Grauwe vliegenvanger en Matkop			
Vleermuizen	0	0	0
- Meervleermuis			
Algemene EHS doelstelling			
- Belangrijke stapsteen in twee belangrijke ecologische verbindingzones (Lage vaart en Knardijk)	0	0	0
- Kernfunctie voor bosvogels	-	-	-

- **Kwantitatieve versterking**

Een flink deel van het Oostvaardersveld behoort niet tot de EHS. Dit gebied is circa 29 ha groot (zie figuur 6.2). Het netto ruimtebeslag van de drie plandelen (NAC, natuurkampeerterrein, parkeerterrein) is in totaal circa 8 ha. Het gebiedsdeel waarin de recreatie wordt geconcentreerd, het 'vierkant' Spoorlijn - Knardijk - Praamweg - Hoofddiep beslaat circa 14 ha groot. Deze bestemming is passend in de bestemming, het gebied zal van waarden blijven voor de EHS. Resumerend betreft het oppervlak dat uit de EHS en dus herbegrensd moet worden gehaald in totaal 8 ha. Het deel binnen het Oostvaardersveld dat niet tot de EHS behoort (29 ha) is daarmee groot genoeg om voor instrument herbegrenzing in aanmerking te komen.

Staatsbosbeheer verzoekt dan ook om de 29 ha van het Praamweggebied dat nu niet als EHS is begrepen als EHS compensatie te begrenzen. Dit is ruim meer dan de in de Spelregels voorgestelde overcompensatie. Ouderdom van verloren gegane natuurwaarden zijn hiermee niet verder relevant

In totaal wordt er 25 ha water en 25 ha rietland in het Oostvaardersveld aangelegd. Op de figuur 6.2 is de ligging van de verschillende plandelen en het zoekgebied voor de water en moeras aangegeven.

criterium 3:

Bij een 'versterking van de EHS' is sprake van winst en moet meer gebeuren dan is verwoord in de regels voor behoud van kwaliteit bij de toepassing van het compensatiebeginsel in de EHS.

Een nadere detaillering van de inrichting van het Praamweggebied wordt thans nog uitgewerkt. Zoals uit het voorgaande blijkt is reeds wel een aantal kaders bekend. Duidelijk is dat voorgaande compensatie op voorgestelde locaties en inrichting door Staatsbosbeheer binnen 3 jaar wordt uitgevoerd. Het bestemmingsplan voorziet daarin. Gelet hierop kan gesteld worden dat het tijdstip van het besluit over de ingreep ook het tijdstip is waarop besloten wordt over de aard, wijze en het tijdstip van de realisatie van de kwaliteits- en kwantiteitswinst.

Voorts kan gesteld worden dat sprake is van een natuurinclusieve ontwikkeling en de kwalitatieve en kwantitatieve winst voor de EHS van dien aard is dat een afweging van alternatieven niet nodig is. Genoemde kwalitatieve en kwantitatieve winst is ook van zo'n omvang dat gesteld kan worden dat meer gebeuren dan is verwoord in de regels voor behoud van kwaliteit bij de toepassing van het compensatiebeginsel in de EHS. Omdat zowel de huidige als toekomstige hectares reeds in bezit zijn van Staatsbosbeheer behoeft geen rekening te worden gehouden met eventuele (kosten voor) ontwikkelingsbeheer

criterium 4: Locatiekeuze

Er vindt een zorgvuldige onderbouwing van de ruimtelijke ingreep op de gegeven locatie plaats, waarbij een afweging van alternatieven plaatsvindt.

Staatsbosbeheer heeft een ontwerpprijsvraag uitgeschreven en binnen dit kader een zoekgebied meegegeven voor de locatie van het nieuwe centrum. Het zoekgebied lag grofweg tussen het Hoofddiep en de Knardijk. In onderstaande paragraaf lichten Olaf Gipser en Klaas Jan Wardenaar de locatiekeuze toe (30 september 2010).

"We hebben we gekozen voor het plaatsen van het gebouw aan de noord-westkant van de Praamweg op een afstand van ongeveer 100 m ten westen van de Knardijk. De reden voor deze keuze zijn meerdere.

De twee niveaus van het Oostvaardersland.

Ons ontwerp is gebaseerd op een vertaling van het centrale motto van de Oostvaardersplassen: "op oude zeebodem schept de oerkracht van de natuur nieuwe wildernis". Het kunstmatig gemaakte natuurlandschap ligt onder de verdwenen zeespiegel van de Zuiderzee. Het beleefbaar maken voor bezoekers van deze bijzondere ruimtelijke identiteit van het Oostvaardersland middels twee architectonische lagen is een van de hoofddambities van ons ontwerp: direct bij het begin van hun bezoek dalen de bezoekers af naar het niveau van de nieuwe wildernis door een watervlak welke aan de oude zeespiegel herinnert.

Dit eist een situering van het gebouw dicht bij de Knardijk (of het talud van de Praamweg als vertaling daarvan, bouwen aan de Knardijk zelf is niet toegestaan) waar de schakel tussen een hoger gelegen aankomstniveau en de lager gelegen verdieping van het centrum mogelijk is.

Verhaal van benadering en entree in het gebied.

Het natuuractiviteitencentrum zal zichtbaar zijn vanuit de spoorweg Almere – Lelystad en vanaf de A6, maar vooral ook als trekker vanaf de hoofdbenaderingsroute: de Torenavalkweg. Met het plaatsen van een uitkijktoren in de as en daarmee de zichtlijn van de Torenavalkweg krijgt deze als barokke laan een nieuwe en belangrijke betekenis binnen de grootschaliger ruimtelijke en landschappelijke ontwikkeling van het gebied. Verder versterkt de gekozen locatie de betekenis van de Knardijk als drempel tussen de hedendagse wereld (A6, Lelystad) en buitengewone wereld van het natuurgebied. De bezoeker ervaart deze ruimtelijke scheiding door de situering van de parkeerplaatsen direct aan de oostkant van de Knardijk (en het einde van de benaderingsroute Torenavalkweg) en het natuuractiviteitencentrum op goede loopafstand aan de westkant.

Relatie met Oostvaardersplassen en Oostvaardersveld.

De gekozen locatie in het midden van de breedte van het Oostvaardersveld geeft voldoende ruimte rondom het Natuuractiviteitencentrum voor de landschappelijke herontwikkeling als recreatief-landschappelijke ‘showcase’ van de Oostvaardersplassen. Verder is het centrum gesitueerd niet te dicht aan de spoorweg, maar nog wel op goede loopafstand van de Oostvaardersplassen. De hoogte van de toren maakt onbelemmerde zichten op de eigenlijke Oostvaardersplassen mogelijk.

Relatie met de Knarsluis. Op zijn gekozen locatie dichtbij maar niet direct aan de Knardijk spiegelt het Natuuractiviteitencentrum ten slotte ook de situering van de Knarsluis en sterkt voor het gebied de ruimtelijk-morfologische identiteit. Deze ambitie komt ook consistent terug in de volumetrische articulatie van het gebouw met zijn uitkijktoren, welke relatie heeft met de verticale wand van de Knarsluis (Olaf Gipser en Klaas Jan Wardenaar, 30 september 2010)".

criterium 5:

Ter plekke worden zodanige maatregelen genomen dat er sprake is van een goede landschappelijke en natuurlijke inpassing.

De landschappelijke uitwerking vindt momenteel plaats door de landschapsarchitecten Olaf Gipser en Klaas Jan Wardenaar. De relatie gebouw en landschap was een belangrijke en wezenlijke opgave van de prijsvraag.

6.5 Conclusie toetsing aan Provinciaal EHS-beleid

Gelet op voorgaande informatie kan gesteld worden dat voldaan is aan de criteria voor het inzetten van het instrument herbegrenzing om andere dan ecologische redenen en zal de gemeente Lelystad aan Gedeputeerde Staten van Flevoland verzoeken om 29 ha EHS-compensatie te begrenzen in ruil voor de 8 ha dat een bestemming krijgt die mogelijk grotendeels niet binnen de doelstelling van de EHS past. Voor de volledigheid moet daarbij opgemerkt worden dat Staatsbosbeheer zich per brief aan zowel Gedeputeerde Staten van Flevoland als Burgemeester en Wethouders van Lelystad committeert aan het uitvoeren van de kwalitatieve en kwantitatieve versterking van de EHS.

7 Samenvatting

In deze rapportage is de beoogde ontwikkeling van het NAC met natuurkampeerterrein en parkeerterrein getoetst aan de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora en faunawet en het Provinciaal EHS-beleid.

Het Oostvaardersveld kent bijzondere natuurwaarden. Met name de jaarlijkse voortplanting van Ringslangen in het gebied, de Beverburchten en de functie van het gebied moerasvogels geven het Oostvaardersveld een bijzondere waarde. Deze effectenstudie heeft aangetoond dat het Oostvaardersveld en Hollandse Hout van belang zijn voor diverse natuurwaarden.

In de toetsing aan de **Passende beoordeling** wordt geconcludeerd dat significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van broedvogels en niet-broedvogels voor het nabijgelegen Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen uitgesloten zijn.

In de directe omgeving van het plangebied zijn strikt beschermde diersoorten (tabel 3-soorten) onder de **Flora- en faunawet** aanwezig. De ontwikkeling van 50 ha natte natuur heeft mogelijk een tijdelijke verstoringseffect op de aanwezige bevers en ringslangen. Door het treffen van mitigerende maatregelen dienen de effecten beperkt te worden. Permanente effecten op de gunstige staat van instandhouding van beide soorten zijn uitgesloten. De ontwikkeling van 50 ha natte natuur vormt voor beide soorten een uitbreiding van het leefgebied in het Praamweggebied.

De verkeersaantrekkende werking van het NAC leidt mogelijk tot een toename van het aantal verkeersslachtoffers. Om negatieve effecten op de gunstige staat van instandhouding van de provinciale ringslangpopulatie uit te sluiten wordt een drietal mitigerende maatregelen in het natuurinclusief ontwerp meegenomen.

- Het natuurkampeerterrein komt op een dusdanige locatie in het zoekgebied zodat de aanwezige broedhoop niet verstoord wordt. Recreatieve ontwikkelingen in de nabijheid van de broedhopen worden niet toegestaan
- Ecoduikers en geleidingsmaatregelen langs wegen moet een toename van het aantal aanrijdingen met ringslangen voorkomen
- Extra broedhopen worden aangelegd om voortplantingssucces in het Praamweggebied te vergroten

Effecten op de aanwezige Beverburchten worden uitgesloten door geen ontwikkelingen te ontplooiën in de nabijheid van de bestaande burchten.

Bij het definitief vaststellen van de bouwvlakken, parkeervakken, kampeerterrein en recreatieve ontwikkelingen dient in het veld nagegaan te worden of er beschermde soorten op deze locaties aanwezig zijn. Het gaat hier met name om vaste verblijfplaatsen van vogels en vleermuizen. In onderstaande tabel zijn de maatregelen per soortgroep gecategoriseerd.

Tabel 7.1: Samenvatting ontwerpogave en aanvullende maatregelen vanuit de Flora- en faunawet

Soort	Ontwerpogave	Maatregel
Bever	De Beverburchten dienen verschoond te blijven van verstoring.	-geen recreatieve paden in directe omgeving bestaande burchten - geen graafwerkzaamheden in de omgeving van de burchten
Vleermuizen	Geen aantasting van vaste verblijfplaatsen	- check te kappen bomen op vaste verblijfplaatsen Indien vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn, ontwerp aanpassen om effecten uit te sluiten. Indien dit niet mogelijk is. Ontheffing noodzakelijk en mitigerende maatregelen (bv alternatieve verblijfplaatsen aanbieden).
Ringslang	-Maatregelen om verkeersslachtoffers tegen te gaan. - Geen toename recreatie nabij broedhopen	- faunabuizen - geleidingsmaatregelen - extra broedhopen aanleggen om negatieve effecten uit te sluiten - geen paden in directe omgeving bestaande broedhoop
Vogels	Geen verstoring van vaste verblijfplaatsen van vogels	- inventariseer vaste verblijfplaatsen van vogels (met name roofvogels)
Zoogdieren algemeen	In het kader van de algemene zorgplicht wordt voorgesteld om faunapassages en schermen aan te brengen langs de Praamweg en de Knardijk om het aanrijden van zoogdieren te minimaliseren	

De ontwikkeling van de beoogde plannen vindt plaats in waardevol **EHS-gebied**. Binnen het Oostvaardersveld bestaat de mogelijkheid om gebruik te maken van het provinciaal instrument, herbegrenzing. Een deel van het Praamweggebied (29 hectare groot) behoort namelijk nu niet tot de EHS. In hoofdstuk 6 is aangetoond dat voldaan kan worden aan de criteria voor het inzetten van het instrument herbegrenzing om andere dan ecologische redenen. De gemeente Lelystad zal dan ook verzoeken aan Gedeputeerde Staten van Flevoland verzoeken om 29 ha EHS-compensatie te begrenzen in ruil voor de 8 ha dat een bestemming krijgt die mogelijk grotendeels niet binnen de doelstelling van de EHS past. Voor de volledigheid moet daarbij opgemerkt worden dat Staatsbosbeheer zich per brief aan zowel Gedeputeerde Staten van Flevoland als Burgemeester en Wethouders van Lelystad committeert aan het uitvoeren van de kwalitatieve en kwantitatieve versterking van de EHS zoals voorgesteld in deze rapportage.

Literatuur

Beemster, N. & W. Altenburg, 2005.

Vogelmonitoring in de Oostvaardersplassen. De gegevens van 2004. A&W-rapport-596. Altenburg & Wymenga, ecologische onderzoek bv, Veenwouden.

Beemster, N. & R.M.G. van der Hut, 2007.

Beoordeling van de Warande als foerageergebied voor in de Oostvaardersplassen broedende kiekendieven. A&W-rapport 1057. Altenburg & Wymenga, ecologische onderzoek bv, Veenwouden.

Bijlsma R.G. 2008.

Broedvogels van de buitenkaadse Oostvaardersplassen in 1997, 2002 en 2007. A&W-rapport 1051. Altenburg & Wymenga, Veenwouden.

Brenninkmeijer, A., N. Beemster & E.Wymenga, 2005.

Vogeffectstudie De Vaart IV. A&W-rapport 620. Altenburg & Wymenga ecologische onderzoek bv, Veenwouden.

Brenninkmeijer, A., N. Beemster & D. Bos. 2006.

Foerageermogelijkheden voor kiekendieven en herbivore watervogels ronde de Oostvaardersplassen en Lepelaarsplassen. A&W-rapport 726. Altenburg & Wymenga ecologische onderzoek bv, Veenwouden.

Broekmeyer, M.E.A, 2006

Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren. Alterra-rapport 1375. Alterra, Wageningen.

Broekmeyer, M.E.A, P.F.M. Opdam en F.H. Kistenkas, 2008.

Het bepalen van significante effecten: omgaan met onzekerheden. Wageningen, Alterra-rapport 1664

Castor No.16, 2007

Nieuwsbrief van de beverwerkgroep Nederland-VZZ, maart 2007.

Commissie MER, 2008.

Natuuractiviteitencentrum Oostvaardersplassen. Advies over de reikwijdte en het detailniveau van het milieueffectrapportage. 7 juli 2008 / rapportnummer 2092-21

Dijk A. J. Van, 2004.

Handleiding Broedvogel Monitoring Project. Tweede aangepaste druk. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.

Griffioen, R & E. Wymenga, 2000.

Broedvogels van het Hollandse Hout en het Praambos in 1999. A&W-rapport 232 Staatsbosbeheer regio Flevoland- Overijssel/ ALtenburg & Wymenga bv, Veenwouden

Heemskerk R., 2004.

Beveronderzoek in Flevoland. resultaten 2007. Landschapbeheer Flevoland.
Rapportnummer LBF-2007-012.

Krijgsveld, K.L., S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden & S. Dirksen, 2004.

Verstoringsgevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reacties van vogels op
recreatie. Rapport 03-187. Bureau Waardeburg, Culemborg / Vogelbescherming
Nederland, Zeist.

Miedema, H., 2007.

Broedvogels van Kotterbos en Praamweg in 2007. A & W-rapport 1002. Staatsbosbeheer
regio Flevoland-Overijssel/Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

Miedema, H., M. Koopmans & B. Lanjouw, 2008.

Ecologische waarden van drie natuurgebieden in Flevoland. A & W-rapport 1089.
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

Oranjewoud, 2010.

Geluidberekeningen NAC Oostvaardersveld prnr 182168 26 oktober 2010

Provincie Flevoland 2002.

Gebiedsplan voor natuur en landschap Flevoland. Gedeputeerde staten van Flevoland,
Lelystad.

Provincie Flevoland 2006.

Omgevingsplan Flevoland. 2 november 2006. Provinciale staten van Flevoland, Lelystad

Provincie Flevoland 2010.

Natuurbeheerplan 2011. Provinciale staten van Flevoland, Lelystad

Provincie Flevoland 2010.

Ontwikkeling en de Ecologische Hoofdstructuur in Flevoland. Een handreiking bij
ruimtelijke ontwikkelingen 17-09-2010

Reinhold, J., A-J Haarsma, J.R. Regelink & H.J.G.A. Limpens, 2007.

Vleermuizen in Flevoland: een beschermde diergroep in beeld gebracht. Eindrapportage
2007 Landschapsbeheer Flevoland i.s.m. Zoogdiervereniging VZZ Arnhem.

Reinhold, J., 2009

Beveronderzoek in Flevoland, resultaten 2009. Landschapsbeheer Flevoland,
rapportnummer LBF-2009-004

Roomen, M. van, M. van der Weide, E. van Winden & D. Zoetbier, 2005.

Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-eindrapport 2005/09
SOVON vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Rijsewijk, A.C., van, W. Bosman & R. Zollinger, 2005.

Gebiedsdekkend onderzoek naar het voorkomen van de rugstreeppad (*Bufo calamita*) in
de provincie Flevoland. Stichting RAVON, Nijmegen.

Sierdsema H. 1995.

Broedvogels en beheer. Her gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos en natuur-terreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Driebergen? Beek-Ubbergen.

Vogelbescherming, 2008

Nederlandse Wetlands. Vogel en Natuurbescherming 2004-2007

Internet

www.minlnv.nl

www.natuurloket.nl

www.vogelbescherming.nl

www.sovon.nl

<http://www2.knnv.nl/lelystad/>

www.grauwegans.nl

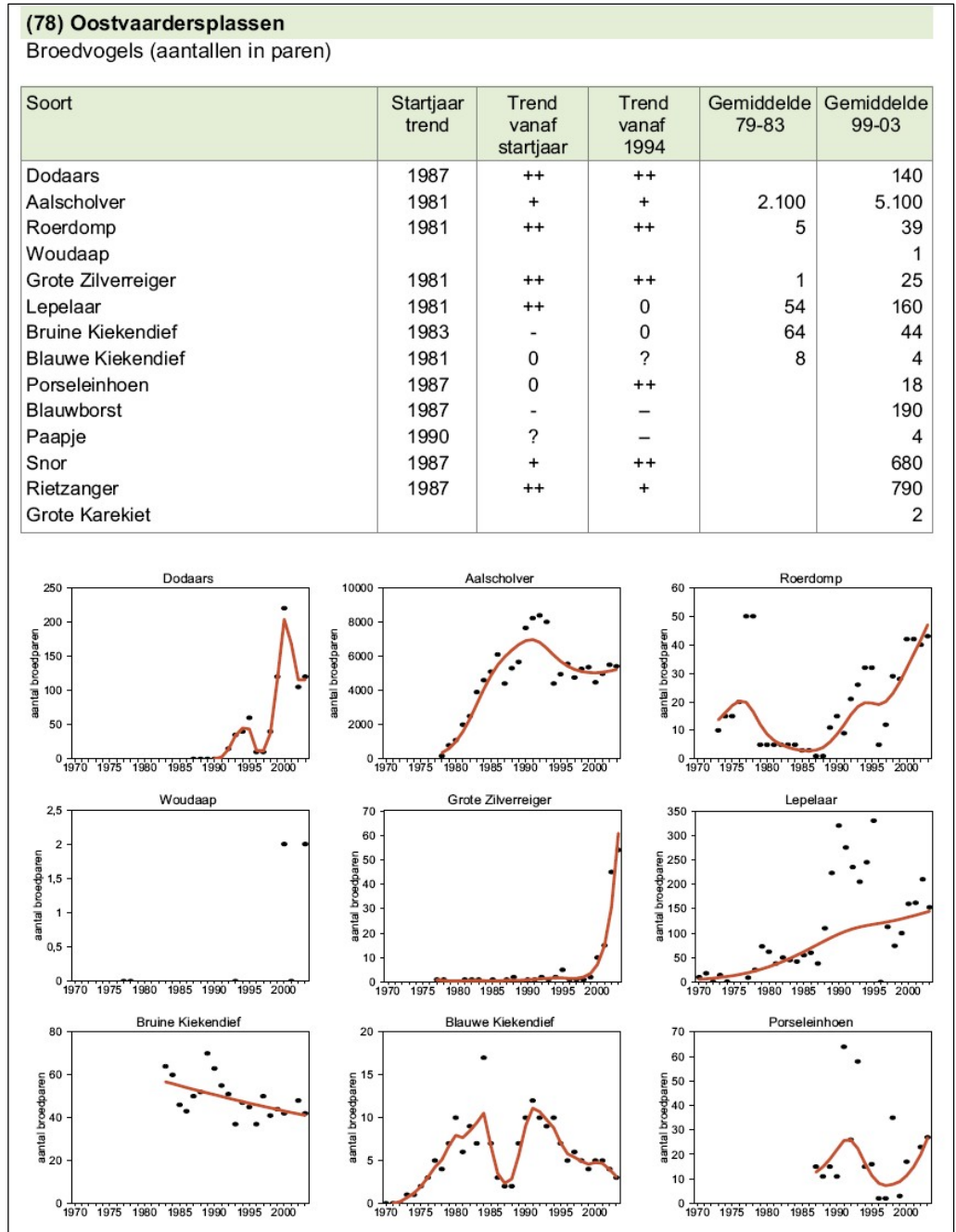
www.waarneming.nl

projectnr. 182168
oktober 2010, revisie 05

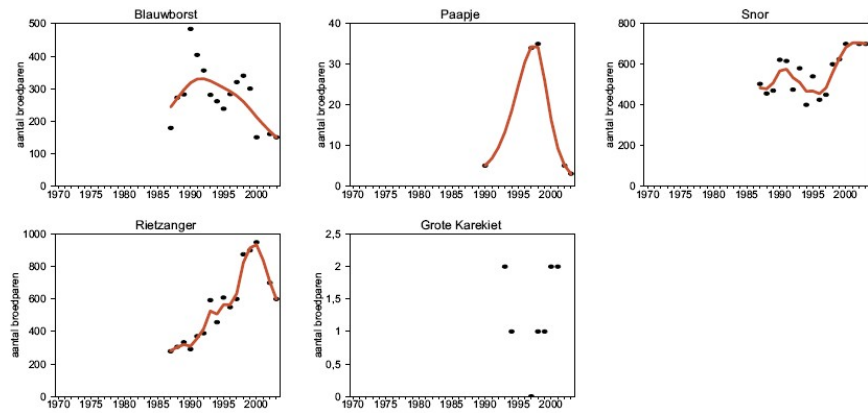
Natuuractiviteitencentrum Oostvaardersveld
Passende beoordeling, toetsing aan de Flora- en faunawet en het provinciaal EHS-beleid
Lelystad

Bijlage 1 : Gebiedsinformatie instandhoudingsdoelen Oostvaardersplassen

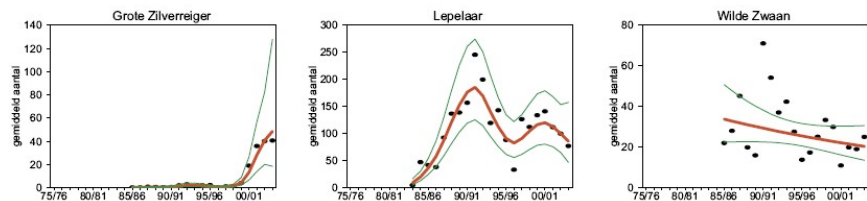
SOVON-informatierapport 2005/09

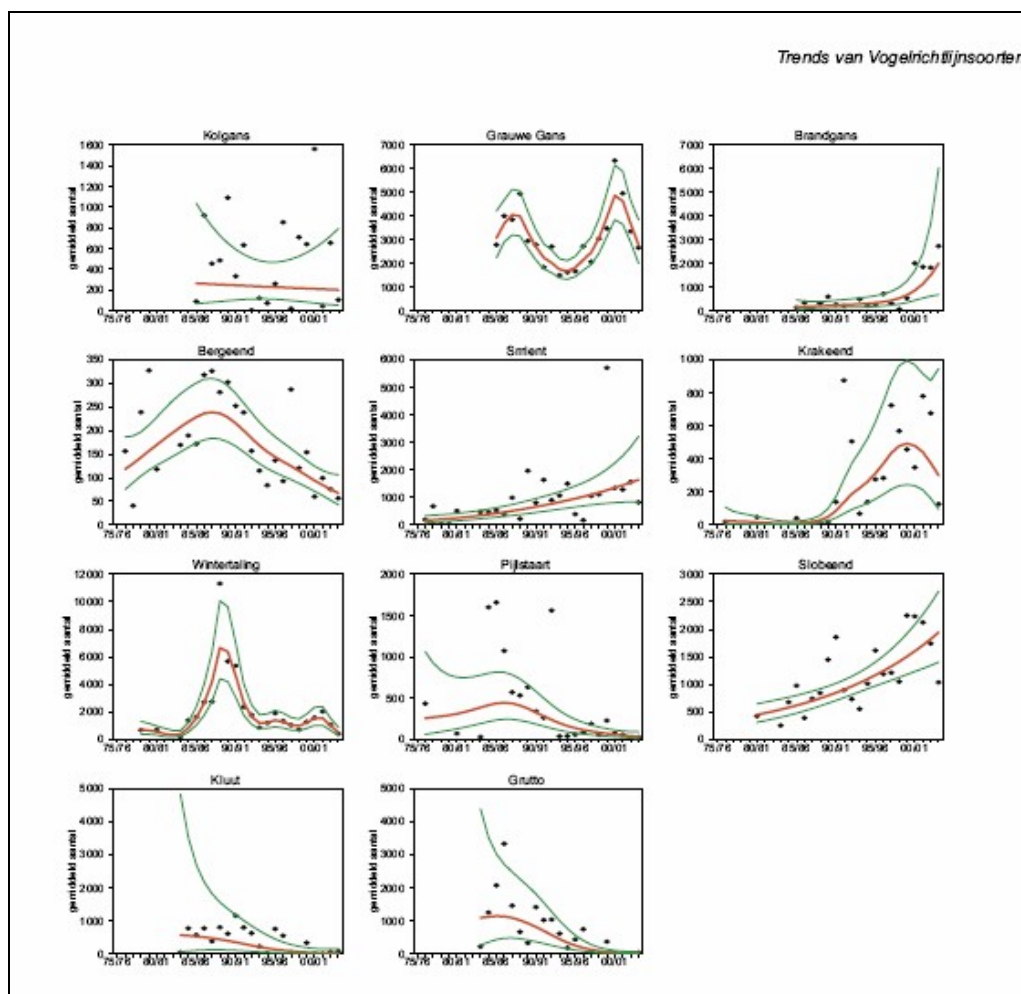
(78) Oostvaardersplassen

Niet-broedvogels (aantallen in exemplaren)

Soort	Functie: foerage en/of slapen	Startjaar trend	Trend t.o.v. startjaar	Trend t.o.v. 94/95	Gemiddeld seizoens gemiddelde 99/00-03/04	Gemiddeld seizoens maximum 99/00-03/04
Grote Zilverreiger	f	1985/86	++	++	30	
Lepelaar	f	1983/84	++	?	110	
Wilde Zwaan	fs	1985/86	?	?	20	
Kolgans	fs	1985/86	?	?	600	
Grauwe Gans	fs	1985/86	0	+	4.200	
Brandgans	fs	1985/86	++	++	1.800	
Bergeend	f	1980/81	-	-	90	
Smient	sf	1980/81	+	+	2.100	
Krakeend	f	1980/81	++	?	480	
Wintertaling	f	1980/81	0	-	1.300	
Pijlstaart	f	1980/81	-	-	80	
Slobeend	f	1980/81	+	+	1.900	
Tafeleend	s					11.900
Kuifeend	s					10.200
Nonnetje	s					280
Zeearend	f					2
Kluut	f	1983/84	-	?	100	
Kemphaan	fs					210
Grutto	fs	1983/84	--	--	90	

projectnr. 182168
oktober 2010, revisie 05

Natuuractiviteitencentrum Oostvaardersveld
Passende beoordeling, toetsing aan de Flora- en faunawet en het provinciaal EHS-beleid
Lelystad

**Bijlage 2 : De verspreiding van broedvogels in het Praamweggebied
(2007).**

Rode_lijst
SOORTNAAM

■	Scheend	★	Wilde roos
■	Boomvark	★	Wilde appel
■	Ransuil	★	Wilde kers
■	Cole Kwikstaart	★	Wilde roos
■	Borenzwaluw	★	Wilde appel
▲	Huiszwaluw	★	Wilde kers
▲	Grauwe Klauwier	★	Wilde roos
▲	Grauwe Vliegenvanger	★	Wilde appel
▲	Graspleper	★	Wilde kers
▲	Kruu	★	Wilde roos
▲	Koekoek	★	Wilde appel
▲	Malkop	★	Wilde kers
▲	Nachtgegal	★	Wilde roos
▲	Paapje	★	Wilde appel
▲	Roercomp	★	Wilde kers
▲	Snor	★	Wilde roos
▲	Spolvogel	★	Wilde appel
▲	Turelur	★	Wilde kers
●	Veldweuwerk	●	Wilde roos
●	Wielewaal	●	Wilde appel
●	Zemertaling	●	Wilde kers
●	Zemertal	●	Wilde roos

NB_wet	SOORTNAAM
[Red square]	Bergeend
[Yellow square]	Kraakeend
[Green square]	Kulfeend
[Blue square]	Slozeend
[Orange square]	Telleend
[Brown triangle]	Grauwe Gans
[Blue circle]	Blauwborst
[Grey circle]	Dodaars
[Red circle]	Paapje
[Yellow circle]	Rietzanger
[Orange circle]	Snor